

สภาพและบทบาทของชุมชนเมืองลพบุรี

4.1 สภาพทั่วไปของชุมชนเมืองลพบุรี

ชุมชนเมืองลพบุรีตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำลพบุรี ลักษณะของชุมชนตั้งอยู่บนที่เนินสูง ส่วนบริเวณที่อยู่นอกชุมชนออกไปจะเป็นลักษณะเป็นที่ลุ่มต่ำ พื้นที่ของชุมชนบริเวณที่เป็นเขตเทศบาลเมือง มีพื้นที่ 6.850 ตารางกิโลเมตร รูปร่างลักษณะของตัวเมืองเป็นแนวยาวไปตามทิศตะวันออกและทิศตะวันตก พื้นที่โดยทั่วไปทางตะวันออกมีภูเขาเตี้ย ๆ คือ เขาเอราวัณพื้นที่ทางทิศตะวันออกของเมืองจึงเป็นที่เนินสูง และลาดลงมาทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นบริเวณที่ลุ่มแม่น้ำลพบุรี และคลองอีกหลายสาย คือ คลองบางขันหมาก คลองเรือก คลองบางปี รวมทั้งคลองชลประทานที่จัดขึ้นอีกหลายสาย พื้นที่โดยรอบ ๆ ของตัวเมืองจึงเป็นพื้นที่เพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ถนนภายในตัวเมืองมีถนนสายสำคัญคือ ถนนนารายณ์มหาราช ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างเมืองเก่าและเมืองใหม่ เชื่อมระหว่างถนนพหลโยธินจากจังหวัดสระบุรีกับถนนสายเอเชียที่จังหวัดสิงห์บุรี นอกจากนี้ยังมีทางรถไฟสายเหนือผ่านกลางย่านชุมชนของเมืองเก่าจากทางทิศใต้ไปทางทิศเหนือ ลักษณะของชุมชนเมืองจึงถูกแยกออกเป็นส่วน ๆ ซึ่งนอกจากจะมีทางรถไฟ และทางรถยนต์ที่เชื่อมระหว่างจังหวัดผ่านกลางเมืองแล้ว ยังถูกกั้นไว้ด้วยแม่น้ำลพบุรี และคลองชักอีกหลายสาย

4.1.1 ความเป็นมาของชุมชนเมืองลพบุรี

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ราว พ.ศ.2199 เมื่อพระชนม์อายุได้ 22 พรรษา ครั้นต่อมามีพระราชประสงค์ให้สร้างพระราชธานีแห่งที่ 2 ดังนั้นในปี พ.ศ.2208 โปรดให้สร้างพระราชวังขึ้นที่ ลพบุรี (เดิมเรียกว่าเมืองละโว้) เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีประชากรอาศัยมาทุกยุคทุกสมัย เนื่องมาจากภูมิศาสตร์เหมาะกับการตั้งถิ่นฐาน โดยสามารถลำดับสมัยการอยู่อาศัยได้ดังนี้

สมัยก่อนประวัติศาสตร์

เมื่อประมาณ 120,000-4,000 ปีล่วงมาแล้ว เชิงภูเขาหินปูนบริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองลพบุรี (ปัจจุบันอยู่ในบริเวณถ้ากระดาน เขาสนามแจง อ่าเภอบ้านหมี่) มีมนุษย์ยุคหินอาศัยอยู่ในถ้ำสันนิษฐานว่าเป็นพวก ออสตราโล-มาเลเชีย โดยใช้วัฒนธรรมเครื่องมือหินกะเทาะแบบโฮบีเฟียน ซึ่งมีแพร่หลายไปทั่วอินโดจีน

จากช่วง 4,000-2,500 ปีเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากความต้องการด้านการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ กลุ่มคนเริ่มอพยพมาอยู่ในที่ราบ ได้มีการปรับปรุงและวิวัฒนาการเครื่องมือหินให้เหมาะสมกับการทำมาหากิน โดยนำมาขัดเกลากลับให้บางขึ้น เรียกว่า วัฒนธรรมหินขัด (ปัจจุบันอยู่ในบริเวณ บ้านโคกเจริญ บ้านหมี่ อ่าเภอบัยบาดาล ศูนย์การทหารปืนใหญ่ลพบุรี)

จนกระทั่งถึงประมาณ 2,000 ปีที่ผ่านมา กลุ่มชุมชนในที่ราบรู้จักทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยโลหะ เรียกว่า วัฒนธรรมดองซอน (Dong Son Culture) บริเวณเมืองเก่าลพบุรีในปัจจุบัน ได้ขุดพบโครงกระดูก และเครื่องมือเหล็กสำริด แสดงให้เห็นว่าบริเวณดังกล่าวเคยเป็นชุมชนสมัยโลหะที่ใหญ่โตกลุ่มหนึ่ง

ยุคประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยทวารวดี

ราวพุทธศตวรรษที่ 7-12 จากที่ลพบุรีเป็นเพียงสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างอินเดีย จีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (นับได้ว่าเป็นสมัยแรกที่ยารธรรมอินเดียเข้าสู่ลพบุรี) และต่อมาลพบุรีค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงสภาพมาเป็นสังคมเมือง จนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 12 ปรากฏว่าลพบุรีได้กลายเป็นเมืองโดยสมบูรณ์ จากหลักฐานทางพงศาวดารเหนือระบุว่า พระยาภาณุวรรณนครราชเจ้าเมืองตักศิลา ได้ให้พราหมณ์มาสร้างเมืองละโว้ในปี พ.ศ.1002 และจากการพบเหรียญเงินที่ อ่าเภอบู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จารึกเป็นภาษาสันสกฤต "ลวปุระ" ดังนั้นลพบุรีในครั้งนั้นจึงมีชื่อเรียกว่า เมืองละโว้ แต่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนมากกว่าเป็นเมืองสำคัญ หลักฐานแสดงการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน กระจายอยู่ตามอ่าเภอต่าง ๆ ปรากฏเป็นคูดิน คูน้ำ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็น

ขอบเขตเมือง บริเวณดังกล่าวในปัจจุบัน บริเวณบ้านไผ่เจริญ อำเภอโคกสำโรง บ้านใหม่ไพศาล
ตำบลโคกเจริญ บ้านชัยจำปา กิ่งอำเภอท่าหลวง เขตเมืองเก่า อำเภอเมือง

พลเมืองในสมัยนั้นใช้ภาษามอญเป็นภาษาราชการ ดังจารึกต่าง ๆ ที่พบเป็น
ภาษามอญ แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-15 เมืองละโว้ได้รับอิทธิพลทราวดีทั้งด้านการ
เมืองและวัฒนธรรม

สมัยลพบุรี

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมาหลังจากอาณาจักรทราวดีเสื่อมอำนาจ เมือง
ละโว้ถูกสันนิษฐานว่าตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรเขมร จากจารึกภาษาขอมพบที่ศาลเจ้าลพบุรี
โบราณสถานปราสาทแบก ที่ปราสาทฐานศิวิลิ้งค์ในปราสาทองค์กลาง หรือจากพระปราสาทสามยอด แต่
อย่างไรก็ดีศิลปะของลพบุรี จะมีลักษณะของตนเองต่างไปจากศิลปะเขมร ทั้งนี้เนื่องจากลพบุรีเป็น
เมืองสำคัญของมอญมานาน ศิลปะจึงสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทั้งสอง

ช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 ศูนย์กลางของอาณาจักรได้ย้ายไปเมืองอโยธยา ริมฝั่ง
แม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการค้าในสมัยนั้น แต่จากศิลาจารึก
สุโขทัย หลักที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ลพบุรีไม่ได้รวมอยู่ในอาณาจักรสุโขทัย และจากเอกสารของจีน
ในปี พ.ศ. 1832 และ พ.ศ. 1842 กล่าวถึงการที่ละโว้ส่งทูตไปจีน แสดงให้เห็นว่าเมืองลพบุรี มี
ความเป็นอิสระอยู่ในฐานะเมืองลูกหลวงของเมืองอโยธยา

สมัยอยุธยา

พ.ศ. 2199-2231 ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ฯ ได้ติดต่อด้านการค้ากับ
ต่างชาติมาก และประกอบกับฝรั่งเศสตะวันตกเริ่มแผ่อำนาจเข้ามาจึงโปรดฯให้ตั้งเมืองลพบุรีขึ้น
เป็นราชธานีสำรองขึ้น สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ออกแบบโดยช่างชาวฝรั่งเศส สถาปัตยกรรมยุโรป

ปรากฏให้เห็นทั่วบริเวณพระราชวัง กำแพงเมือง พระที่นั่งเย็น บ้านหลวงรับราชทูต วัดตองปุ วัดสันเปาโล เป็นต้น

พ.ศ.2231 สมเด็จพระนารายณ์เสด็จสวรรคต สมเด็จพระเพทราชา ได้ย้ายราชธานีกลับไปยังพระนครศรีอยุธยา เมืองลพบุรีจึงมีความสำคัญด้อยลง จนกระทั่งสมัยธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้อพยพชาวเมืองเวียงจันทร์ หลวงพระบาง มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ชาวเมืองได้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามที่ต่าง ๆ ของเมืองลพบุรีมาจนถึงปัจจุบัน

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

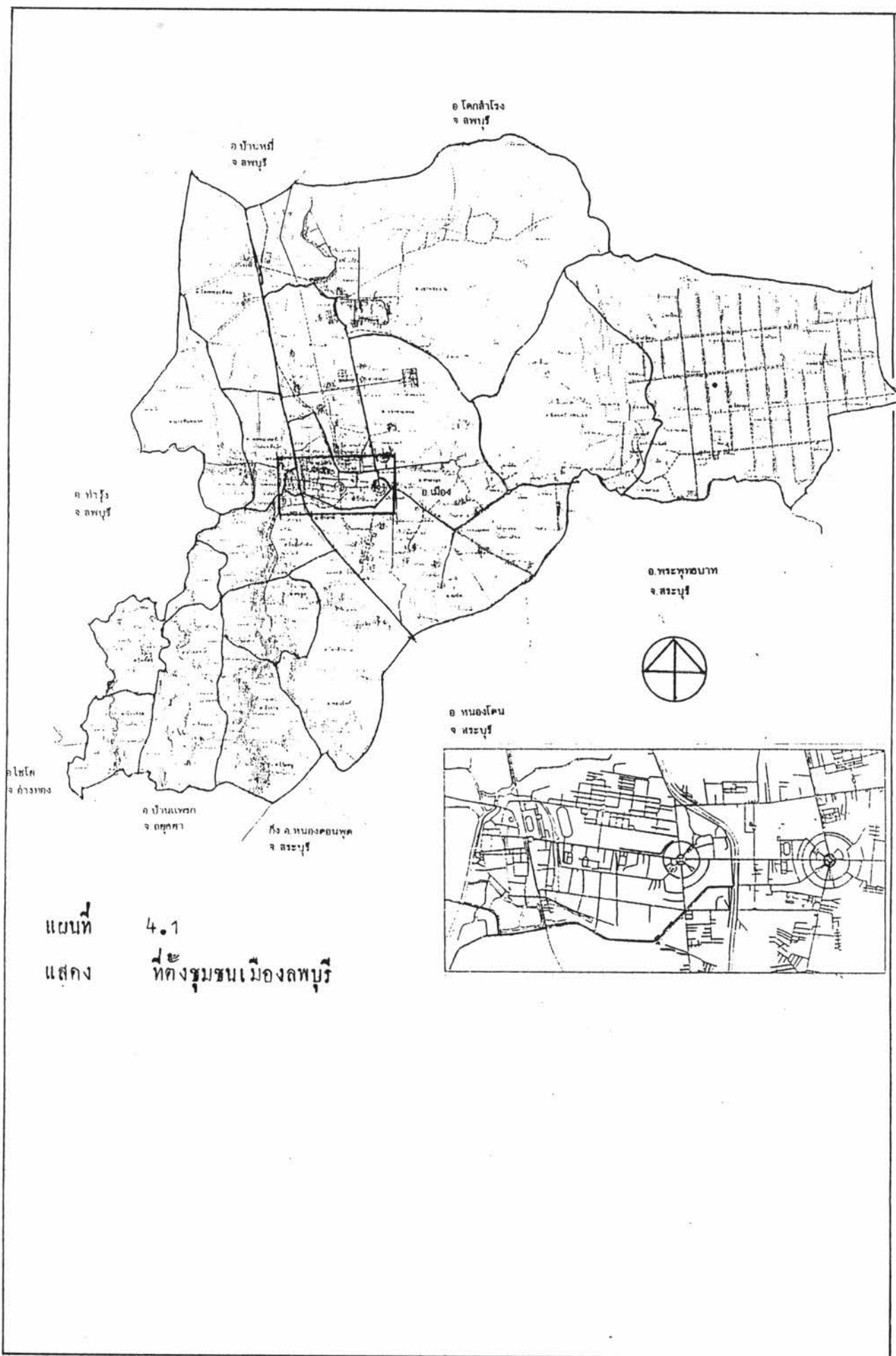
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้โปรดให้พระยาชลบุรีซุ่มแซมอุโบสถ กุฏิศาลาวัดเกาะแก้ว และพระที่นั่งจันทรพิศาล ต่อมาได้โปรดให้สร้างพระราชวังที่ประทับที่เมืองลพบุรี พระราชทานนามว่า "พระนารายณ์ราชนิเวศน์" และสร้างตำหนักอีกหลายแห่ง

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้สร้างทางรถไฟสายเหนือผ่านลพบุรี ตลอดจนจัดการปกครองใหม่ให้ลพบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งขึ้นกับมณฑลอยุธยา และพระราชทานนามหมู่พระที่นั่งพินาณงกุฎและตำหนักต่าง ๆ เป็นศาลว่าการมณฑล

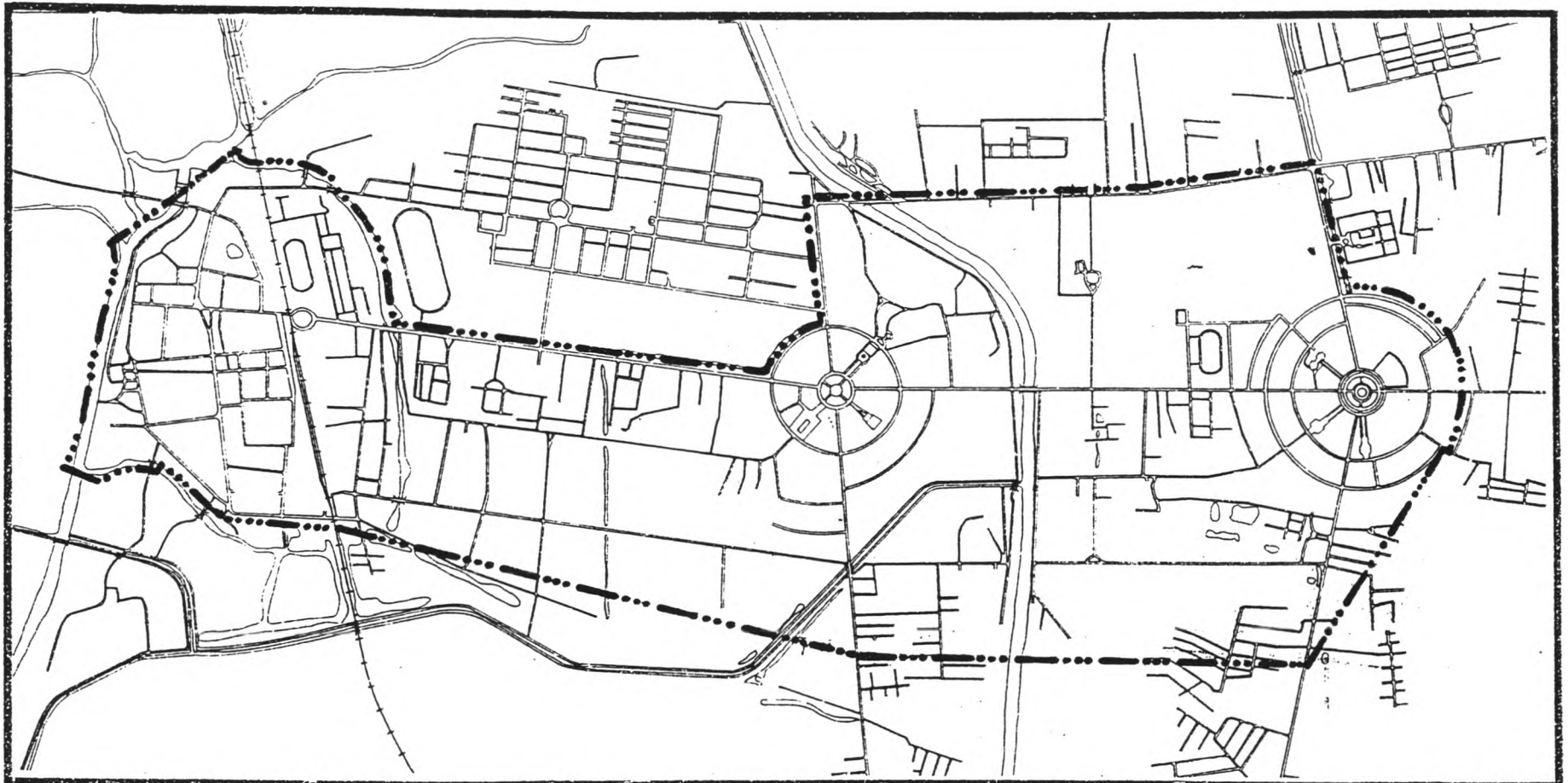
จนถึงสมัยรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้สร้างเมืองใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ราชการ มีโรงเรียน และค่ายทหาร โดยได้เลือกเมืองลพบุรีให้เป็นศูนย์กลางการทหาร และใช้เป็นฐานอพยพของรัฐบาลกลางได้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทหารมาจนถึงปัจจุบัน

4.1.2 การจัดตั้งของชุมชน

ชุมชนเมืองลพบุรี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้เขตเทศบาลเป็นขอบเขตของชุมชน อยู่

แผนที่
แสดง 4.1
ที่ตั้งชุมชนเมืองลพบุรี

แดง

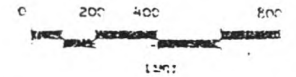
พื้นที่เขตชุมชนเมืองลพบุรี

เขตเทศบาลเมืองลพบุรี

ทิว

เทศบาลเมืองลพบุรี

แผนที่ 4.2

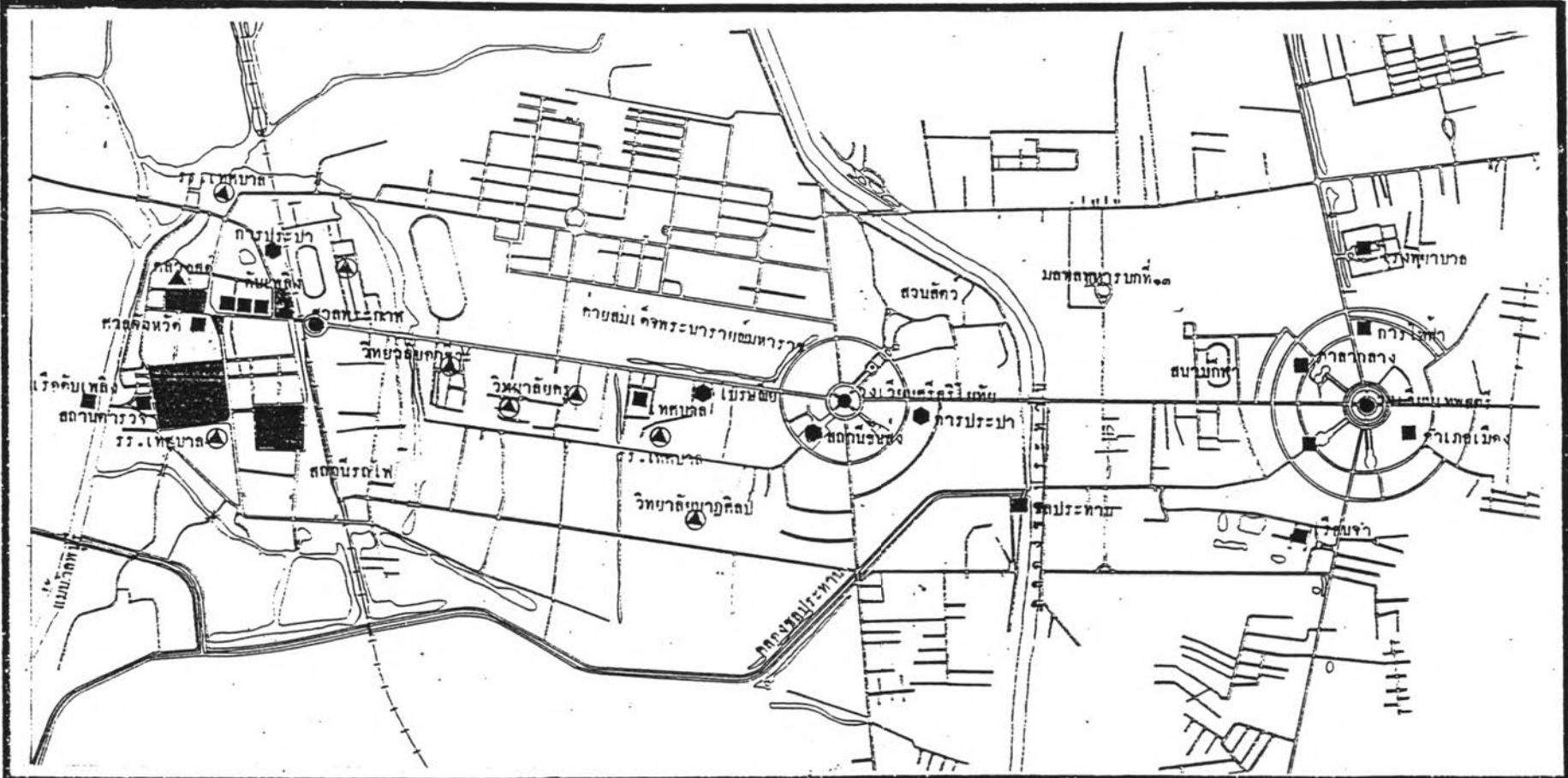
ในท้องที่ตำบลท่าหิน และตำบลทะเลชุบศร เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลเมืองลพบุรี ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองเมื่อปี พ.ศ.2478 มีพื้นที่ 0.9 ตารางกิโลเมตร หรือ 504 ไร่ อาณาเขตตั้งแต่ทางรถไฟสายเหนือไปทางทิศตะวันตกจนถึงแม่น้ำลพบุรี หรือในท้องที่ตำบลท่าหินในปัจจุบัน เทศบาลเมืองลพบุรีได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาล 2 ครั้ง ครั้งแรกปี พ.ศ.2487 ได้ขยายเขตออกไปรวมเอาท้องที่เจ็ดตำบล มีตำบลโคกกระเทียม เขาพระราม ท่าศาลา ป่ากาล ท่าแคเขาสามยอดและตำบลทะเลชุบศร ซึ่งเป็นพื้นที่กว้างขวางมาก มีทั้งสภาพพื้นที่ป่าเขา ท้องนา เกินกำลังที่เกษตรจะดูแล ทุนบำรุงรักษาได้ทั่วถึง จึงมีการเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเสียใหม่ ครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ.2497 ให้มีพื้นที่ลดลง คงเหลือตำบลท่าหิน และตำบลทะเลชุบศรบางส่วน พื้นที่ตั้งแต่ด้านตะวันออกของทางรถไฟสายเหนือ ถึงวงเวียนเทพสตรีอันเป็นที่ตั้งอนุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และที่ตั้งศาลากลางจังหวัดในปัจจุบัน มีพื้นที่ 6.85 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,284.25 ไร่

4.1.3 โครงสร้างของชุมชน

โครงสร้างของชุมชนเมืองลพบุรีในปัจจุบัน จะมีลักษณะที่เป็นศูนย์กลางแยกกันได้อย่างเด่นชัด 3 ส่วน คือ

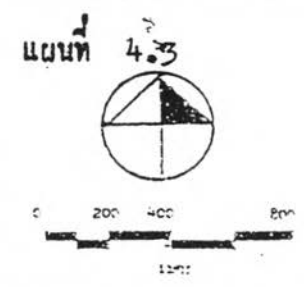
ก) ศูนย์กลางแห่งที่หนึ่ง เป็นชุมชนศูนย์กลางย่านพาณิชย์กรรมบริเวณเขตเมืองเก่า เป็นบริเวณที่มีเส้นทางรถไฟผ่าน และเป็นที่ตั้งสถานีรถไฟสายเหนือ อันเป็นเส้นทางคมนาคมทางบกที่สำคัญ ด้านทิศตะวันตกของส่วนนี้จะเป็นบริเวณเมืองเก่าติดกับแม่น้ำลพบุรี ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่เคยมีบทบาทและความสำคัญมากในอดีต

ข) ศูนย์กลางแห่งที่สอง เป็นย่านพาณิชย์กรรมใหม่บริเวณวงเวียนศรีสุริโยทัย (วงเวียนสระแก้ว) อยู่ติดทางด้านทิศตะวันออกของเมืองเก่า เป็นที่ตั้งของสถานีรถโดยสาร และบริษัทขนส่ง มีเส้นทางถนนนารายณ์มหาราชเชื่อมโยงระหว่างเมืองเก่ากับเมืองใหม่

แสดง บริเวณที่ชุมชนเมืองลพบุรี

เทศบาลเมืองลพบุรี

ค) ศูนย์กลางแห่งที่สาม เป็นศูนย์กลางที่เป็นศูนย์ราชการ ที่อยู่โดยรอบวงเวียนสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อยู่ทางด้านทิศตะวันออกต่อจากวงเวียนศรีสุริโยทัย โดยมีคลองชลประทาน (คลองอนุศาสน์) เป็นเส้นแบ่ง และมีถนนนารายณ์มหาราชเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างกัน ศูนย์กลางชุมชนทั้งสามแห่งนี้จะมีระบบโครงสร้างถนนหลักเพียงสายเดียว คือ ถนนนารายณ์มหาราช ก่อให้เกิดปัญหาด้านการจราจร และไม่เอื้ออำนวยในการเปิดพื้นที่ให้มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชน

4.2 ลักษณะทางกายภาพ

4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อชุมชนเมืองลพบุรี

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลเขาสามยาค
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลป่าตาล ตำบลโพธิ์เก้าต้น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลทะเลชุบศร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลพรหมศาสตร์

4.2.2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ก) ลักษณะดิน เนื่องจากเขตเทศบาลอยู่ในบริเวณที่ราบดินตะกอนลุ่มแม่น้ำใหญ่ บริเวณที่ราบดินตะกอนลุ่มแม่น้ำกลางใหม่ และลุ่มแม่น้ำเก่า ลักษณะของดินมาจากวัตถุต้นกำเนิดคือ ตะกอนต่างๆ ที่พัดพามากับน้ำ ทำให้ดินมีลักษณะร่วนติดกัน หน้าดินลึก สภาพการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว การอุ้มน้ำของดินส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ทำให้การไหลบ่าของน้ำบนดินอยู่ในอัตราช้า เพราะความสามารถของดินในการทำให้น้ำซึมต่ำ ทำให้ลักษณะดินเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทราย จนถึงดินเหนียว

ข) แหล่งน้ำ แม่น้ำและคูคลองธรรมชาติต่าง ๆ ที่ไหลผ่านรอบเขตเทศบาล ได้แก่ คลองบ้านหันหมาก คลองเรือก คลองบางบี ตลอดจนจนคลองชลประทาน ที่ขุดขึ้นมาอีกหลายสาย

ค) ลักษณะภูมิประเทศ เมืองลพบุรีมีลักษณะความเอียงลาดของพื้นที่ โดยลาดลงมาจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก หรือลงไปสู่แม่น้ำลพบุรี ค่าความลาดชันประมาณ 1 : 150 ถึง 1 : 500 ลักษณะเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อบริเวณเขตเทศบาลทั้งส่วนดี ทางด้านการระบายน้ำ และในส่วนเสียในเรื่องปัญหาน้ำท่วม

ง) ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดลพบุรี เป็นแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู คือ มีอุณหภูมิสูงตลอดปี และมีฤดูแล้งที่เด่นชัด โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนตุลาคม ทำให้มีฝนตกตลอดฤดู และจะมีฝนตกมากที่สุดในเดือนกันยายน แต่ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์จะมีอากาศแห้งแล้งชัดเจนและในขณะเดียวกันก็จะเย็นลงด้วย จากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน อุณหภูมิจะสูงขึ้นและอากาศจะแห้งแล้ง

อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดปี 23.82 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดคือ เดือนเมษายน ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ย 37.36 องศาเซลเซียส และเดือนที่มีอากาศหนาวที่สุดคือเดือนธันวาคม ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ย 20.90 องศาเซลเซียส (กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงคมนาคม 2531)

สภาพภูมิอากาศดังกล่าวทำให้มีผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชนเมืองลพบุรี ในด้านความแห้งแล้ง ความร้อน ภาวะน้ำท่วมในบางพื้นที่ มีผลต่อระบบอันวยความสะดวกของเมือง ทำให้เกิดน้ำท่วมในบริเวณตัวเมือง เนื่องจากน้ำจากภูเขาได้ไหลบ่าลงมาในเวลาที่มีฝนตกหนัก

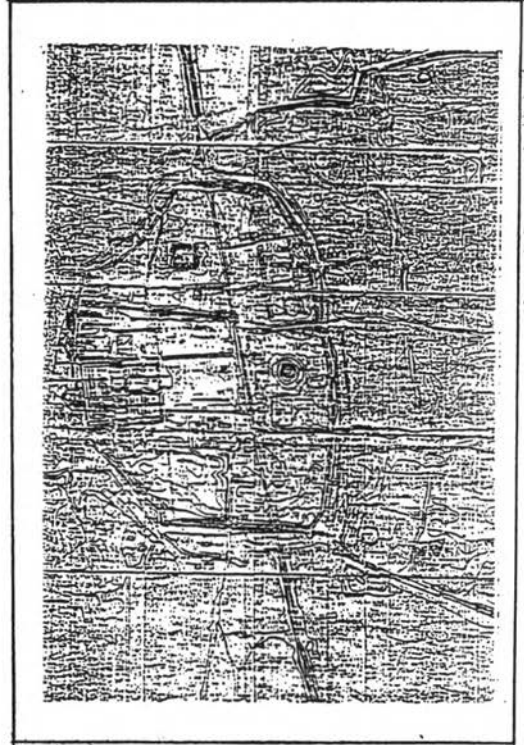
4.2.3 การใช้ที่ดิน

ก) โครงสร้างการใช้ที่ดินและพัฒนากการใช้ที่ดิน

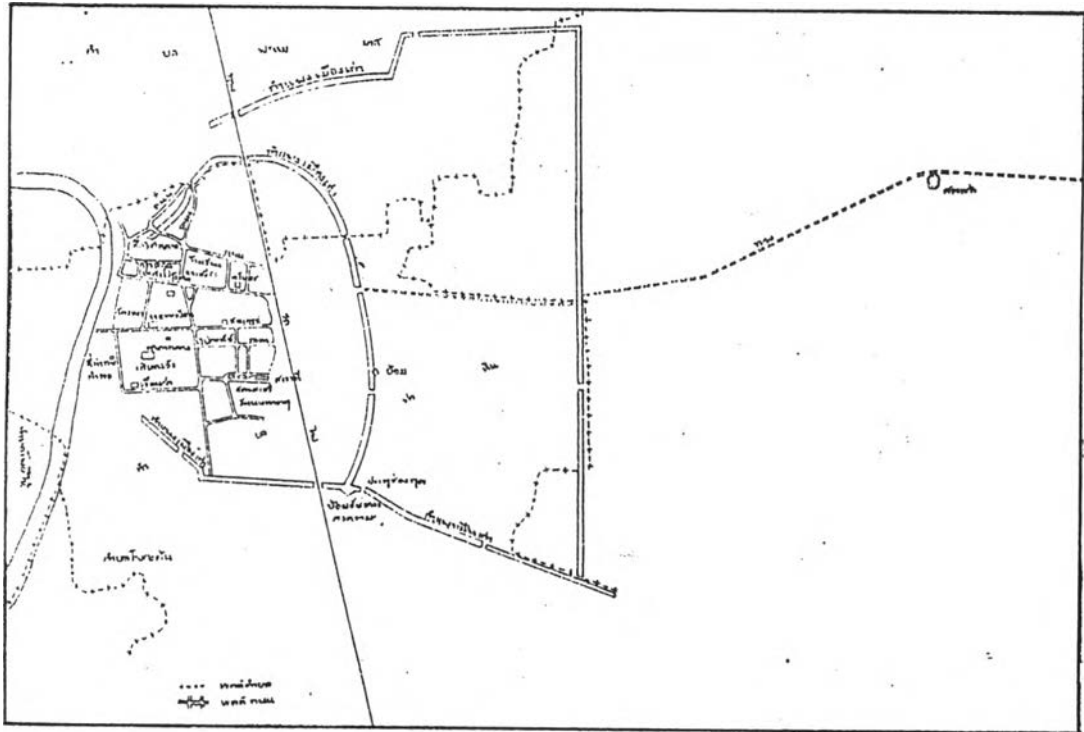
แสดงกรงเก่า เมืองลพบุรี

พ.ศ. 2350

พ.ศ. 2457

พ.ศ. 2437

การใช้ดินของชุมชนในอดีต

บริเวณเมืองเก่า ซึ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน บริเวณพื้นที่ภายในแต่ละชุมชน ลพบุรีในปัจจุบันได้เป็นที่ตั้งเมืองโบราณนับตั้งแต่ สมัยทราวดี ลพบุรี อยู่ยาวจนถึงรัตนโกสินทร์ มีความเจริญสืบเนื่องกันมา โดยบริเวณนอกกำแพงเมือง ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นเขตชุมชนที่อยู่อาศัย และริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี ด้านทิศตะวันตก เป็นย่านพาณิชย์กรรมในอดีตโดยเป็นที่ของตลาด

ต่อมาศูนย์กลางการค้าและการปกครองเมืองลพบุรี ได้ขยายออกมา ทิศตะวันออกถึงเขตเมืองใหม่ เป็นผลให้บริเวณวงเวียนสระแก้ว ที่ดินได้ถูกใช้ไปในด้านพาณิชย์กรรม และบริเวณรอบนอกที่ดิน จะใช้ไปเป็นที่อยู่อาศัยและสวนสาธารณะบริเวณวงเวียน สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นส่วนขยายของเมืองลพบุรี หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้บริเวณดังกล่าวเป็นสถานที่ราชการและรอบนอกของสถานที่ราชการ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย แต่ยังคงมีความหนาแน่นน้อยด้านทิศเหนือของถนนนารายณ์มหาราช ระหว่างวงเวียนสมเด็จพระนารายณ์ กับวงเวียนศรีสุริโยทัย มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อราชการทหาร จึงเป็นพื้นที่ซึ่งการพัฒนาไม่สามารถขยายเข้าไปได้ การใช้ประโยชน์ที่ดินจึงเป็นแถบยาวจากเมืองเก่า ลพบุรี ออกมาทางด้านตะวันออกถึงวงเวียนสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และมีการขยายไปทางตะวันตกบ้าง แต่ไม่มากนัก การใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ขยายออกมาโดยทั่ว ๆ ไป เป็นที่อยู่อาศัย เป็นส่วนใหญ่

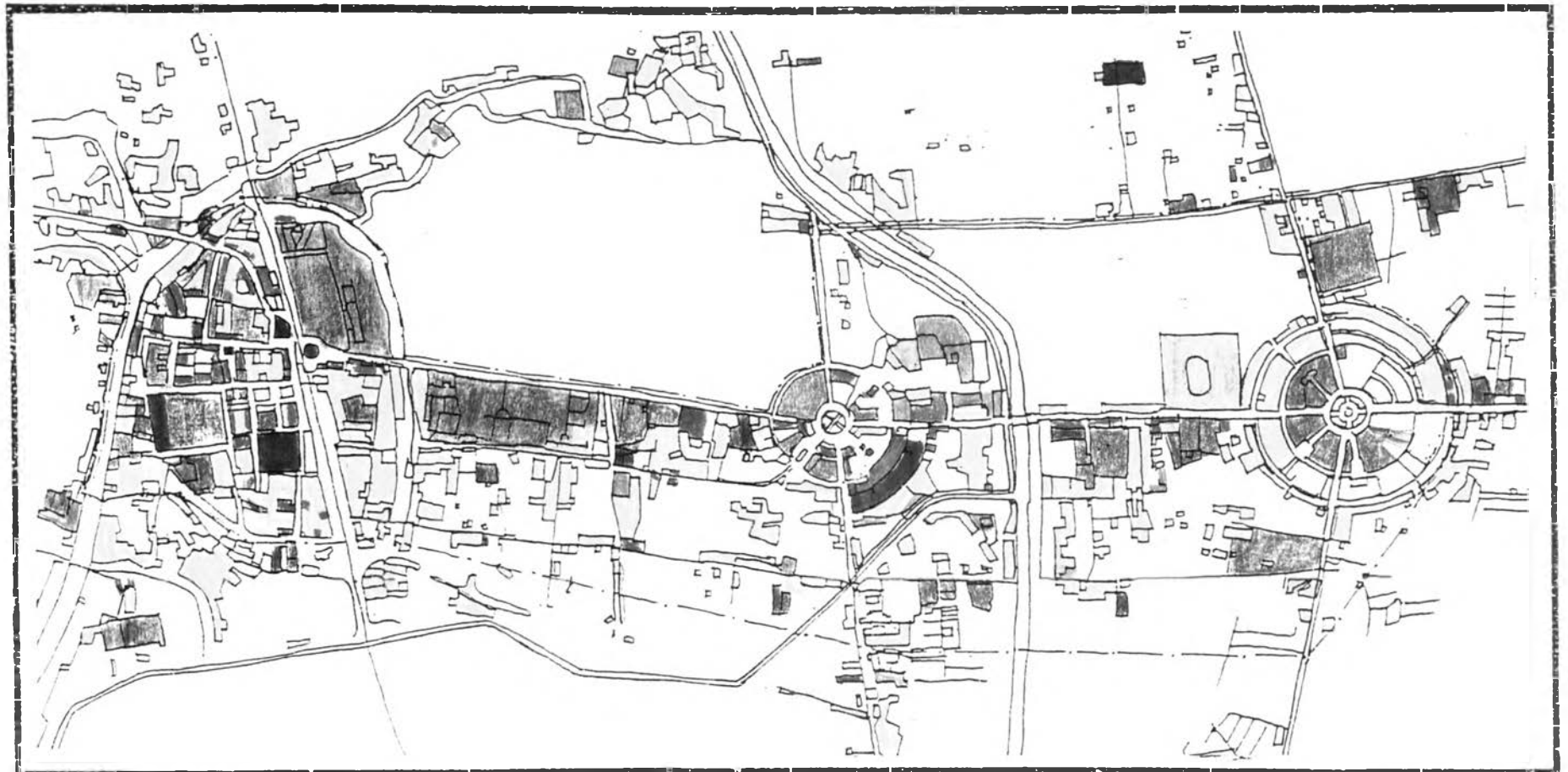
การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2518 ชุมชนเมืองลพบุรีมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ

6.85 ตารางกิโลเมตร ลักษณะการใช้ที่ดิน มีดังนี้

ตารางที่ 4.1 การเปลี่ยนแปลงการไหลที่กินของชุมชนเมืองสมุทร พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2527

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2527		การเปลี่ยนแปลง พื้นที่ (ร้อยละ)
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	
พักอาศัย	727	16.98	854	19.94	17.46
พาณิชย์กรรม	105	2.45	211.87	4.94	101.78
อุตสาหกรรมเกดงสินค้า	95	2.21	73.53	1.71	-22.60
สถานที่ราชการ	247	5.76	279.54	6.52	13.17
โรงเรียน	319	7.45	352.82	8.24	10.60
ศาสนสถาน	89	2.07	149	3.48	67.41
อเนกประสงค์	-	-	90.73	2.11	
พักผ่อน สันทนาการ	64	1.49	138	3.22	115.62
ถนน ซอย	219	5.11	253.88	5.93	15.92
แม่น้ำ ลำคลอง	152	3.55	152	3.55	
บ่อ สระ					
ที่ว่าง อื่น ๆ	2238	52.27	1636.32	40.36	-26.88
รวม	4281.25	100.00	4281.25	100.00	

ที่มา : จากกองวิจัย สำนักผังเมืองและการสำรวจ

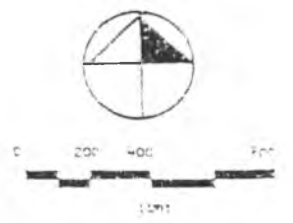

แผนที่ การให้ที่ดินราชทานเมืองลพบุรี ปี พ.ศ. 2518

ส่วน กว้าง เจ็อง

	พักอาศัย		ศาสนสถาน		เก็บสินค้า
	พาณิชยกรรม		ปศุสัตว์		อุตสาหกรรม
	สถานราชการ		สวนสาธารณะ		สาธารณูปการ
	สถานศึกษา		โบราณสถาน		ทว่าง

แผนที่ 4.4

- 1) ที่ว่างเปล่าประมาณร้อยละ 52.27 ของเนื้อที่ทั้งหมด เนื้อที่ว่างอยู่ในบริเวณที่ติดกับแม่น้ำลพบุรีตามแนวทางรถไฟบริเวณรอบนอกของวงเวียน ศรีสุริโยทัย และพื้นที่ทางใต้ของวงเวียนเทพสตรี
- 2) การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย ประมาณร้อยละ 16.98 อยู่ในบริเวณตอนใต้ของเมืองเก่าและบริเวณที่ติดกับเมืองเก่าด้านทิศตะวันออกและทางทิศตะวันออกของทางรถไฟบริเวณทางทิศใต้ของวงเวียน ศรีสุริโยทัย และบริเวณ รอบนอกวงเวียนเทพสตรี
- 3) การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษา ประมาณร้อยละ 7.45 อยู่ในปริมาณถนนนารายณ์มหาราชและถนนราชมนู นอกจากนั้นเป็นสถาบันการศึกษาขนาดเล็กกระจ่ายไปตามถนนสายต่าง ๆ
- 4) การใช้ที่ดิน เพื่อสถานที่ราชการ ประมาณร้อยละ 5.76 จะกระจายอยู่ในบริเวณเมืองเก่า บริเวณริมถนนนารายณ์มหาราช และบริเวณวงเวียนเทพสตรี
- 5) การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมประมาณร้อยละ 2.45 หนาแน่นบริเวณตอนกลาง และตอนเหนือของพื้นที่เมืองเก่าและบริเวณวงเวียน ศรีสุริโยทัย
- 6) การใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมทางศาสนามีอยู่ประมาณร้อยละ 2.07 อยู่ในบริเวณด้านทิศตะวันตกของทางรถไฟซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตเมืองเก่า มีโบราณสถานและศาสนาสถานอยู่อย่างหนาแน่น
- 7) การใช้ที่ดิน เพื่อการอุตสาหกรรม และโกดังสินค้า ประมาณร้อยละ 2.21 บริเวณด้านทิศตะวันออกของทางรถไฟ ถึงคลองชลประทาน อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก นอกจากนั้นลักษณะการใช้ที่ดิน จะเป็นไปเพื่อสาธารณูปการบุคคลสัตว์ สถานที่พักผ่อน ฯลฯ

จากปี 2518 จนกระทั่งถึงปี 2530 อัตราการขยายตัวของชุมชนในการใช้ที่ดินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1) การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย ยังคงใช้ที่ดินบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเก่า บริเวณทิศใต้ จำนวนร้อยละ 20.64

2) การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม ยังหนาแน่นอยู่บริเวณเดิมคือ ตอนกลางและตอนเหนือของพื้นที่เมืองเก่าและบริเวณที่มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจากอิทธิพลของสถานีรถไฟโดยสารและบริษัทขนส่งที่ตั้งอยู่ภายในถนนรอบวงเวียน เป็นจำนวนการใช้ที่ดิน ร้อยละ 5.23

3) การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณถนนราชมนูได้แก่ โรงเรียนพิบูลวิทยาลัยและริมถนนนารายณ์มหาราช ได้แก่ วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี เป็นจำนวนการใช้ที่ดิน ร้อยละ 7.66

4) การใช้ที่ดินเพื่อสถานที่ราชการได้มีสถานที่ราชการตั้งอยู่บริเวณโดยรอบวงเวียนอาทิ เช่น ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจภูธร นอกจากนี้ กองบังคับการจังหวัดทหารบลพบุรี อยู่ในพื้นที่บริเวณตอนเหนือของวงเวียน เป็นจำนวนการใช้ที่ดิน ร้อยละ 15.60

นอกจากนี้ การใช้ที่ดินที่มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ด้านศาสนสถาน สถานที่พักผ่อน สนามกีฬา ถนนและซอยอัตราการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงศึกษาได้จากตารางที่

ลักษณะการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

ลักษณะการใช้ที่ดินในชุมชนเมืองลพบุรี ในเขตเทศบาลเมืองปี 2534 มีการใช้ที่ดินแบ่งตามประเภทการใช้ที่ดิน ดังนี้

1) ที่ดินสำหรับที่พักอาศัย มีการใช้ที่ดินเป็นที่ปลูกสร้างอาคารที่พักอาศัยมากที่สุด คิดร้อยละ 25.82 ของพื้นที่ชุมชน บริเวณอาคารที่พักหนาแน่นอยู่ในเขตเมืองเก่า วงเวียนศรีสุริโยทัย และตามแนวถนนโกษาปาน โดยกระจายและเบาบางลงไปทางใต้จดคลองชลประทาน

2) ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม ศูนย์กลางทางการค้า จัดมีอยู่ในบริเวณเขตเมืองเก่า ถนนสุรสงคราม ถนนบนเมือง ถนนวิชาเยนทร์ ซึ่งเป็นบริเวณศูนย์การค้าในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน และมีแห่งหนึ่งคือบริเวณวงเวียนศรีสุริโยทัย (วงเวียนสระแก้ว) ซึ่งสถานี่ขนส่งได้ตั้งอยู่ในบริเวณนี้ พื้นที่การใช้ที่ดินด้านการค้า และพาณิชยกรรมคิดเป็นร้อยละ 5.26 ของพื้นที่ชุมชน

3) ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมและเก็บสินค้า การใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรม มีอยู่กระจายโดยทั่วไป บริเวณเขตเทศบาลเมืองคิดเป็นร้อยละ 1.74 โดยส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก แต่อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่มีอยู่บ้างบริเวณภายนอกเขตเทศบาล

4) ที่ดินเพื่อเป็นสถานที่ราชการ การใช้ที่ดินสำหรับหน่วยงานราชการคิดเป็นร้อยละ 18.6 โดยการใช้ที่ดินส่วนใหญ่แล้วเป็นราชการทหาร ที่จะอยู่ในเขตเทศบาลคือมณฑลทหารบกที่ 13 และส่วนราชการอื่นๆ อีกหลายแห่ง ยังกระจายอยู่รอบเทศบาล

5) ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษา การใช้พื้นที่ดินในด้านสถาบันการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 8.24 โดยสถาบันส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลบริเวณกลางเมือง เช่น วิทยาลัยเทพสตรี วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี และนอกจากนั้น สถาบันการศึกษา ขนาดเล็กกระจายไปทั่วชุมชน

6) ที่ดินเพื่อศาสนา การใช้ที่ดินเพื่อเป็น ที่ตั้งของวัด อารามโบสถ์ บริเวณที่ตั้งสถานที่เคารพสักการะ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ต่างๆ คิดเป็น

พื้นที่ร้อยละ 3.58 สำหรับเมืองลพบุรี นับได้ว่าเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถาน และโบราณสถานที่มีความสำคัญยิ่งของเมืองลพบุรี คือพระปรางค์สามยอด ซึ่งอยู่บริเวณริมทางรถไฟจังหวัดลพบุรี โดยถือว่าเป็น สัญลักษณ์ของจังหวัดลพบุรี และสถานที่เคารพสักการะ ของชาวเมืองลพบุรี คืออนุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่วงเวียนเทพสตรี หน้าศาลากลางจังหวัดลพบุรีนอกจากนี้แล้วยังมี เทวสถานและโบราณสถานอีกหลายแห่ง

7) การใช้ที่ดินเพื่อการพักผ่อนและสนามกีฬา การใช้ที่ดินในด้านนี้คิดเป็นร้อยละ 3.31 อาทิเช่น สนามกีฬาตั้งอยู่ถนนนารายณ์มหาราช และสวนสัตว์ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวงเวียนศรีสุริโยทัย ซึ่งเป็นพื้นที่ของราชการทหาร นอกจากนี้ยังมีสถานที่พักผ่อนบริเวณวงเวียนเทพสตรี และริมคลองชลประทาน เป็นต้น

8) การใช้ที่ดิน เพื่อการคมนาคม และแม่น้ำลำคลอง

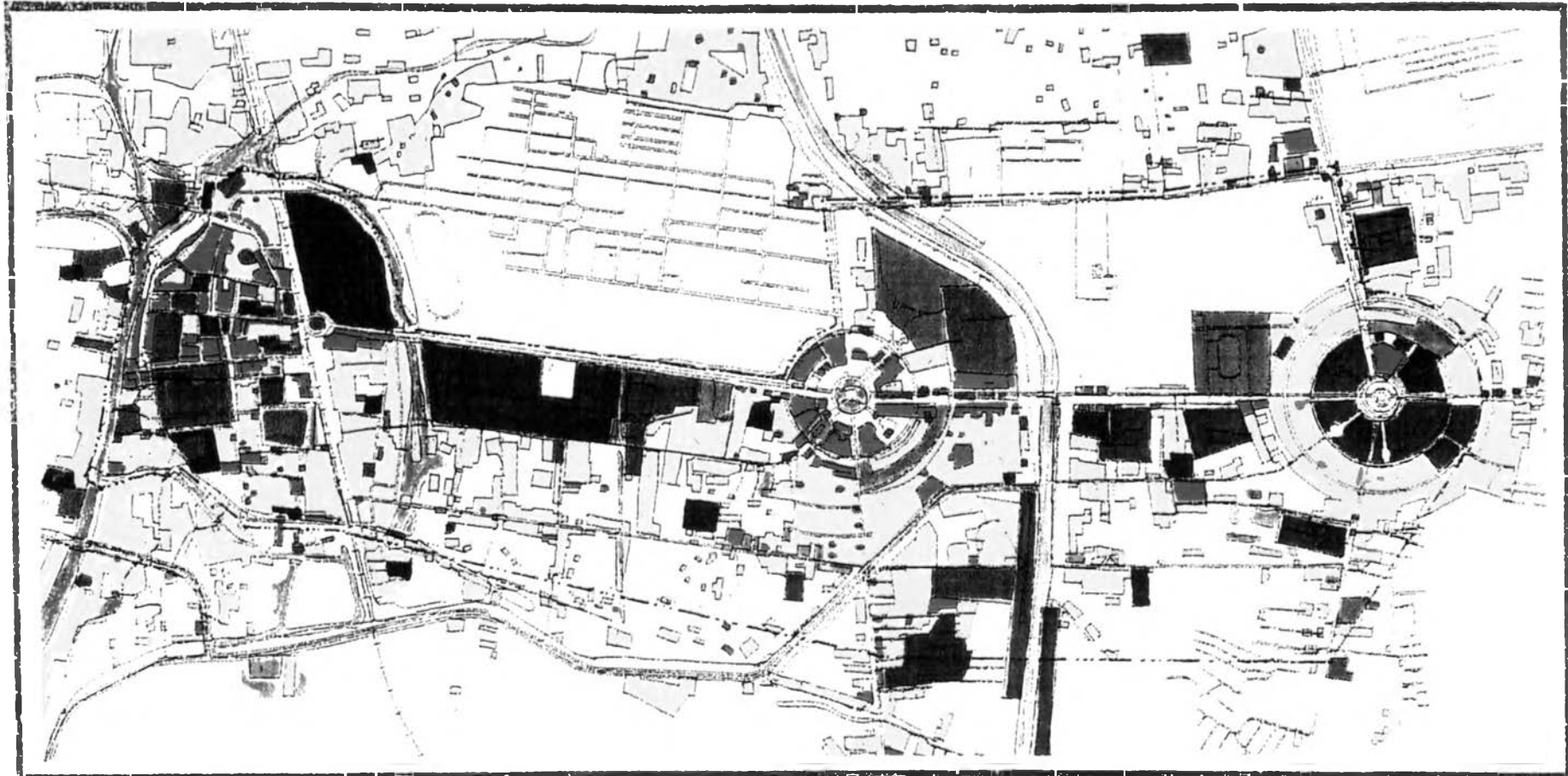
การใช้ที่ดินเพื่อถนนและซอยคิดเป็นร้อยละ 5.90 และการใช้ที่ดินเพื่อแม่น้ำ ลำคลองบ่อสระ คิดเป็นร้อยละ 2.58 โดยถนนสายหลัก คือถนนพหลโยธิน ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่รับปริมาณการจราจรมากที่สุด เนื่องจากเป็นถนนที่เชื่อมต่อกับถนนสายสำคัญ ๆ อาทิเช่น ถนนนารายณ์มหาราช ถนนวิชาเยนทร์ ส่วนแม่น้ำสายสำคัญในเขตชุมชนคือ แม่น้ำลพบุรี

9) บริเวณว่างเปล่า ในปัจจุบันนี้พื้นที่ว่างเปล่าคิดเป็นร้อยละ 22.72 โดยส่วนใหญ่อยู่ทางฝั่งทิศใต้ของชุมชน คือบริเวณถนนรามเดโช ถนนสีดา ถนนชนะสงคราม และบริเวณคลอง ชลประทาน พื้นที่เหล่านี้เป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่มีน้ำท่วมขัง แต่ในบางแห่งยังคงใช้ไปในด้านเกษตรกรรม

ตารางที่ 4.2 การเปลี่ยนแปลงการไว้ที่ดินของชุมชนเมืองลพบุรีพ.ศ. 2530 และพ.ศ. 2534

ประเภทการไว้ที่ดิน	พ.ศ. 2530		พ.ศ. 2534		การเปลี่ยนแปลง พื้นที่ (ร้อยละ)
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	
พักอาศัย	884	20.64	1105.51	25.82	25.05
พาณิชยกรรม	224	5.23	225.31	5.26	0.58
อุตสาหกรรม	71	1.65	74.53	1.74	4.97
โกดังสินค้า					
สถานที่ราชการ	668	15.60	800.00	18.68	19.76
โรงเรียน	328	7.66	352.82	8.24	7.56
ศาสนสถาน	149	3.48	153.69	3.58	3.14
อนุรักษ์	90.73	2.11	90.73	2.11	
พักผ่อน สนามกีฬา	138	3.22	142.03	3.31	2.92
ถนน ขยาย	336	7.84	253.88	5.90	-24.44
แม่น้ำ ลำคลอง	152	3.55	110.87	2.58	-27.05
บ่อ สระ					
ที่ว่าง อื่น ๆ	1240.52	28.99	971.88	22.72	-21.65
รวม	4281.25	100.00	4281.25	100.00	

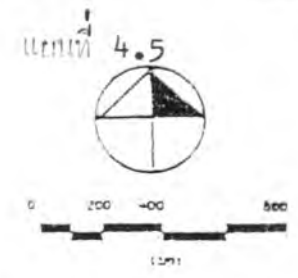
ที่มา : จากกองวิจัย สำนักผังเมืองและจากการสำรวจ

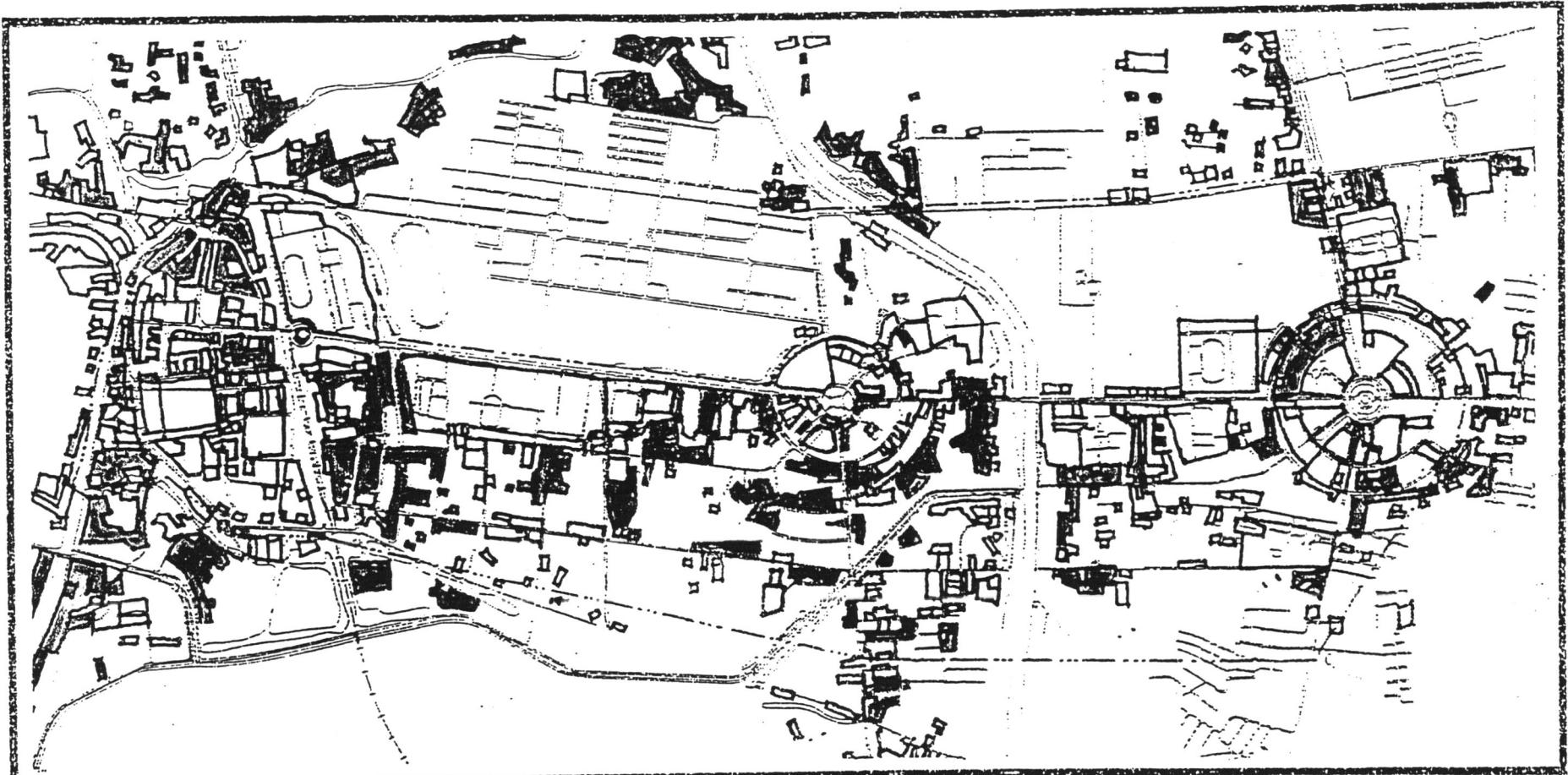

แสดง : การวางผังของมณฑลเมืองลพบุรีในสมัยโบราณ (พ.ศ. 2534)

	พิกัดคีย์		กำแพงเสฉวน		กำแพงหิน
	พารามิตกรรม		ป้อมปราการ		เขตพระราชวัง
	ศาลาพระราชวัง		ส่วนเสฉวนและพิกัดคีย์		คูขัณฑ์
	ศาลาเสฉวน		โบราณสถาน		ที่ว่าง

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

แดง ที่ดินพิกาศัย ปีพ.ศ.2518

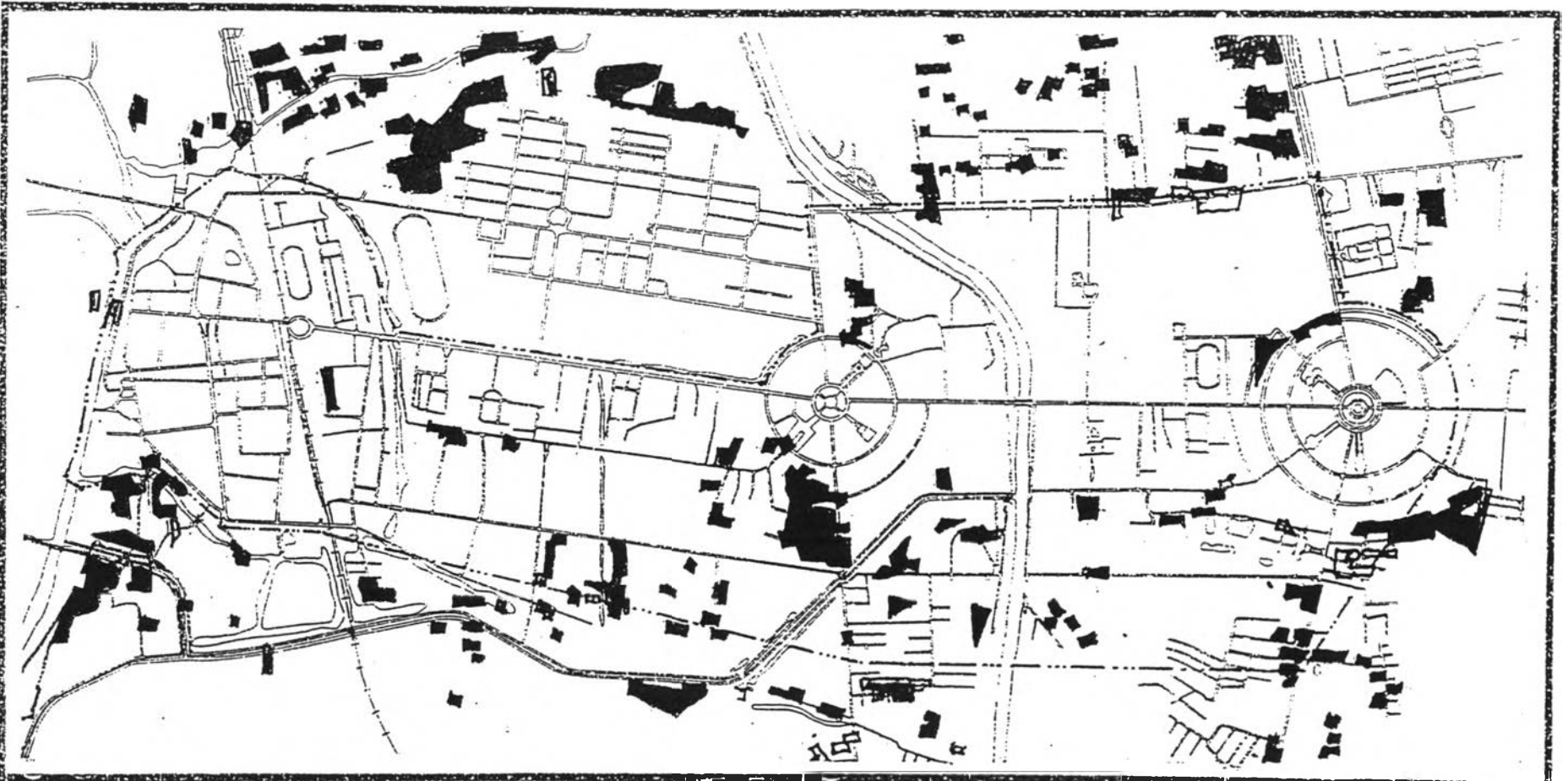
แผนที่ 4.6

0 200 400 800

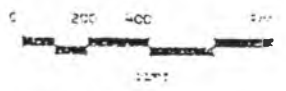
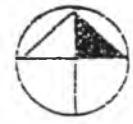

1:1000

แผนผัง
พืชมณฑลาลัย ปีพ.ศ. 2530 ถึงปีพ.ศ. 2534

แผนที่ 4.7

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ พ.ศ. 2518 และพ.ศ. 2534

ประเภทการใช้จ่าย	พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2534		การเปลี่ยนแปลง สุทธิ (ร้อยละ)
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	
พืชอาศัย	727	16.98	1105.51	25.82	52.06
พาณิชยกรรม	105	2.45	225.31	5.26	114.58
อุตสาหกรรม ก่อตั้ง	95	2.21	74.53	1.74	-21.54
สำนักงานราชการ	247	5.76	800.00	18.68	223.58
โรงเรียน	319	7.45	352.82	8.24	10.60
ศาสนสถาน	89	2.07	153.69	3.58	72.66
อนุสาวรีย์	-	-	90.73	2.11	
พักผ่อน สันทนาการ	64	1.49	142.03	3.31	121.92
ถนน, ขอบ	219	5.11	253.88	5.90	15.92
แม่น้ำ ลำคลอง	152	3.55	110.87	2.58	-27.05
ป่า สระ					
ที่ว่าง อื่น ๆ	2238	52.27	971.88	22.72	-56.57
รวม	4281.25	100.00	4281.25	100.00	

ที่มา : จากกองวิจัย สำนักงานผังเมืองและงานการสำรวจ

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

จากการศึกษาข้อมูลการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในชุมชนเมืองลพบุรี จากตารางที่ 4.3. ในปี พ.ศ. 2518 และ 2534 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.82 บริเวณที่พักจะหนาแน่นอยู่ในบริเวณเมืองเก่ามากที่สุด รองลงมาได้แก่บริเวณตอนกลางของชุมชน บริเวณทางตอนใต้ของวงเวียนศรีสุริโยทัย ซึ่งเป็นย้ายต่อเนื่องกับย่านพาณิชย์กรรมใหม่ และจะเบาบางลงเมื่อห่างจากแนวถนนพระนารายณ์ลงไปทางใต้ บริเวณที่พักอาศัยจะมีราคาที่ดินประมาณ 10,000 - 30,000 บาท ต่อตารางวา การขยายตัวของที่พักอาศัยในบริเวณชุมชนเมือง มีจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากราคาที่ดินสูงและพื้นที่ในชุมชนเมือง เป็นที่ลุ่มและการระบายน้ำไม่ดี น้ำท่วมในฤดูฝนจึงมีการขยายตัวของที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยมากภายนอกเขตชุมชน บริเวณพื้นที่ที่มีเส้นทางคมนาคมสะดวกคือบริเวณถนนพหลโยธิน และมีราคาถูกกว่าในเขตชุมชนเมือง

2. การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม ในปี พ.ศ. 2518 ชุมชนเมืองลพบุรีมีการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม 105 ไร่ มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็น 225.31 ไร่ ในปี พ.ศ. 2534 คิดเป็นร้อยละ 5.26 ของพื้นที่ชุมชน มีการเพิ่มขึ้นจากเดิม 69.89 ไร่ คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 114.58 ต่อปี ย่านการพาณิชยกรรมของชุมชนเมืองลพบุรี จะรวมกลุ่มอยู่ 2 บริเวณ คือ บริเวณเมืองเก่า บริเวณถนนสุรศักดิ์ และอีกแห่งหนึ่งคือบริเวณย่านการค้าวงเวียนศรีสุริโยทัย ซึ่งเป็นย่านพาณิชยกรรมตามการชี้แนะจากผู้บริหารในสมัยนั้น คือ จอมพล บ. พิบูลย์สงคราม บริเวณนั้นนอกจากจะอยู่บริเวณย่านกลางชุมชนแล้ว ยังเป็นย่านที่มีสถานีขนส่งรถยนต์โดยสารด้วยจึงเป็นสิ่งดึงดูดให้มีการรวมตัวกันพอสมควร แต่ในย่านเมืองเก่าก็ไม่ได้มีการลดลง ยังคงมีการพาณิชยกรรมอยู่เหมือนเดิม ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะความเคยชินกับความนิยมในสถานที่เดิม

3. ในช่วงเวลา พ.ศ. 2518-2534 การใช้ที่ดินสำหรับสถานที่ราชการในชุมชนเมืองลพบุรีมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 223.58 เพิ่มมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ซึ่ง ปี พ.ศ. 2518 การใช้ที่ดินสำหรับสถานที่ราชการมี 247 ไร่ และเพิ่มขึ้นเป็น 800

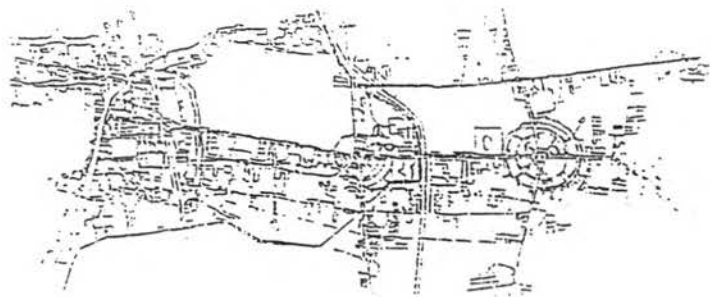

ไร่ ในปี พ.ศ.2534 เพิ่มขึ้นจากเดิม 553 ไร่ คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 34.56 ต่อปี

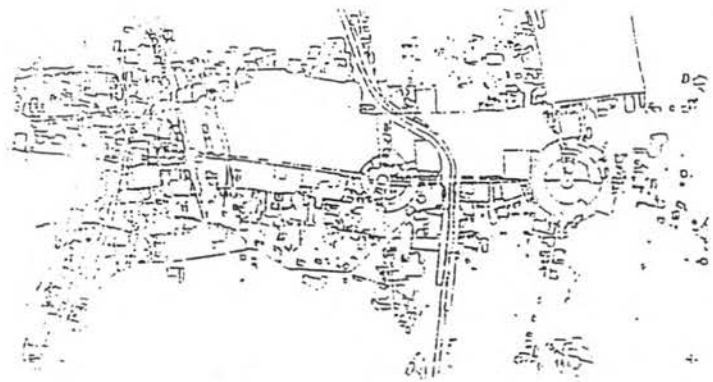
4. การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ในปี พ.ศ.2518 การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมในชุมชนเมืองลพบุรีมี 95 ไร่ แต่ลดลงเป็น 74.53 ไร่ ในปี พ.ศ.2534 คิดคิดเป็นร้อยละ 1.74 ของพื้นที่ชุมชนเมืองทั้งหมด ในช่วง 16 ปี มีพื้นที่การอุตสาหกรรมลดลง 20.47 ไร่ หรือลดลงร้อยละ 1.27 ต่อปี ซึ่งจะเห็นว่า อุตสาหกรรมภายในชุมชนเมืองไม่มีการขยายตัวเนื่องจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับผลิตผลทางเกษตร ดังนั้นแหล่งอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้กับวัตถุดิบบริเวณ อาเภอชัยบาดาล ท่าเรือ ท่าหลวง สำหรับอุตสาหกรรมที่อยู่ในเขตชุมชนเมืองจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ซึ่งจะเป็นประเภทโรงงานทำน้ำแข็ง และโรงงานทำขนมปัง ซึ่งบริการสำหรับภายในชุมชนมักจะกระจายตัวกันไปทั่วบริเวณ

5. การใช้ที่ดินเพื่อสวนสาธารณะ ในปี พ.ศ.2518 มีสวนสาธารณะ 64 ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 142.03 ไร่ ซึ่งรวมทั้งพื้นที่สนามกีฬาด้วย สำหรับพื้นที่ของสวนสาธารณะนับว่ามีน้อยและไม่เพียงพอกับปริมาณประชากร พื้นที่สวนสาธารณะส่วนใหญ่คือ สวนสัตว์สระแก้วซึ่งอยู่ในความดูแลของฝ่ายทหาร นอกจากนั้นจะเป็นสวนหย่อมขนาดเล็ก เช่นที่บริเวณริมคลองชลประทาน บริเวณสะพานเจ็ด สถานีรถไฟ

6. การใช้ที่ดินเพื่อถนน ขอย ในปี พ.ศ.2518 มีจำนวน 219 ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 253.88 ไร่ ในปี พ.ศ.2534 คิดเป็นร้อยละ 15.92 ของพื้นที่ชุมชน ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานสำหรับถนน ขอย กำหนดร้อยละ 20 ของชุมชน แสดงว่าถนน ขอยในชุมชนเมืองลพบุรีค่อนข้างต่ำ พื้นที่ชุมชนบางแห่งยังขาดความเชื่อมโยงของโครงข่ายถนน เช่น บริเวณทางด้านใต้ของชุมชน

ปีพ.ศ. 2518

ปีพ.ศ. 2534

แสดง ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมืองลพบุรี ระหว่างปีพ.ศ. 2518 กับ พ.ศ. 2534

แผนที่ 4.8

0 1 2 3 กม.

ข) การขยายตัวของการใช้ที่ดิน

จากการศึกษาถึงสภาพภูมิประเทศ และการใช้ที่ดินในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า ชุมชนเมืองลพบุรีมีพื้นที่รองรับการขยายตัวทางด้านทิศตะวันออกของเมืองเก่ามาก ด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ มีการขยายตัวบ้างตามแนวแม่น้ำลพบุรี ทั้ง ๆ ที่พื้นที่เป็นที่ลุ่ม และด้านทิศใต้ของถนนนารายณ์มหาราชที่เป็นถนนสายประธาน ของชุมชนเมืองมีพื้นที่รองรับการพัฒนาไม่พอ เพราะเลยออกไปเป็นพื้นที่จัดรูปที่ดินของสำนักปลัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์

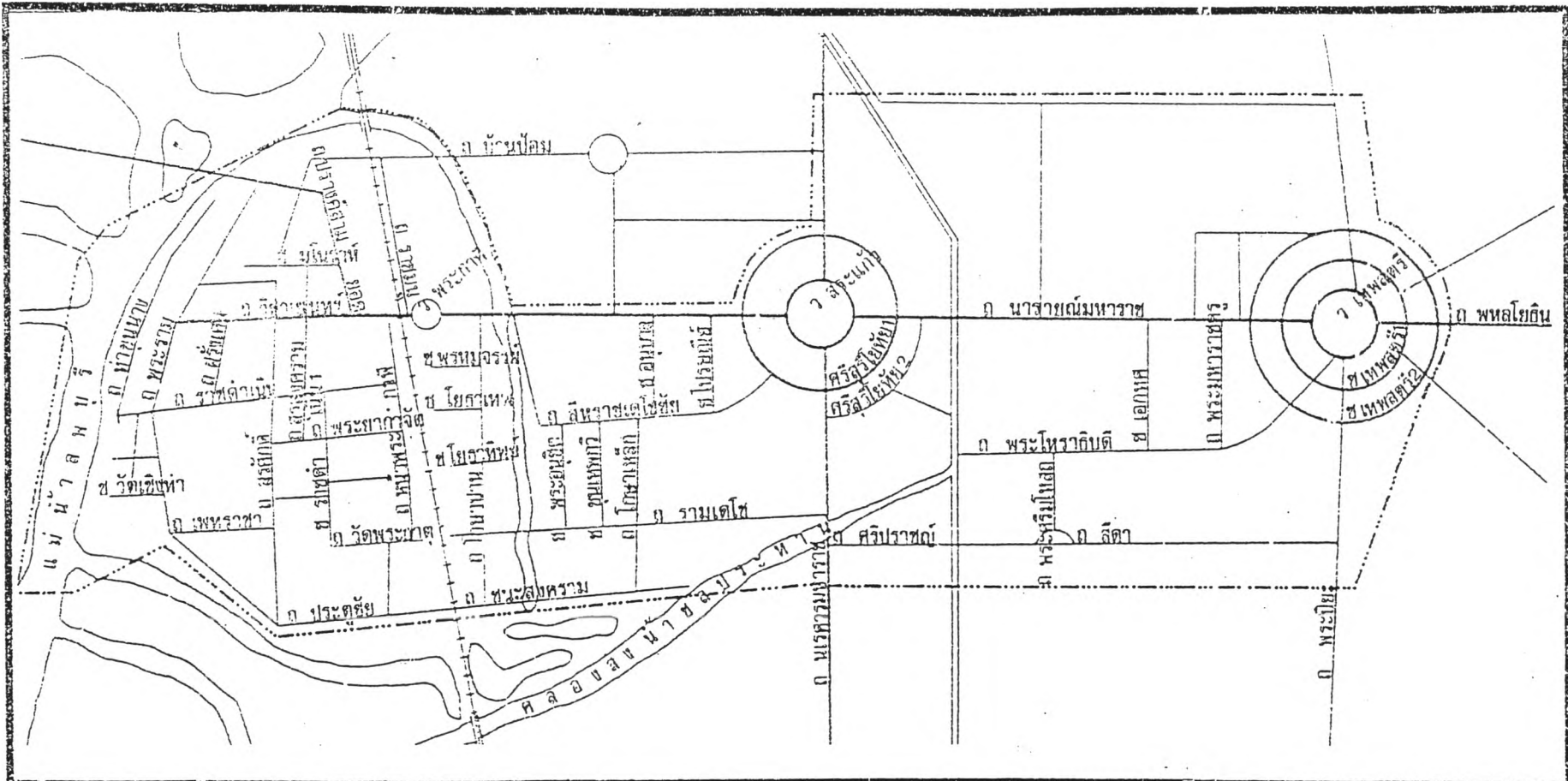
นอกจากข้อจำกัดทางลักษณะผิวดินดังกล่าวแล้วชุมชนเมืองลพบุรี ยังมีแม่น้ำลพบุรี คลองชลประทานและทางรถไฟเป็นแนวเส้นขอบกัน แต่ละบริเวณ นอกจากนั้นยังมีแต่เขตทหารเป็นบริเวณที่หยุดกั้นการพัฒนาไว้ เมืองลพบุรีจึงมีพื้นที่ที่จะพัฒนาได้น้อย คือทางด้านตะวันออกของเมืองเก่าเท่านั้น ส่วนทางด้านตะวันตก และด้านใต้ มีพื้นที่รองรับการพัฒนาเพียง เล็กน้อยส่วนด้านเหนือยังมีพื้นที่ รองรับการพัฒนาไม่พอด้านอื่น

4.3 การคมนาคมและขนส่ง

ระบบการคมนาคม และขนส่งของผังเมืองชุมชนเมืองลพบุรี การคมนาคมภายในตัวชุมชนใช้ถนนสายหลักเพียงไม่กี่สาย ดังนั้นเส้นทางที่รับปริมาณการจราจรมากที่สุด คือ ถนนนารายณ์มหาราช ส่วนภายในเขตเมืองเก่า เขตทาง และการจราจรคับแคบ ทำให้ไม่สามารถรับปริมาณการจราจรได้เต็มประสิทธิภาพ

4.3.1 โครงข่ายถนน

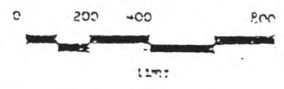
ชุมชนเมืองลพบุรี มีถนนทั้งหมด 31 สาย ความยาว 19.82 กิโลเมตร จำนวนซอย 20 ซอย แต่ละซอยมีความยาวประมาณ 5.1 กิโลเมตร รวมความยาวทั้งสิ้น 24.9 กิโลเมตร

แสดง เส้นทางคมนาคมในเขตเทศบาล

- ถนน
- รถไฟ
- แม่น้ำ

แผนที่ 4.9

โดยแยกเป็นถนน และซอยลาดยางแอสฟัลท์ คิดความยาว 23.5 กิโลเมตร ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ความยาว 1.10 กิโลเมตร ถนนและซอยดินลูกรังความยาว .03 กิโลเมตร

ลักษณะและโครงข่ายถนนภายในเขตชุมชนเมืองลพบุรี เกิดขึ้นโดยเป็นไปตามลักษณะของการวางผังเมืองมาแต่ในอดีต โดยอาศัยแนวทางเดินเป็นหลัก ขนาดของถนนจึงค่อนข้างเล็ก มีขนาดความกว้างไม่สม่ำเสมอ และไม่มีระเบียบ โดยถนนส่วนใหญ่มีผิวจราจรขนาดตั้งแต่ 3.40-13.50 เมตร และมีอยู่เพียง 3 สายเท่านั้น ที่มีขนาดกว้างตั้งแต่ 7-29.50 เมตร คือถนนราชดำเนิน ถนนพระปรางค์สามยอดและถนนสุระสงคราม

หากจำแนกประเภทของถนนตามขนาดเขตทาง และหน้าที่การใช้งานโดยทั่วไป ถนนจะมีหน้าที่รับการจราจรต่างกัน โดยสามารถแยกออกได้ 3 ประเภท คือ

1) ถนนสายหลัก ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนเพื่อแจกกระจายไปตามถนนสายรอง ถนนสายสำคัญนี้ได้แก่ ถนนพหลโยธิน ด้านที่อยู่ในเขตชุมชนเข้าสู่วงเวียนเทพสตรี และถนนนารายณ์มหาราช และถนนนเรศวร ซึ่งเป็นถนนขนาดใหญ่ตัดผ่านพื้นที่ย่านชุมชน และย่านพาณิชยกรรม

2) ถนนสายรอง เป็นถนนที่รับการจราจรจากถนนสายหลักกระจายเข้าสู่ถนนสายย่อย รับการจราจรภายในเมือง ซึ่งมีความเร็วค่อนข้างต่ำ เช่น ถนน พระปรางค์สามยอด ถนนรามเดโช ถนนศรีปราชญ์ ถนนสีดา เป็นต้น

3) ถนนสายย่อย ถนนประเภทนี้เป็นถนนหรือซอยที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว และเป็นถนนที่สามารถทำให้พื้นที่ย่อยของชุมชนสามารถติดต่อเข้าถึงกันได้โดยสะดวก เช่น ถนนพระปียะ ถนนสราญรมย์ ถนนพระมหาราชครู และซอยเอกทศ เป็นต้น

4.3.2 การจราจร

1) สภาพการจราจร ภายในชุมชนเมืองลพบุรี การจราจรหนาแน่นอยู่บริเวณ ถนนนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นถนนสายหลักผ่านเมือง เป็นถนนที่มีปริมาณการจราจรสูง เป็นเส้นทางจราจรที่เชื่อมระหว่างเมืองเก่าและเมืองใหม่ พื้นที่การจราจรหนาแน่น บริเวณวงเวียนศรีสุริโยทัยถึงศาลพระกาฬ โดยเฉลี่ยปริมาณการจราจร 24,162 คันต่อวัน และบริเวณเขตเมืองเก่า โดยเฉพาะบริเวณถนนวิชาเยนทร์ (เดินรถทางเดียว) ถนนสุรศักดิ์ ช่วงติดต่อกับถนนราชดำเนิน ปริมาณการจราจรโดยเฉลี่ย 26,584 คันต่อวัน

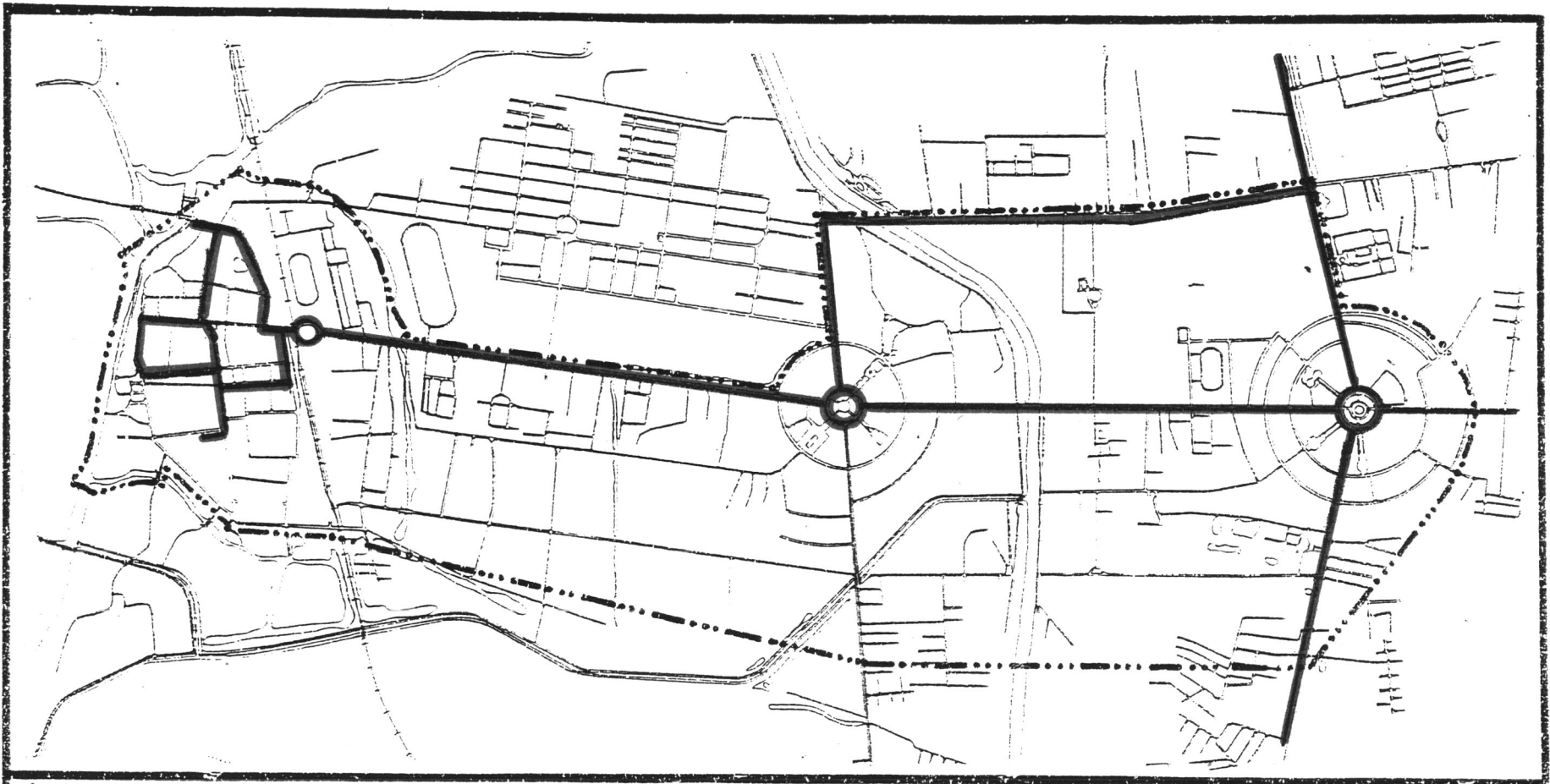
2) ปัญหาการจราจร การจราจรแออัดในเขตเมือง เนื่องจากการจัดระบบการจราจรไม่ดีพอ และประชาชนใช้พื้นที่บนผิวจราจรเป็นที่จอดรถ และประกอบการค้า

ถนนบางสายไม่ได้มาตรฐาน มีลักษณะแคบและขรุขระ ไม่มีทางเท้า และขาดการระบายน้ำ

รถติดเนื่องจากเขตเมืองมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อย ๆ ซึ่งอุบัติเหตุมาจากลักษณะเชื่อมต่อกับถนนสายต่าง ๆ เกิดลักษณะหกแยก (ถนนรามเดโช ถนนศรีปราชญ์ ถนนสีดา ทาหน้าที่เป็น Internal Link ของชุมชน ซึ่งมีถนนนเรศวร และถนนคันคลองชลประทานตัดผ่าน) สามารถแก้ไขได้โดยใช้สัญญาณไฟควบคุม

4.3.3 การบริการขนส่งมวลชน

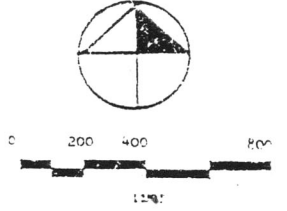
ปัจจุบันสถานีรถยนต์โดยสารของบริษัทขนส่ง จำกัด ตั้งอยู่ที่ถนนนารายณ์มหาราช ตำบลทะเลชุบศร บริเวณวงเวียนศรีสุริโยทัย มีเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ โดยสถานที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมแล้วในการให้บริการต่อผู้โดยสาร ทั้งในระดับภาค จังหวัด หรืออำเภอ

แสดง เส้นทางเดินรถประจำทางในชุมชนเมืองลพบุรี

พ.ศ. ๒๕๑๖

แผนที่ 4.10

ปัญหาการบริการขนส่ง คือ ทางเข้า-ออกของรถยนต์โดยสารปัจจุบัน ซึ่งใช้บริเวณวงเวียนศรีสุริโยทัยเป็นทางเข้า-ออก ซึ่งไม่เหมาะสม ไม่สะดวก และอาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย สมควรกำหนดจุดเข้า-ออกใหม่ โดยกำหนดให้รถยนต์โดยสารเข้าออกได้ทางบริเวณถนนนารายณ์มหาราช และถนนนเรศวร

4.4 สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

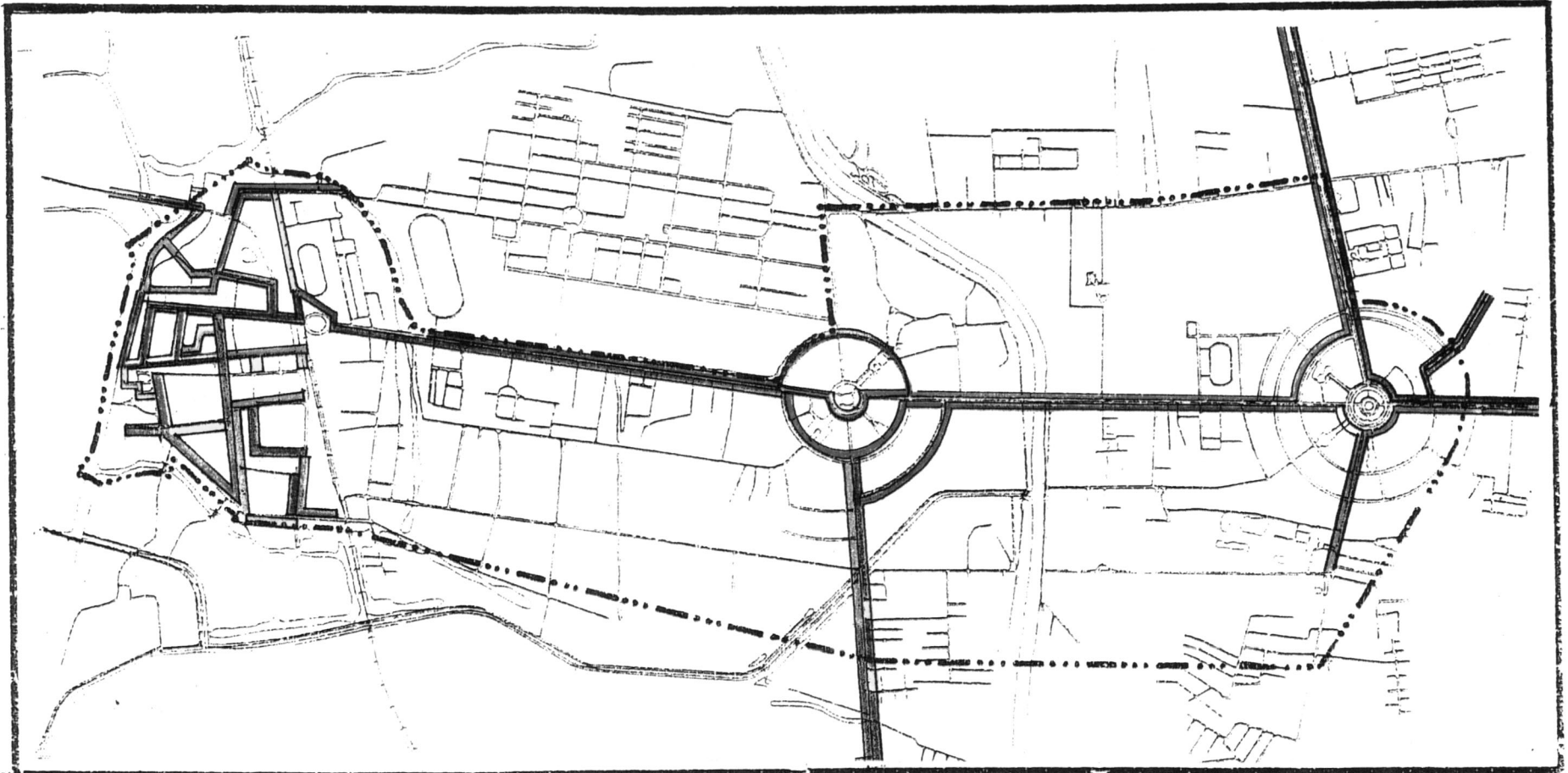
4.4.1 ไฟฟ้า ขอบเขตการให้บริการด้านไฟฟ้า อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และเทศบาล โดยการบริการด้านไฟฟ้า สาธารณะภายในเขตเทศบาล พบว่าส่วนใหญ่ในถนนสายต่าง ๆ จะมีไฟฟ้าแสงสว่าง ติดตั้งตามเสาไฟฟ้าอยู่ทั่วไปลักษณะของดวงไฟที่ใช้มี 3 ลักษณะ คือ ดวงไฟประเภทหลอดเรือง โคมแสงจันทร์ และโคมโซเดียม

กระแสไฟฟ้าที่จ่ายให้แก่ประชาชนนั้นมาจากกระแสไฟฟ้า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีกำลัง 37.5 M.V. การจำหน่ายแบ่งเป็น 2 ระบบ คือ ระบบแรงสูง 22 เควี 3 เฟส และระบบแรงต่ำ 400/230 โวลท์ ปริมาณผู้ใช้ไฟฟ้าในเขตเทศบาลมีจำนวนทั้งหมด 8,388 ครัวเรือน โดยกระแสไฟฟ้าใช้ในอาคารพักอาศัย และอาคารพาณิชย์มากที่สุด

ปัญหาของการบริการที่พบ คือ ปัญหาแสงสว่างไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องมาจากในพื้นที่บางจุดยังไม่ได้ดำเนินการ อาทิ บริเวณถนนพหลโยธิน ประมาณ 500 เมตร ถนนสีดา ประมาณ 800 เมตร ถนนสุราษฎร์ ประมาณ 500 เมตร

4.4.2 ประปา ในเขตเทศบาลเมือง ดำเนินการโดยเทศบาลเมือง โดยมีสำนักงานการประปาตั้งอยู่ที่ถนนปรากฏสามยอด ปัจจุบันการประปาสามารถผลิตน้ำจากบ่อบาดาล จำนวน 5 บ่อ ปริมาณน้ำรวม 200 ม.³/ช.ม. และปรับปรุงระบบผลิตน้ำใหม่โดยใช้น้ำจากแม่น้ำในระบบน้ำฝังดิน 1 ชุด กำลังผลิต 100 ม.³/ช.ม. ในขณะที่กำลังผลิตทั้งสองอย่างได้ 300 ม.³/ช.ม. ในปัจจุบันจำนวนผู้บริโภค 10,109 ราย อัตราการเก็บค่าน้ำ 3.75-10 บาทต่อลูกบาศก์

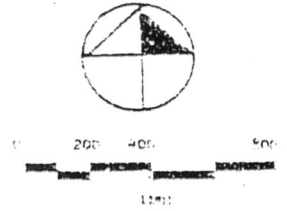

แสดง การวางท่อประปา

	∅	50	มม.		∅	200	มม.
	∅	75	มม.		∅	250	มม.
	∅	100	มม.		∅	300	มม.
	∅	150	มม.		∅	400	มม.

แผนที่ 4.11

ปัญหาการให้บริการน้ำประปาผิวดินภายในเขตเทศบาลยังไม่เพียงพอกับความ
ต้องการของประชาชน สาเหตุมาจากจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้น ท่อเมนส่งน้ำประปามีขนาดเล็ก ท่อเมน
เก่าชำรุดทำให้เกิดการรั่วไหล

4.4.3 โทรศัพท์ ปัจจุบันการบริการด้านโทรศัพท์ภายในเขตเทศบาล มีจำนวนหมาย
เลขผู้ใช้บริการเป็นจำนวนดังนี้

สถานี่ราชการ	398	หมายเลข
พาณิชย์กรรม	1,153	หมายเลข
ที่อยู่อาศัย	1,365	หมายเลข
ตู้สาธารณะ	62	หมายเลข

ชุมสายโทรศัพท์ลพบุรี ตั้งอยู่ถนนนารายณ์มหาราช ตั้งอยู่ที่ถนนนารายณ์มหาราช
และในปัจจุบันการบริการโทรศัพท์ทางไกลใช้ระบบ Microwave

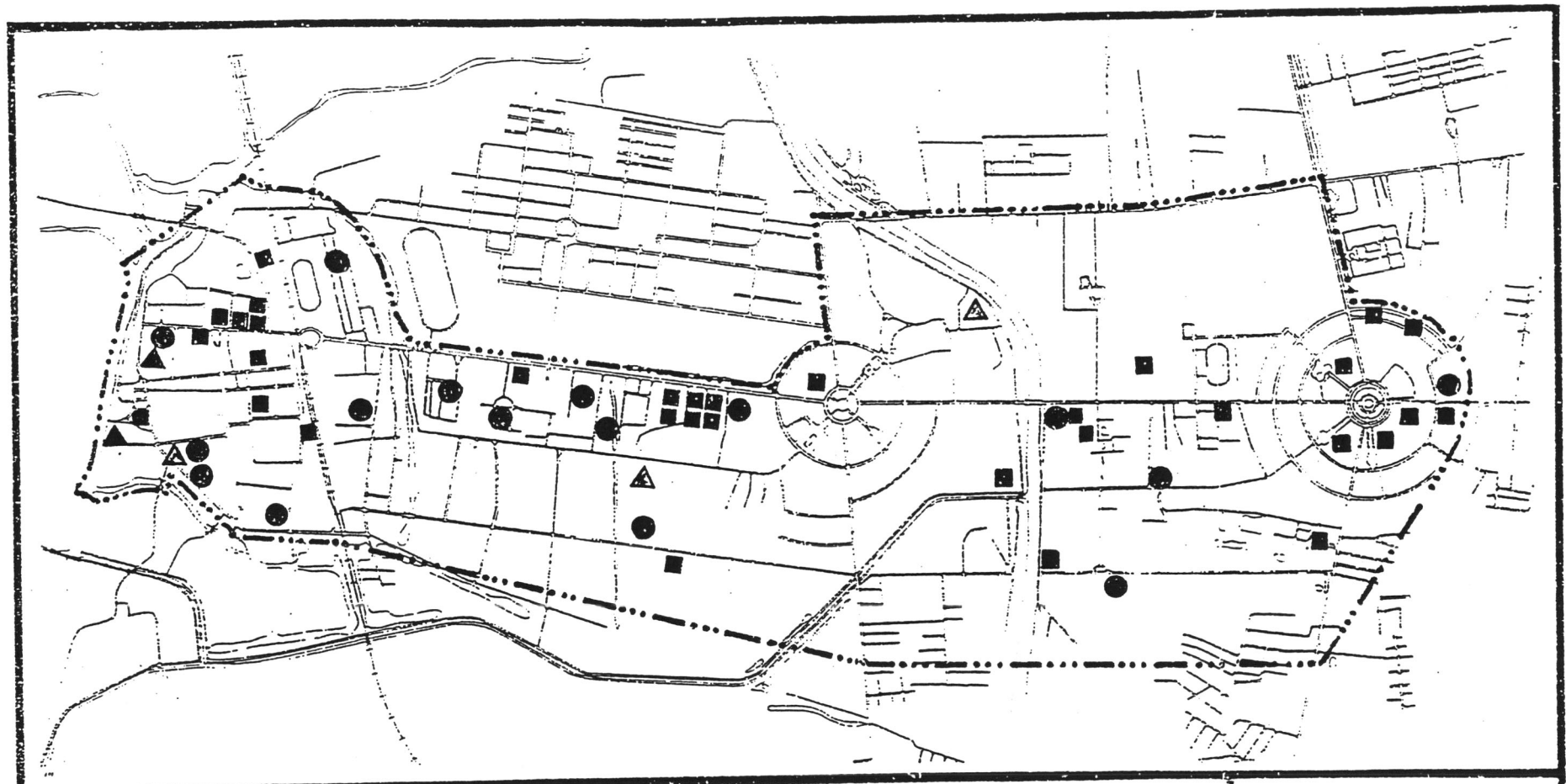
ปริมาณการให้บริการยังไม่ครอบคลุม ทำให้ประชาชนที่อยู่นอกเขตไม่ได้รับ
ความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร โดยในปัจจุบันการบริการโทรศัพท์ไร้สายสามารถสนองตอบความ
ต้องการของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่นอกข่ายสาย

ไปรษณีย์

ในปัจจุบันมีไปรษณีย์ ให้บริการในเขตเทศบาลอยู่ 2 แห่ง คือ ที่ทำการ
ไปรษณีย์โทรเลขลพบุรี และที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขท่าหิน

4.4.4 การระบายน้ำและการกำจัดน้ำเสีย

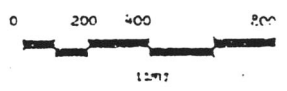
การรวบรวมน้ำเสียในปัจจุบัน ใช้ระบบท่อรวม (Combined System) คือ

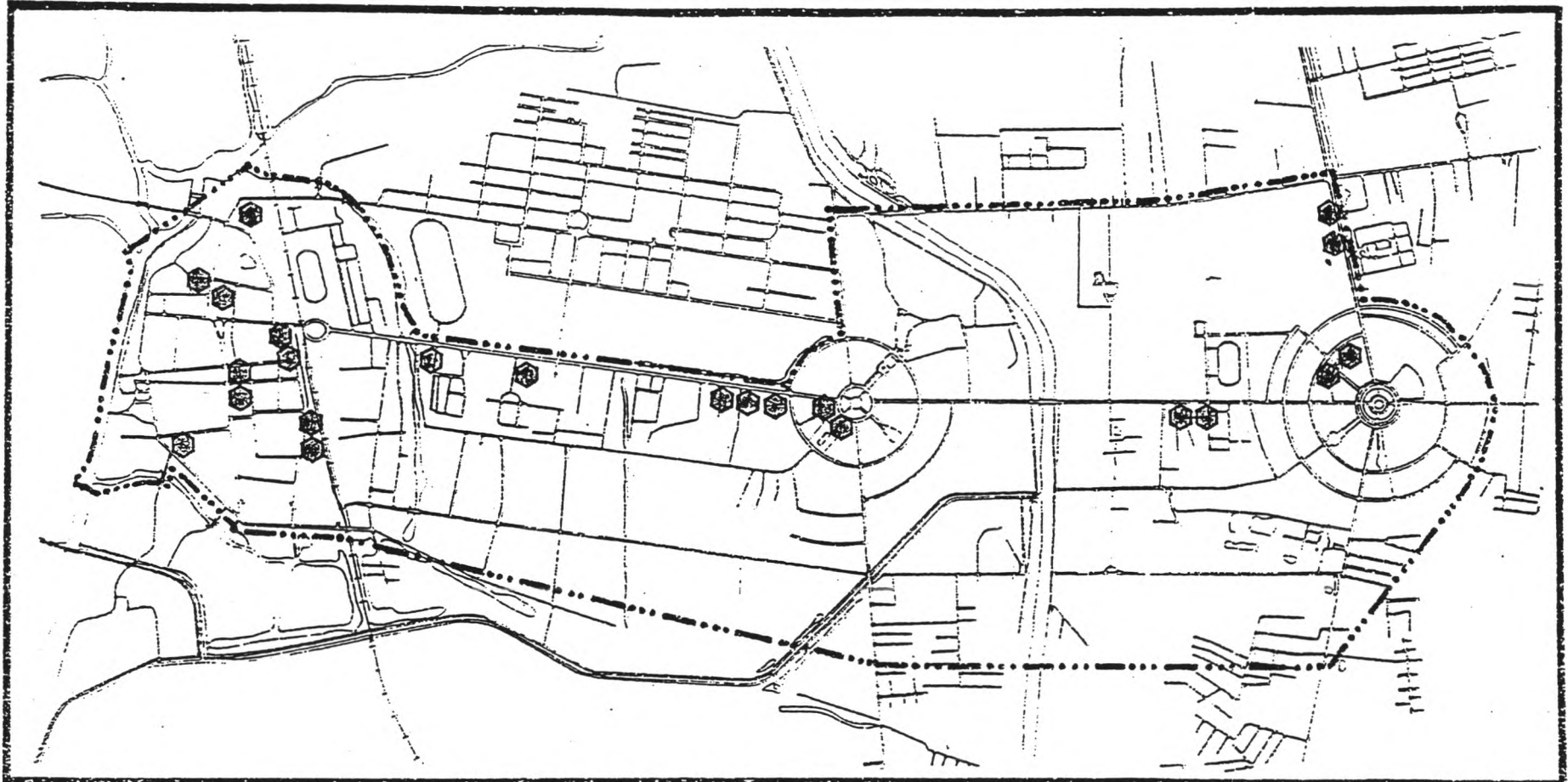

แสดง

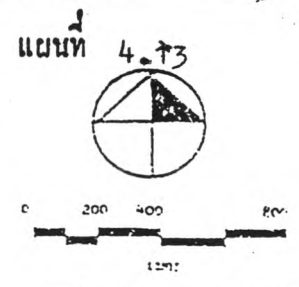
- สถานทีราชการ
- สถานศึกษา
- ▲ ศาสนสถาน

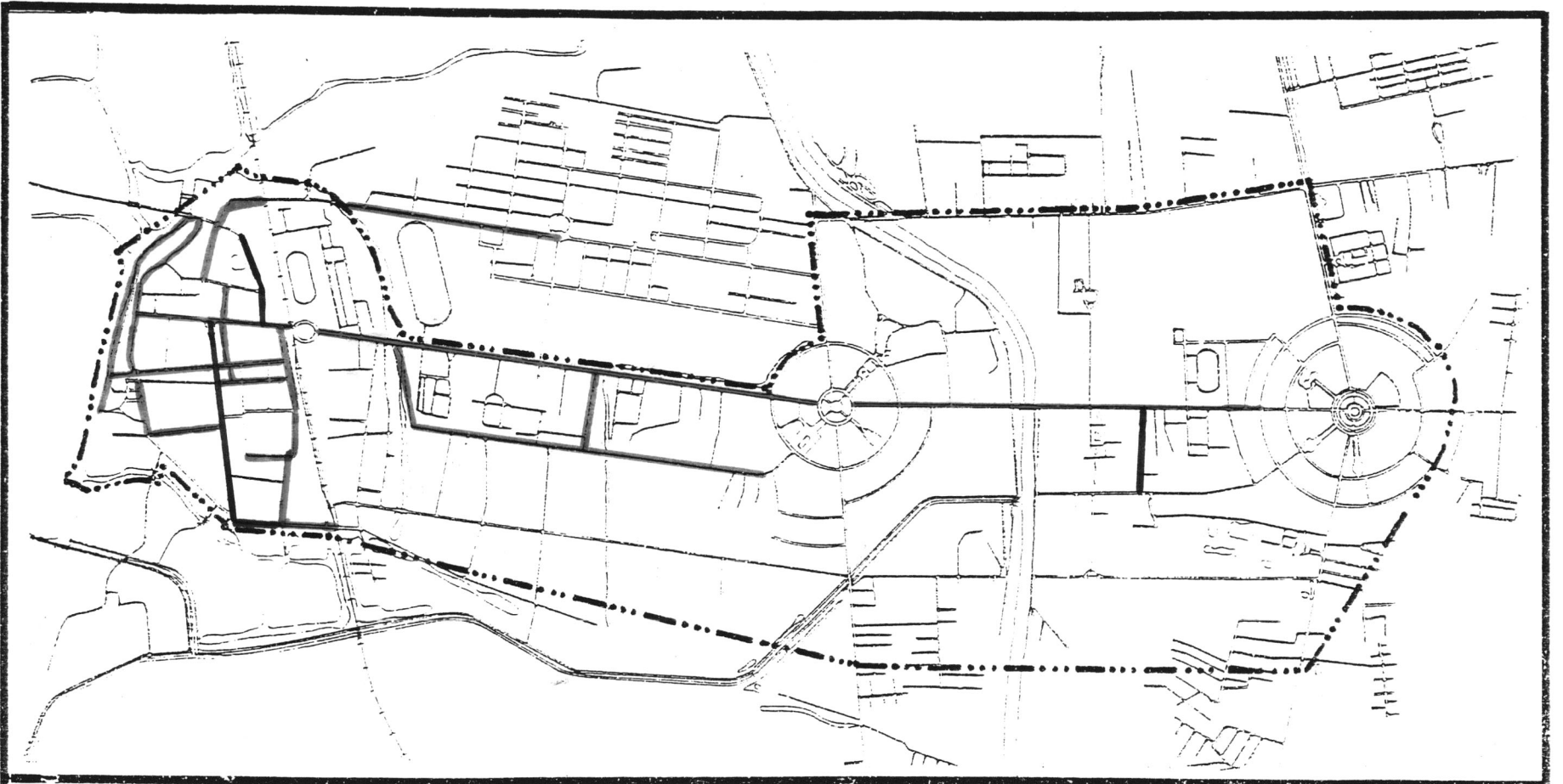
แผนที่ 4.12

แผนผัง จุดที่ตั้งโทรศัพท์สาธารณะในชุมชน เมืองกรุงเทพฯ

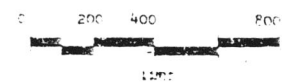
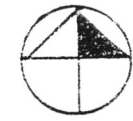
แสดง

ระบบระบายน้ำในเขตชุมชนเมืองสมุทรปราการ

	Ø 0.80 ม.		Ø 0.40 ม.
	Ø 0.60 ม.		Ø 0.30 ม.

รูปที่ ๑

แผ่นที่ ๔.๑๔

รับน้ำฝนและน้ำเสโครกาให้รวมอยู่ในระบบเดียวกัน แล้วค่อยทิ้งลงสู่แม่น้ำลพบุรีโดยไม่มีการบำบัดน้ำเสีย

ปัจจุบันเทศบาลเมืองลพบุรี ทำการวางท่อระบายน้ำไปตามถนนสายต่าง ๆ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 30-80 ซม. ความยาวทั้งสิ้น 7.83 กิโลเมตร ท่อขนาดใหญ่ที่สุด 80 ซม. นั้น จะวางขนานอยู่ทั้งสองข้างของถนนนารายณ์จนสุดบริเวณสถานีน้ำมันศาล์เท็กซ์

แม่น้ำและลำคลองที่ใช้รับและระบายน้ำภายในเขตเทศบาลมีดังนี้ แม่น้ำลพบุรี คลองเรือก คลองสายบัว และคลองระบายน้ำเลียบบคลองชลประทาน

ปัญหาในปัจจุบัน คือ ท่อระบายน้ำอุดตัน ถนนบางสายไม่มีท่อหรือวางระบายน้ำ โดยการวางท่อระบายน้ำเดิมไม่ได้มาตรฐาน ทำให้เกิดน้ำท่วมเมื่อฝนตก

4.4.5 การเก็บและการกำจัดขยะมูลฝอย

การจัดเก็บขยะในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาล โดยตรง เนื่องที่ทิ้งขยะมี 11 ไร่ อยู่บริเวณตำบลทะเลชุบศร จำนวนรถเก็บขยะ 9 คัน เจ้าหน้าที่ 45 คน และจำนวนปริมาณขยะทั้งหมด 187 ม³/วัน จาก 1,066 ครัวเรือน โดยสามารถเก็บได้ทั้งหมดในแต่ละวันโดยไม่มีขยะตกค้าง วิธีการกำจัดขยะในปัจจุบัน ใช้วิธีนำไปทิ้งในพื้นที่ที่จัดเตรียมไว้ จากนั้นจึงตากให้แห้งแล้วเผาทิ้งที่บริเวณตำบลทะเลชุบศร เนื้อที่ประมาณ 11 ไร่ ห่างจากตัวเมืองออกไปทางทิศเหนือ ประมาณ 2 กิโลเมตร ปัญหาในปัจจุบันพื้นที่ทิ้งขยะไม่พอ ทำให้วิธีการกำจัดขยะไม่เป็นตามสัญลักษณ์ เนื่องจากต้องให้แห้งแล้วเผาทิ้งทำให้เกิดกลิ่น และควันตามมา

4.4.6 สถานรักษาพยาบาล

ชุมชนเมืองลพบุรีมีโรงพยาบาล 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลลพบุรี และโรงพยาบาลอานันทมหิดล สถานเอนามัย 4 แห่ง สาธารณสุข 2 แห่ง จำนวนแพทย์ 67 คน

ทันตแพทย์ 11 คน เภสัชกร 11 คน และพยาบาล 544 คน ดังนั้นการให้บริการทางด้านสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมืองลพบุรีในปัจจุบันค่อนข้างสมบูรณ์

4.4.7 สถานศึกษา

ภายในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี มีสถานศึกษาทั้งหมด 16 แห่ง เป็นโรงเรียนรัฐบาล 10 แห่ง เอกชน 6 แห่ง โดยโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีจำนวน 9 แห่ง จำนวนนักเรียนในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ มีทั้งสิ้น 758 คน

ปัญหาคุณภาพการศึกษายังไม่ดีพอ อัตราการเข้าชั้นร้อยละ 40% เนื่องจากครอบครัวยากจน ทำให้เด็กขาดเรียน และครูขาดสื่อในการประกอบการเรียน ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

4.4.8 ความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน

ขอบเขตความรับผิดชอบดูแลความสงบ และปลอดภัยภายในเขตเทศบาลเมืองขึ้นกับสถานีตำรวจ 2 แห่ง ได้แก่

- 1) สถานีตำรวจภูธรท่าหิน รับผิดชอบท้องที่ในเขตตำบลท่าหิน และตำบลทะเลชุบศร
- 2) สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง ซึ่งตั้งอยู่ร่วมกับกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดลพบุรี รับผิดชอบท้องที่อำเภอและจังหวัดตั้งอยู่อีกด้วยในบริเวณวงเวียนเทพสตรี

จากสถิติที่เกิดขึ้นภายในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี คดีที่มีอันตบสูง คือ คดีลักทรัพย์ และคดียาเสพติด

นอกจากนี้การบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี ตั้งอยู่บนถนนวิชาเยนทร์ มีรถดับเพลิง 1 คัน เรือดับเพลิง 1 คัน เจ้าหน้าที่ 35 คน อุปกรณ์เครื่องทาบหมาม จำนวน 2 เครื่อง รถดับเพลิง จุน้ำได้ 6,000 ลิตร แหล่งน้ำใช้ในการดับเพลิงมี 2 แหล่ง คือ แม่น้ำลพบุรี และคลองชลประทาน โดยมีหัวดับเพลิงกระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาล

4.5 สภาพแวดล้อม

ในปัจจุบันการบริหารด้านการพักผ่อนหย่อนใจ สาธารณะ อาทิเช่น สนามกีฬา ตั้งอยู่บนถนนนารายณ์มหาราช และสวนสัตว์ 1 แห่ง นอกจากนี้มีส่วนสาธารณะบริเวณวงเวียนเทพสตรี และริมคลองชลประทาน ตลอดจนสถานที่พักผ่อนทางบริเวณสถานีรถไฟ

4.6 สภาพทางเศรษฐกิจ

4.6.1 รายรับและรายจ่ายของเทศบาล

ก. การเงินของเทศบาลเมืองลพบุรี

1. รายรับ

รายรับของเทศบาลเมืองเพิ่มขึ้นติดต่อกันทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ถึงปี 2532 แต่มีจำนวนไม่มากนัก ยกเว้นรายรับในปี พ.ศ. 2533 เท่ากับ 59.58 ล้านบาท ลดลงจากปี 2532 แหล่งรายรับที่สำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2529-2533 มีรูปแบบเหมือนกัน และจัดลำดับความสำคัญตามลำดับ วัดตามสัดส่วนดังนี้ คือ

- ภาษีอากร
- เงินอุดหนุนและอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ
- ทรัพย์สิน

รายรับของเทศบาลในรูปแบบธรรมเนียม ค่าปรับ เบ็ดเตล็ด และสาธารณูปโภค มีความสำคัญลดลงตามลำดับ

มีข้อสังเกตว่า รายรับของเทศบาลในรูปของเงินอุดหนุนทั่วไป เพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะ

- ประชากรในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นเนื่องจากการอพยพย้ายเข้ามา มาก

- ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง แต่ยังไม่ได้แจ้งย้าย สำมะโนครัวให้ถูกต้องตามกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้จำนวนประชากรในเขตเทศบาล น้อยกว่าความเป็นจริง ซึ่งทั้งสองสาเหตุนี้ทำให้เทศบาลได้รับเงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งจ่ายให้ เทศบาลตามจำนวนประชากรที่ปรากฏในทะเบียนราษฎรเท่านั้น เมื่อพิจารณาอัตราเพิ่มของ รายรับของเทศบาลพบว่าอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2530-2533 ของประเภทรายรับ 3 อัน ดับแรก ได้แก่

- เงินอุดหนุนและอื่น ๆ
- ค่าธรรมเนียมและค่าปรับ
- สาธารณูปโภค

มีข้อสังเกตดังนี้

- รายรับที่สำคัญของเทศบาลมาจากเงินอุดหนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ซึ่งมีอัตราเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ยกเว้นในปี 2534 ซึ่งเงินอุดหนุน ต่ำลง

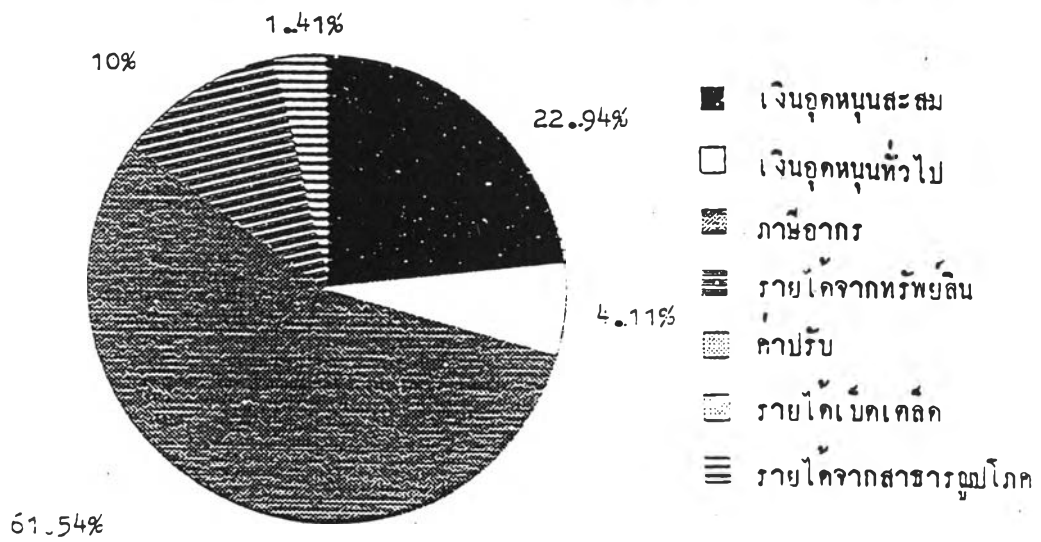
- เทศบาลไม่มีรายรับในรูปของเงินสะสมเลย
- เทศบาลไม่มีรายรับในรูปของเงินกู้เลย

ในปี พ.ศ. 2534

- อัตราเพิ่มของภาษีอากรต่ำเมื่อเทียบกับเงินอุดหนุน ค่าธรรมเนียม และค่าปรับ และสาธารณูปโภค ซึ่งรายรับประเภทนี้ควรเป็นแหล่งรายรับที่สำคัญมากของ เทศบาลซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสามารถในการพึ่งตนเองทางการเงินของเทศบาลที่รายรับ ประเภทนี้มีอัตราเพิ่มในอันดับ อาจเป็นเพราะยังขาดประสิทธิภาพในการจัดเก็บ การติดตาม และการลงโทษผู้หลีกเลี่ยงภาษี

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงสัดส่วนงบประมาณรายรับของชุมชนเมืองลพบุรี ปีพ.ศ.2533

สภาพการคลังของเทศบาล

ย้อนหลัง 4 ปี

งบประมาณรายรับ

(หน่วยพันบาท)

งบประมาณรายรับ	2530	2531	2532	2533
1. หมวดภาษีอากร	18,476.79	20,645.61	26,594.42	31,998.90
2. หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ค่าใบอนุญาต	1,845.19	2,564.25	2,909.90	3,380.53
3. หมวดรายได้จากทรัพย์สิน	3,754.99	3,249.47	4,595.24	5,960.90
4. หมวดรายได้จากสาธารณูป- โภค และเทศพาณิชย์	571.25	1,405.08	810.14	839.70
5. หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด	483.38	198.88	292.88	1,288.57
รวมรายรับทั่วไป	25,131.60	28,063.29	35,202.58	43,468.60
6. หมวดเงินอุดหนุนทั่วไป	2,342.61	2,396.61	2,415.56	2,445.57
7. หมวดเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ	7,089.42	7,049.54	8,601.19	13,668.15
รวมเงินอุดหนุน	9,432.03	9,806.05	11,016.74	16,113.72
8. เงินที่จ่ายขาดจากเงินสะสม	7,060.64	2,788.-	-	-
รวมรายรับทั้งสิ้น	41,624.27	40,657.34	46,219.32	59,582.32

ที่มา กองคลัง เทศบาลเมืองลพบุรี

งบประมาณรายจ่าย

(หน่วยพันบาท)

งบประมาณรายจ่าย	2530	2531	2532	2533
1. รายจ่ายประจำ				
- หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ	8,904.65	9,534.13	10,688.43	12,022.44
- หมวดค่าจ้างชั่วคราว	2,125.69	2,183.03	2,679.80	3,046.32
- หมวดค่าตอบแทนให้สอย และวัสดุ	8,726.95	8,146.85	7,825.53	8,795.29
- หมวดสาธารณูปโภค	488.13	494.63	568.66	673.16
- หมวดเงินอุดหนุน	586.-	40.-	40.-	50.-
- หมวดรายจ่ายอื่น ๆ	212.70	364.89	729.45	1,338.23
รวมรายจ่ายประจำ	21,044.12	20,763.58	22,531.88	25,925.44
2. รายจ่ายเพื่อการลงทุน				
- หมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	3,046.18	6,127.09	10,350.15	4,936.90
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	24,090.30	26,890.67	32,882.03	30,862.34

ที่มา กองคลัง เทศบาลเมืองลพบุรี

การวิเคราะห์เปรียบเทียบ
 สถานภาพการคลังเทศบาล
 ย้อนหลัง 4 ปี

ปี	รายรับ		รายจ่าย	
	โดยประมาณ	จริง	ประจำ	เพื่อการลงทุน
2530	39,392.86	41,624.27	21,044.13	3,046.18
2531	41,151.97	40,657.33	20,763.58	6,127.09
2532	44,531.15	46,219.35	22,531.88	10,350.15
2533	47,913.93	59,582.30	25,925.44	4,936.90

ที่มา กองคลัง เทศบาลเมืองลพบุรี

2. รายจ่าย

รายจ่ายของเทศบาลเพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ปี 2530 จนถึงปี 2532
แต่ในปี 2533 รายจ่ายลดลง อัตราเพิ่มของรายจ่ายเฉลี่ยร้อยละ 15.10 ต่อปี

รายจ่ายที่สำคัญ 4 อันดับแรก ได้แก่

- เงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราว
- ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และวัสดุ
- รายจ่ายพิเศษ
- ค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

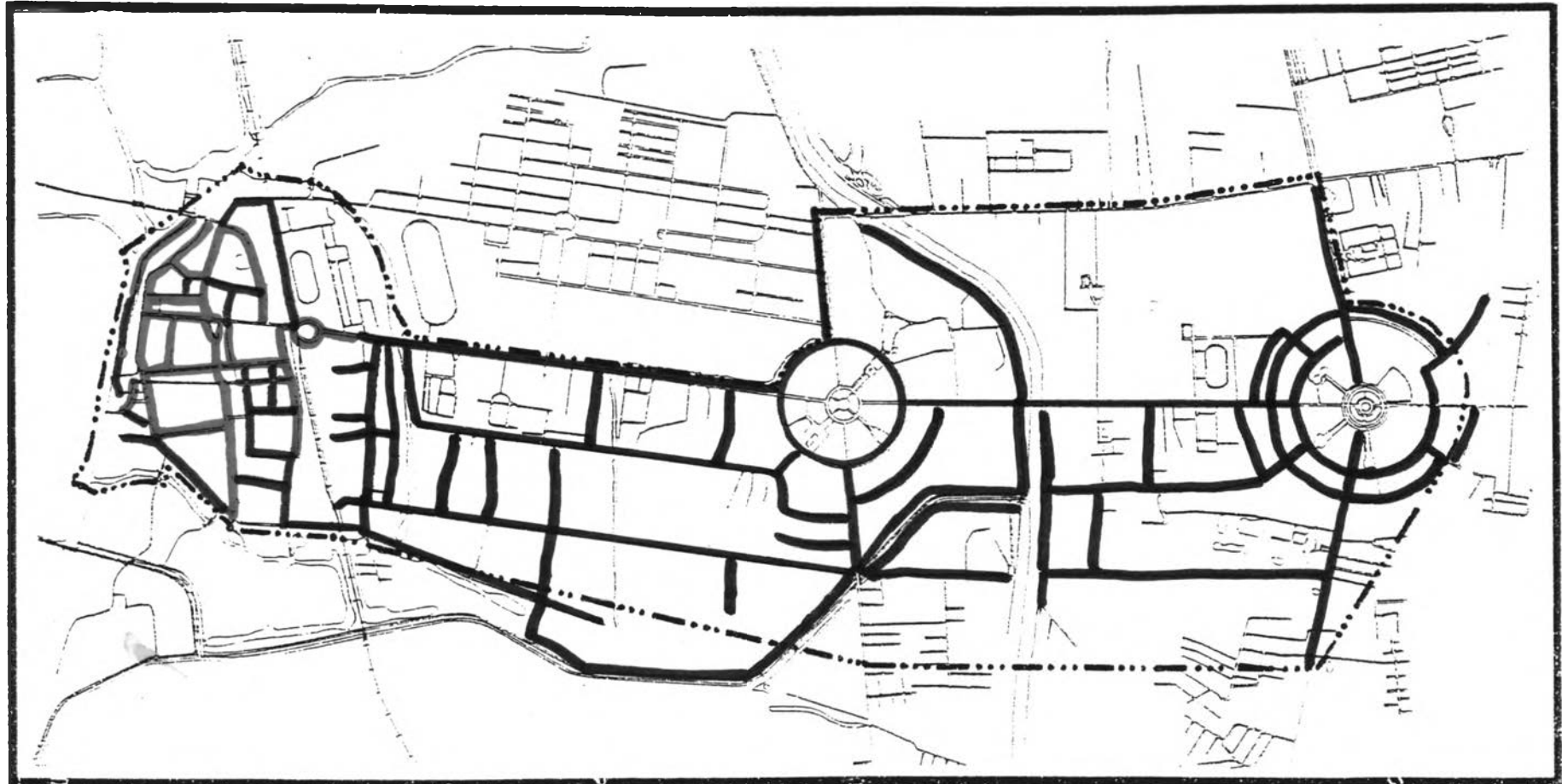
เห็นได้ว่า เทศบาลมีรายจ่ายในการดำเนินงานประจำในรูปเงิน
เดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราวสูงมาก เมื่อเทียบกับรายจ่ายเพื่อการลงทุนในรูป
ของค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง (ดูตารางที่ 4.4) แสดงว่ารายจ่ายของเทศบาลเพื่อการ
ลงทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมีน้อยกว่ารายจ่ายในการดำเนินงานประจำ ซึ่งหากตัดรายจ่ายหลัง
ลงได้ จะทำให้มีเงินเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้รายจ่ายในการดำเนินงานประจำ
ของเทศบาลในรูปของค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายและวัสดุก็สูงมากซึ่งอาจเกิดจากการใช้วัสดุอย่าง
สิ้นเปลืองก็เป็นได้

3. ฐานะทางการเงินของเทศบาลเมืองลพบุรีมีความมั่นคงพอสมควร ดู
ได้จาก

- รายรับมากกว่ารายจ่ายทุกปี นับตั้งแต่ปี 2529-2533
- รายรับจากหมวดภาษีอากรและค่าธรรมเนียมต่างๆ มีอัตราเพิ่มขึ้น
ทุกปี ตั้งแต่ปี 25230-2533 เนื่องมาจากเศรษฐกิจในเทศบาลเมืองลพบุรีค่อนข้างดีขึ้นเรื่อย ๆ
ทุกปี

4.6.2 ราคาที่ดิน

จากแผนที่และบัญชีราคาประเมินที่ดินของเทศบาลเมืองลพบุรี 2535 โดยสำนัก
งานกลางประเมินราคาทรัพย์สิน กรมที่ดิน ได้กำหนดราคาที่ดินดังต่อไปนี้

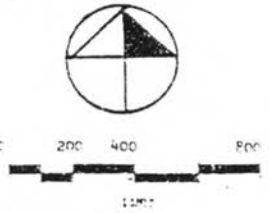

แสดง

ราคาประเมินที่ดินชุมชน เมืองลพบุรี
(ราคาต่อตารางวา)

—————	60,000 - 100,000 บาท
—————	30,000 - 60,000 บาท
—————	20,000 - 30,000 บาท
—————	ต่ำกว่า 10,000 บาท

แผนที่ 4:15

ราคา

บริเวณที่ดินที่มีราคาสูงสุดอยู่ในบริเวณย่านการค้า บริเวณเมืองเก่า ถนน
สุรสงคราม และถนนบนเมือง ราคาที่ดิน 96,000 บาทต่อตารางวา

บริเวณพื้นที่อุตสาหกรรมจะอยู่ในอัตราราคาตารางวาละ 10,000-30,000
บาท เช่น บริเวณถนนรามเดโช และถนนศรีปราชญ์ เป็นต้น

บริเวณที่มีราคาต่ำสุด ได้แก่ บริเวณที่ราบลุ่ม และบริเวณที่มีน้ำท่วมถึง อยู่ใน
ราคาประเมิน 500 บาทต่อตารางวา เช่น ถนนชนะสงคราม

4.6.3 แหล่งงาน

ในเขตเทศบาล แรงงานส่วนใหญ่มาจากการค้า 27.8% รองลงเป็นด้าน
อุตสาหกรรม 18.9% งานวิชาชีพ 14.1% งานเสมียน 10.7% นอกจากนั้นเป็นผู้กำลังหางานทำ

แหล่งงาน ซึ่งมีจำนวนผู้ใช้แรงงานสูงสุด เป็นโรงงานผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์

มีผู้ใช้แรงงานจำนวน 3,697 คน รองลงมาเป็นโรงงานน้ำตาลจำนวน 250 คน และโรงงาน
อาหารสัตว์ จำนวน 200 คน

4.6.4 สถานประกอบการค้า

บริเวณพาณิชย์กรรม ประกอบการค้าเป็นบริเวณที่ใช้ในกิจกรรมการค้า และ
ธนาคาร โรงภาพยนตร์ โรงแรม ตลาด บริเวณดังกล่าวนี้อยู่ถนนสุรสงคราม และถนนบนเมือง
ถนนวิชาเยนทร์ ซึ่งเป็นบริเวณศูนย์การค้า และบริเวณวงเวียน ศรีสุริโยทัย ซึ่งเป็นสถานี
ขนส่งอยู่บริเวณนั้นด้วย

4.6.5 ตลาดสด ในเขตเทศบาลชุมชนเมืองลพบุรี มีตลาดสด 3 แห่ง เป็นตลาดสดของเทศบาล 1 แห่ง เป็นของเอกชน 2 แห่ง สภาพอาคารเป็นแบบทรงไทย ตลาดสดเทศบาล 1 มีเนื้อที่ 1 ไร่ 50 ตารางวา ตลาดสดบนเมืองมีเนื้อที่ 3 งาน 50 ตารางวา ตลาดท่าขุนนาง มีเนื้อที่ 2 งาน 75 ตารางวา ส่วนมากผู้ขายจะอยู่เอกอาคาร และบริเวณถนนเป็นส่วนใหญ่

4.6.6 อุตสาหกรรม

ด้านอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลเมืองลพบุรีประกอบด้วย 2 ตำบล คือ ตำบลท่าหิน และบางส่วนของทะเลชุบศร มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 5 แห่ง เป็นโรงงานขนาดเล็ก 4 แห่ง ขนาดกลาง 1 แห่ง โดยมีจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 52 คน

4.6.7 สถานธนานุบาล และธนาคาร

ในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี มีสถานธนานุบาล 1 แห่ง ธนาคาร 14 แห่ง

4.7 สภาพทางสังคม

การศึกษาลักษณะประชากรของชุมชนเมืองลพบุรี มีรายละเอียดดังนี้

4.7.1 จำนวนประชากร

จำนวนประชากรในเขตชุมชนเมืองลพบุรีปัจจุบัน (2534)
มี 39,738 คน ชุมชนเมืองลพบุรีในอดีต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 ถึง พ.ศ. 2526 จำนวนประชากรมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน คือจาก 28,498 คน ในปี 2507 เป็น 36,678 คน ในปี 2526 และทั้งนี้จากการสำรวจประชากรทั้งประเทศ เพื่อปรับปรุงตัวเลข ทะเบียนราษฎร ในการทำบัตรประชาชน เป็นผลทำให้ตัวเลขประชากรในปี 2526 ต่ำกว่าปี 2525 จากสถิติตัวเลขประชากรในแต่ละปี ทำให้ทราบว่า แนวโน้มของการขยายตัวลดลง ทั้งนี้อาจด้วยสาเหตุพื้นที่เขตเทศบาลสำหรับใช้ประโยชน์มีจำนวนจำกัด และการคมนาคมรอบเขตเทศบาลมีความคล่องตัวสูงกว่า

ทำให้ประชากรในเขตชุมชน ขยายตัว และกระจายออกไปอยู่บริเวณนอกเขตชุมชน เป็นผลทำให้ อัตราการขยายตัวของประชากร มีแนวโน้มลดลง

การคำนวณหาอัตราการขยายตัวของประชากรในเขตชุมชนเมืองลพบุรี ตามวิธี Exponential method ใช้คำนวณสถิติประชากร พ.ศ.2529-2534 จะได้อัตราการขยายตัวของประชากรเป็นร้อยละ 1.327/ปี และจากการคำนวณวิธีนี้ได้ใช้คำนวณอัตราการขยายตัวในอนาคต ถึงปี 2554 ตามตารางที่ 4.5

4.7.2 ความหนาแน่นประชากร

ในปัจจุบัน ปี 2534 มีประชากรในชุมชนเมืองลพบุรี จำนวน 39,738 คน เป็นชาย 22,096 คน หญิง 17,642 คน ขนาดพื้นที่ 6.85 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นความหนาแน่น 5,801.1 คนต่อตารางกิโลเมตร หรือ 9.2 คนต่อไร่ และจำนวนประชากรโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน ประมาณ 4.39 คน (จากจำนวนครัวเรือน 8,388 ครัวเรือน)

สถิติจำนวนประชากรในเขตชุมชนเมืองลพบุรี จากอดีตถึงปัจจุบัน อัตราการเปลี่ยนแปลงตามตารางที่

4.7.3 โครงสร้างประชากร

จากการสำรวจในปี 2533 พบว่าประชากรในชุมชนเมืองลพบุรี อัตราส่วนชายมากกว่าหญิง โดยมีอัตราส่วนการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงอัตราส่วนประชากรในวัยทำงานทางเศรษฐกิจ (ประชากรหมวดอายุ 15-49 ปี) จะต้องมีภาระในการเลี้ยงดูประชากรพึ่งพาวัยเด็ก (อายุ 0-14 ปี) และประชากรพึ่งพาวัยชรา (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในกรณีประชากรในเขตชุมชนเมืองลพบุรี อัตราส่วนการพึ่งพาทางเศรษฐกิจเท่ากับร้อยละ 18.82 นั่นคือ ประชากรในวัยทำงานทุก ๆ 100 คน จะต้องเลี้ยงดูเด็กและคนชรา 22 คน เมื่อพิจารณาประกอบกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันแล้ว ประชากรในหมวดอายุ 15-24 ปี ซึ่งยังอยู่ในระหว่างการ

ตาราง 4.4 ประชากรรายตำบล ในเขต อ.เมือง ลพบุรี (ไม่รวมเขตเทศบาล)

ปี 2530 และ ปี 2534

ตำบล	พื้นที่ พ.ม.	จำนวนประชากร				ความหนาแน่น		การเปลี่ยนแปลง		
		2530	ร้อยละ	2534	ร้อยละ	2530	2534	จำนวน	ร้อยละ	R/ปี
กกก	13.995	3330	1.1	1,230	0.5	237.9	87.8	-2100	-63.0	-15.7
รังษ	9.997	5571	1.8	5,678	2.5	557.2	567.9	107	1.9	0.4
เขาพระงาม	9.971	30282	9.7	29,250	12.6	3037.0	2933.5	-1032	-3.4	-0.3
เขาลำหอด	42.986	30218	9.6	34,998	15.1	702.9	814.1	4780	15.8	3.9
โคกกระเทียม	28.990	5151	1.6	5,363	2.3	177.6	184.9	212	4.1	1.0
โคกลำพาน	16.995	3569	1.1	3,817	1.7	210.0	224.5	248	6.9	1.7
โคกทราย	14.995	5664	1.8	5,963	2.6	377.7	397.6	299	5.2	1.3
ดอนโพธิ์	14.995	3603	1.1	3,720	1.6	255.2	260.4	117	3.2	0.8
ตะลุง	10.996	5124	1.6	5,366	2.3	465.9	487.0	242	4.7	1.1
ถนนใหญ่	8.996	5184	1.7	5,548	2.4	576.2	616.7	364	7.0	1.7
หาด	14.995	20981	6.8	23,536	10.2	1399.2	1572.9	2605	12.4	3.1
หาดศาลา	8.996	3815	1.2	4,784	2.0	424.0	531.7	969	25.40	6.3
ห้วยตลาด	14.995	12872	4.1	12,927	5.6	858.4	862.0	55	0.4	0.1
นคมสร้างตนเอง	42.986	9550	3.0	10,379	4.4	222.1	241.4	829	8.6	2.1
บางขันหมาก	32.990	13718	4.4	14,193	6.1	415.8	430.2	475	3.4	0.8
บ้านข่อย	15.994	3249	1.0	3,406	1.5	203.1	212.9	157	4.8	1.2
ป่าตาล	14.995	9703	3.0	11,277	4.9	647.0	752.0	1574	16.2	4.0
พรหมศาสตร์	6.998	6142	1.9	6,740	2.9	877.6	963.1	598	9.7	2.4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ตำบล	พื้นที่	จำนวนประชากร				ความหนาแน่น		การเปลี่ยนแปลง		
		2530	ร้อยละ	2534	ร้อยละ	2530	2534	จำนวน	ร้อยละ	R/ปี
โพธิ์เกาต่น	23.992	10536	3.3	11,167	4.8	439.1	465.4	631	6.0	1.5
โพธิ์ตร	17.993	2976	0.9	3,061	1.3	165.4	170.1	85	2.8	0.7
สคิลอง	5.994	1276	0.4	1,306	0.6	212.8	217.8	30	2.3	0.5
ทะเลชุมศรี	9.997	22069	38.9	28,959	12.4	2207.5	2896.7	6890	31.2	7.3

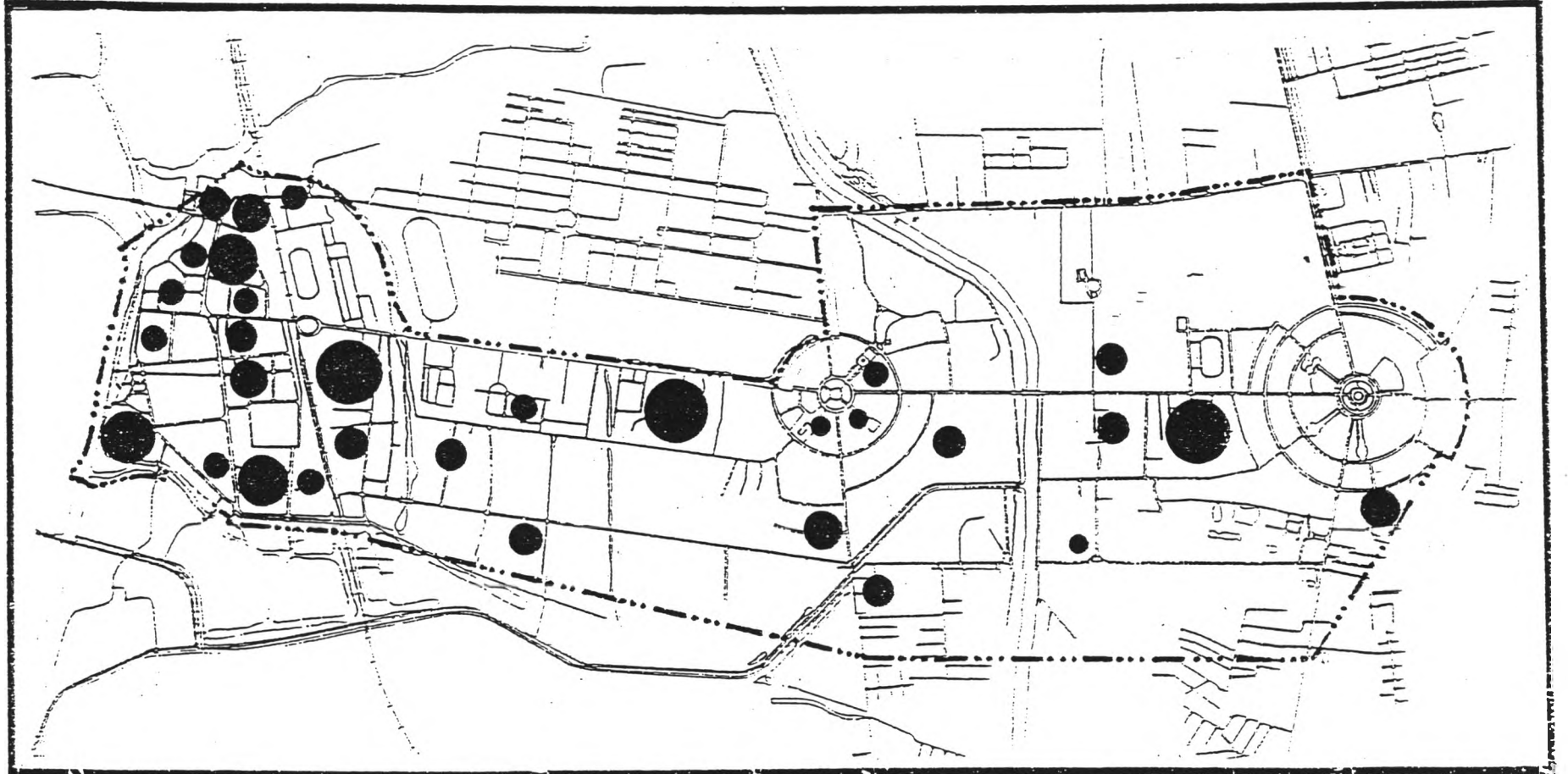
ที่มา กองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.5 จำนวนประชากรในชุมชนเมืองลพบุรีในอนาคต ปี พ.ศ.2535-2554

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร
2535	40,132
2536	40,186
2537	40,239
2538	40,292
2539	40,346
2540	40,400
2541	40,453
2542	40,507
2543	40,561
2544	40,614
2545	40,668
2546	40,722
2547	40,776
2548	40,831
2549	40,885
2550	40,939
2551	40,993
2552	41,048
2553	41,102
2554	41,157

หมายเหตุ การคำนวณจำนวนประชากรตามวิธี Exponential method โดยใช้ข้อมูล

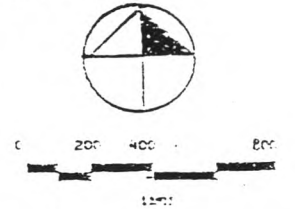
ระหว่างปี พ.ศ.2529-2534

แสดง การกระจายตัวของประชากร ชุมชนเมืองลพบุรี

	มากกว่า 2,500 คน		2,000 - 2,500 คน
	1,500 - 2,000 คน		1,000 - 1,500 คน
	500 - 1,000 คน		น้อยกว่า 500 คน

แผนที่ 4.16

คึกขามีเป็นจำนวนน้อย ดังนั้นภาระการเลี้ยงดูในปี 2533 น้อยลง (จากปี 2527 ซึ่งประชากรในปีนั้น 100 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดู 48 คน)

ประชากรซึ่งอยู่ในวัยทำงาน (15-59 ปี) ในชุมชนเมืองลพบุรี มีจำนวน 26,331 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 81.18 ของประชากรในชุมชนทั้งหมด ประชากรในวัยแรงงานจะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ประชากรในหมวดอายุ 26-60 ปี เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดและส่วนใหญ่เป็นวัยทำงานทั้งสิ้น

4.7.4 การเปลี่ยนแปลงประชากร

ในปี 2534 นี้ จำนวนประชากรในชุมชนเมืองลพบุรี มีอัตราส่วนลดลงจากจำนวนประชากรในปี 2531 (โดยเฉลี่ย - 0.2%) เป็นผลมาจากหน่วยงานราชการ และโรงงานอุตสาหกรรม ได้ขยายตัวออกไปอยู่นอกเขตชุมชน เป็นผลให้โครงสร้างประชากรลดน้อยลง และหากพิจารณาจากอัตราส่วนหมวดอายุในปี 2529-2534 จะพบว่า นโยบายคุมกำเนิดสามารถลดจำนวนอัตราการเกิดในเขตชุมชนได้ จากตัวเลขผู้รับบริการคุมกำเนิดในปี 2529 จำนวน 6,123 คน และในปี 2533 เพิ่มขึ้นถึง 69.5 เปอร์เซ็นต์ คิดเป็นตัวเลขผู้รับบริการคุมกำเนิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 8,805 คน สามารถทำให้อัตราการเกิดลดลง 52.4 เปอร์เซ็นต์ และจากการพัฒนาด้านสาธารณสุข เป็นผลให้อัตราการตายลดน้อยลงด้วย

4.7.5 รายได้ประชากร

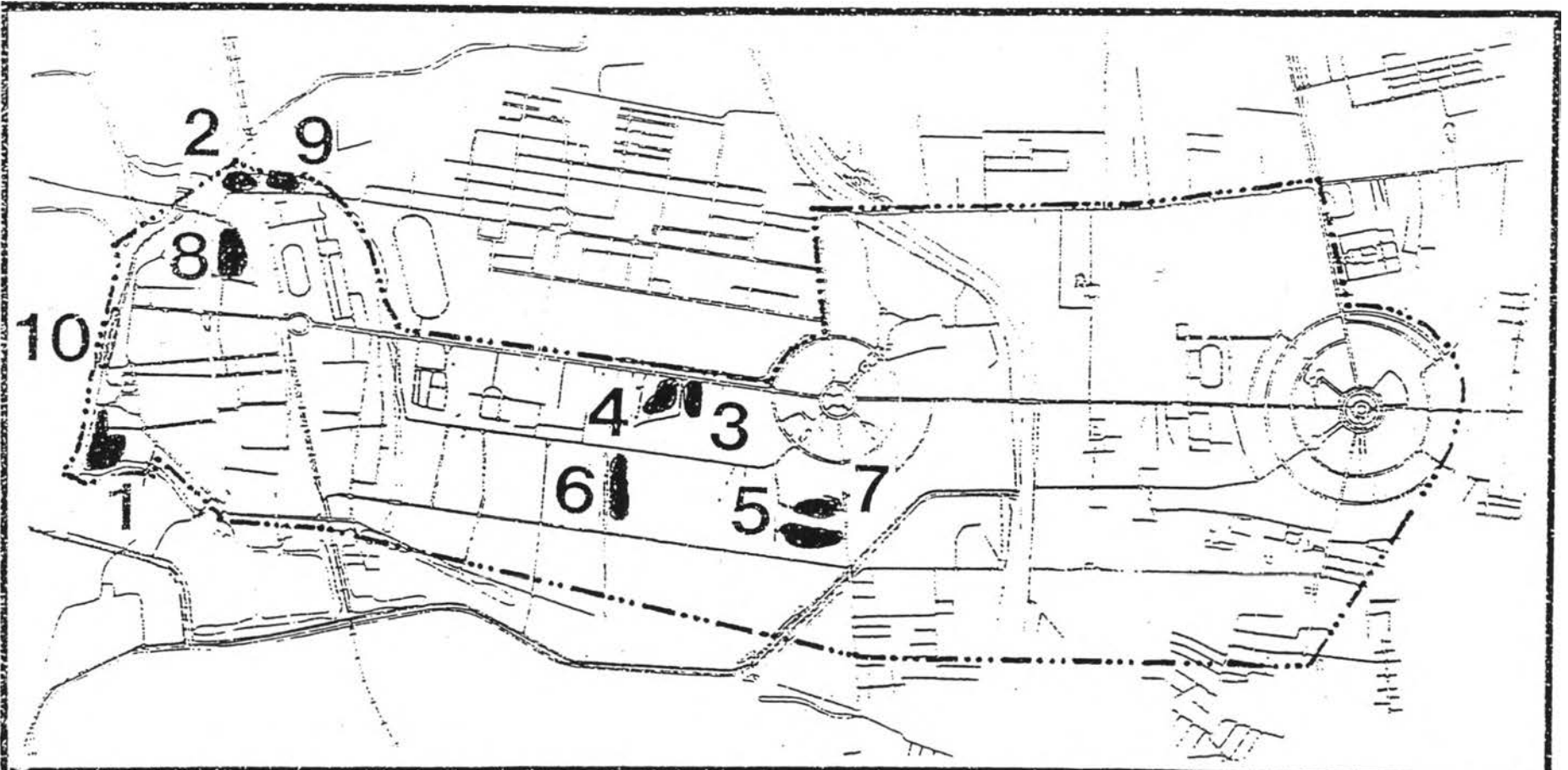
รายได้เฉลี่ยต่อคนของจังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ปี 2527-2532 รายได้เฉลี่ยต่อคนจะเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย ร้อยละ 1.32 ต่อปี โดยในปี 2527 จังหวัดลพบุรี มีรายได้เฉลี่ยต่อคน เท่ากับ 6,372 บาท และปี 2532 รายได้เฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 6,797 บาท ดังนั้นหากปี 2532 เมื่อเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อคนของภาคกลางซึ่งมีรายได้เท่ากับ 9,379 บาท จะแตกต่างกันร้อยละ 37.98 โดยประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม และอีกร้อยละ 20 ประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม และรับราชการ ฯลฯ

4.7.6 ชุมชนแออัด

จากการบุกรุกที่สาธารณะ ไร่ร้างสถาน และริมแม่น้ำ ทำให้เกิดแหล่งชุมชนแออัดในชุมชนเมืองลพบุรี ตามบริเวณต่าง ๆ ถึง 10 แห่ง มีจำนวนรวมกันถึง 1,017 ครอบครัวยุ เป็นจำนวน 4,053 คน บริเวณที่มีจำนวนคนมากที่สุด คือบริเวณวัดเชิงท่า เรียงลำดับความแออัดได้ดังนี้

1) ชุมชนวัดเชิงท่า	199 ครอบครัวยุ	685 คน
2) ชุมชนบ้านป้อม	122 ครอบครัวยุ	426 คน
3) ชุมชนอุตุโยมวิทยา	121 ครอบครัวยุ	490 คน
4) ชุมชนไพรชฌีย์	121 ครอบครัวยุ	421 คน
5) ชุมชนร่วมน้ำใจ 2	92 ครอบครัวยุ	414 คน
6) ชุมชนวัดคลองสายบัว	80 ครอบครัวยุ	428 คน
7) ชุมชนร่วมน้ำใจ 1	76 ครอบครัวยุ	341 คน
8) ชุมชนสระมนเินราห์	75 ครอบครัวยุ	288 คน
9) ชุมชนราชมนู	67 ครอบครัวยุ	239 คน
10) ชุมชนตลาดล่าง	60 ครอบครัวยุ	321 คน
รวม	1,017 ครอบครัวยุ	4,053 คน

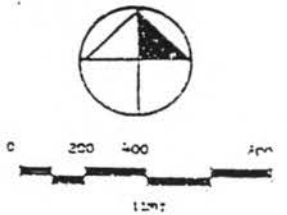
แสดง

บริเวณแหล่งชุมชนแออัดโบราณเมืองสุโขทัย

1	ชุมชนวัดเชิงเขา	4	ชุมชนอุทิศเบญจวิทยา	7	ชุมชนรวมน้ำใจ 1	10	ชุมชนตลาดกลาง
2	ชุมชนขามโคม	5	ชุมชนรวมน้ำใจ 2	8	ชุมชนธรรมนิราศ		
3	ชุมชนไร่ขมิ้น	6	ชุมชนวัดคลองสายบัว	9	ชุมชนราชบุษย์		

ที่มา

แผนที่ 4.17

ตารางที่ 4.6 จำนวนและอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร จังหวัดลพบุรี และเทศบาล
เมืองลพบุรี ปี พ.ศ.2521 ถึง พ.ศ.2534

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร	
	จังหวัดลพบุรี	เทศบาลเมืองลพบุรี
2521	628,457	35,994
2522	644,974	36,516
2523	655,537	36,928
2524	662,332	37,198
2525	664,972	37,136
2526	664,398*	36,678*
2527	371,223	36,547
2528	695,992	38,238
2529	719,652	39,447
2530	720,591	39,896
2531	735,464	40,457
2532	740,260	39,959
2533	747,154	40,190
2534	753,610	39,738
อัตราการเปลี่ยนแปลง เฉลี่ยต่อปี	1.7	1.23

ที่มา กองปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.7

อัตราการเกิด ตาย ย้ายเข้าออก ในเขตอำเภอ เมืองลพบุรี ปี 2529 - 2534

พ.ศ.	เกิด		ตาย			ย้ายเข้า				ย้ายออก										
	ช	ญ	รวม	ช	ญ	รวม	ภายในอำเภอ	ภายในจ.ว	ต่างจ.ว	รวม	ภายในอำเภอ	ภายในจ.ว	ต่างจ.ว	รวม						
2529	1457	1481	2938	432	325	757	5612	3764	-	-	9993	2132	21501	3244	2396	-	-	6700	2114	14454
2530	1552	1361	2913	538	361	899	4238	3512	1679	733	8099	2902	21163	3335	2776	1982	1189	9482	2574	21342
2531	2116	2094	4255	430	289	719	2834	2189	-	-	3316	1076	9415	3394	2481	-	-	6512	1712	14099
2532	2382	2240	4622	588	426	1014	3418	2908	1008	579	6159	2242	16315	3645	3012	7775	1021	7789	2433	79675
2533	2079	1906	3985	503	374	877	3246	2757	1266	678	6376	2044	16367	3239	2750	7807	1148	6126	2126	17696
2534	1592	1523	3115	714	477	1191	3202	4478	2105	1111	9937	280	25640	5307	4557	1505	921	8041	2195	22526

ที่มา กองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.8

อัตราการเกิด ตาย ย้ายเข้าออก ในเขตเทศบาล เมืองลพบุรี ปี 2529 - 2533

พ.ศ.	เกิด			ตาย			ย้ายเข้า						ย้ายออก							
	ช	ญ	รวม	ช	ญ	รวม	ภายในอำเภอ		ภายในจ.ว		ต่างจ.ว		รวม	ภายในอำเภอ		ภายในจ.ว		ต่างจ.ว		รวม
							ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ		ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	
2529	19	17	36	61	38	99	1418	1276	-	-	1026	636	4356	821	763	-	-	924	639	3147
2530	11	12	23	86	65	151	1037	1284	680	606	1293	976	6146	1317	1286	443	377	1155	794	5368
2531	5	8	13	35	38	73	1024	994	-	-	721	479	3218	858	832	-	-	576	400	2666
2532	8	10	18	170	114	284	785	773	497	429	869	598	3951	836	820	359	345	996	714	4070
2533	1	5	9	112	73	185	570	568	610	507	1048	559	3862	563	465	465	360	816	573	3348

ที่มา กองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลงประชากร ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล อ.เมือง ลพบุรี ปี พ.ศ. 2531 และ พ.ศ. 2534

เขตปกครอง	เนื้อที่ (กม.บ.34)	จำนวนประชากร				ความหนาแน่น/กม ²		ความเปลี่ยนแปลงประชากร		
		2531	เป็น %	2534	เป็น %	2531	2534	จำนวน	คิดเป็น %	GR/ปี
1. เทศบาลเมืองลพบุรี	6.850	37,100	26.95	39,738	27.63	5416.0	5,801.1	2638	7.11	2.37
2. เทศบาลบ้านหมี่	0.637	5,260	3.82	5,212	3.94	8257.4	7,788.1	- 42	-0.79	-0.26
3. เทศบาลตำบลโคกสำโรง	1.50	9,182	6.67	9,031	6.82	6121.3	6,020.6	-151	-1.84	-0.54
4. สุขาภิบาลโลกชุม	150.0	26,133	18.99	24,719	18.62	174.2	164.8	-1419	-5.42	-1.81
5. สุขาภิบาลหนองม่วง	2.0	8,451	6.14	7,608	5.75	4225.5	3,300.4	-843	-9.97	-3.32
6. สุขาภิบาลลานารายณ์	1260	25,519	18.54	22,266	16.53	2025.3	1,767.1	-3253	-12.74	-4.24
7. สุขาภิบาลท่าวัง	1.6	2,542	1.85	2,496	1.89	1583.7	1,560.0	- 46	-1.80	-0.60
8. สุขาภิบาลท่าเขลง	5.75	2,573	1.87	2,542	2.00	432.4	445.8	69	2.68	0.89
9. สุขาภิบาลพัฒนาอินคม	4.0	3,372	2.45	3,475	2.63	843.0	868.7	103	3.05	1.02
10. สุขาภิบาลแก่งเสือเต้น	16.0	2,818	2.04	2,807	2.12	176.1	171.8	- 11	-0.39	-0.13
11. สุขาภิบาลสระโบสถ์	6.0	7,291	5.30	7,882	5.95	1215.1	1,313.7	591	8.10	2.70
12. สุขาภิบาลบ้านท่ากลาง	13.0	3,232	2.34	3,308	2.49	248.6	245.5	76	2.35	0.78
13. สุขาภิบาลชัยบาดาล	3.5	4,183	3.04	4,035	3.25	1195.1	1,230.0	-148	-3.57	-1.19

ที่มา กองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ส่วนที่ ๕ เรื่องเกี่ยวกับศิลปกรรม ประเพณี และกิจกรรม

ประเพณีของอุบลบุรี ส่วนใหญ่มักทำ ๆ ไปมาจังหวัดต่าง ๆ ของภาคกลาง รวมถึงประเพณีเช่น ไทยพนม และไทยรามัญ ที่ยังคงมีงานประเพณีที่น่าสนใจ แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ มีที่น่าสนใจสูงสุดคือ บ้านกล้วย (หอผ้าไหมงาม) บ้านกนิแสงก้อน (บ้านดินสอพอง) งานประเพณีท้องถิ่น ไบจิ่งแก้วอุบลบุรีสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.10 งานประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดอุบลบุรี

เดือน	ชาวไทย	ชาวไทยรามัญ	ชาวไทยพนม
ธ.ค.	-	-	บุญข้าวเจี
ม.ค.	-	-	บุญข้าวพวน
ก.พ.	มหาบูชา	เผาไม้โกลน	บุญกาฟ้า
มี.ค.	ครุฑ	-	-
เม.ย.	สงกรานต์	สงกรานต์	บุญสงกรานต์
ค.ค.	แม่พระศรีลา วิถีวิสาขบูชา	เลี้ยงผี	-
มิ.ย.	-	เลี้ยงเจ้าที่	-
ก.ค.	อาสาใหญ่	ราศี	บุญเข้าพรรษา
ส.ค.	ใส่บาตรดอกไม้	เข้าพรรษา	บุญทอดข้าว. (สารท)
ก.ย.	สารทไทย	ตักบาตรน้ำผึ้ง	-
ต.ค.	ออกพรรษา ทอดกรีน	ออกพรรษา	ตักบาตรเทโว
พ.ย.	ลอยกระทง	ลอยกระทง	บุญเทศน์มหาชาติ
	ทอดกรีน		ใส่กระจาด

4.8 การท่องเที่ยว

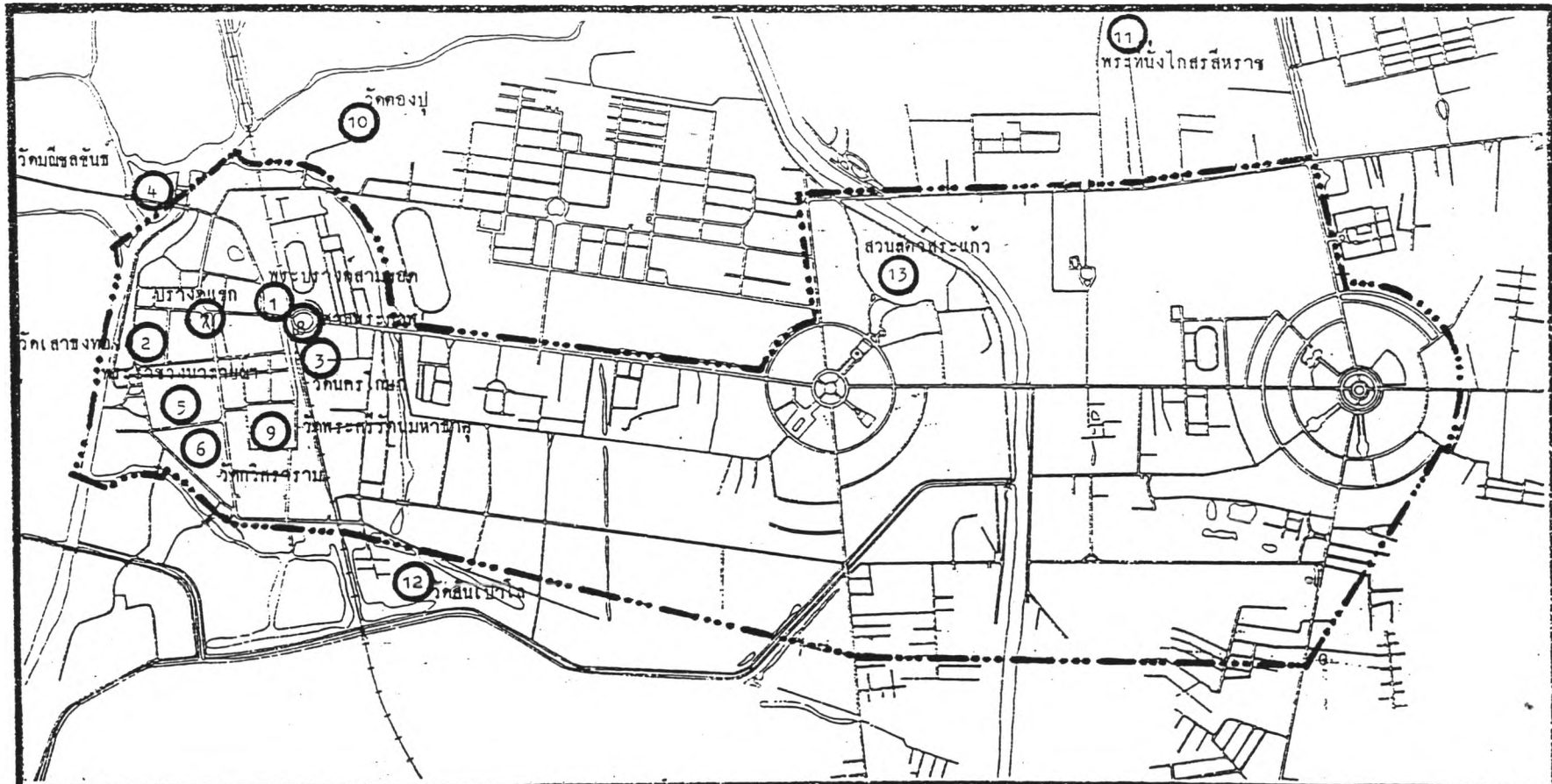

กิจกรรมการท่องเที่ยว

ปัจจุบันยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ โดยเฉพาะเป็นการกระจายรายได้เข้าสู่ท้องถิ่น และเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นไว้ โดยสรุปหลักของการท่องเที่ยวเมืองลพบุรี ซึ่งเป็นเมืองโบราณที่สำคัญเมืองหนึ่งที่มีประวัติอันยาวนาน มาตั้งแต่สมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11-12) ได้แก่ โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ ช้างสมัยลพบุรี สมัยอยุธยา มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งสิ้น 47 แห่ง ถือได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีแรงดึงดูดในระดับปานกลาง แต่มีคุณค่า และความโดดเด่นเฉพาะตัว สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริมเส้นทางท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูงพอสมควร ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2531 กำหนดให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยว

โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวในประเภทนี้ที่กลุ่มที่มีความสูงสุด ได้แก่ พระราชวังนารายณ์ราชินีเวศน์ บำเหน็จราชทูต วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ศาลพระกาฬ พระปรางค์สามยอด ฯลฯ แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ อยู่ในตัวเมืองลพบุรีทั้งสิ้น ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี

สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดลพบุรีนับได้ว่ายังขาดความหลากหลายในทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ ๆ มีอยู่เพียง 3 แห่ง คือ สถานรุกขชาติน้ำตกรังแกนเหลือง สวนสัตว์สระแก้ว ลพบุรี และอ่างซับเหล็ก โดยเฉพาะน้ำตกรังแกนเหลือง นับได้ว่าเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติที่สำคัญที่สุดของจังหวัดลพบุรี และได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจาก ททท. ในการปรับปรุงบริเวณเป็นวงเงิน 12 ล้านบาท

แสดง สถานที่แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณชุมชนเมืองลพบุรี

1 พระปรางค์สามยอด	2 วัดเสาชงทอง	3 วัดนครโกษา	4 วัดคณิศรชัย
5 พระราชวังนารายณ์ราชันเวศน	6 วัดวิศิษฐาราม	7 เทวสถานปรางค์แขก	8 ศาลพระกาฬ
9 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	10 วัดคองปู่	11 พระที่นั่งโกศรสีหราช	12 วัดสันเปาโต
13 สวนสควระแก้ว			

แผนที่ 4.18

0 200 400 800

เมตร

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ ภายในชุมชนเมืองลพบุรี (แสดงแหล่งที่ตั้งตามแผนที่ 4.8) มีดังต่อไปนี้

1. พระปรางค์สามยอด ตั้งอยู่ใจกลางเมืองลพบุรี ห่างจากสถานีรถไฟ ลพบุรี ประมาณ 200 เมตร เป็นศิลปะขอมแบบ บายนในพุทธศตวรรษที่ 18 สร้างด้วยศิลาแลง หินทราย และตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นทั้งดงาม สันนิษฐานว่าเป็นงานสถาปัตยกรรม ในสมัยพระเจ้าอภัยวรมันที่ 7 นับได้ว่า เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า ในฐานะที่เป็นโบราณสถาน แสดงถึงอารยธรรมของอดีตสมัยลพบุรี ปัจจุบัน พระปรางค์สามยอด เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลพบุรี และนับได้ว่า เป็นจุดสำคัญที่นักท่องเที่ยวจะต้องมาชม และเห็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ประชาชน ทัวไปรู้จักกันดี (รูปที่ 4.1)

2. วัดเสาธงทอง ตั้งอยู่บนเนินดิน ถนนฝรั่งเศส โบราณสถานที่อยู่ภายในวัด สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ทั้งสิ้นสถาปัตยกรรมที่สำคัญคือ พระวิหาร เจดีย์แปดเหลี่ยม และตึกโบราณ คือ ตึกโคโรเสาน (คหสาร) และตึกปิจุ ซึ่งปัจจุบัน เป็นกุฏิพระ วัดนี้เคยถูกเพลิงไหม้ เมื่อ พ.ศ. 2476 และในปี 2500 พระวิหารได้ถูกลมพัดหลังคาพัง กรมศิลปากรได้ร่วมมือกับวัดบูรณะใหม่ ดังนั้น โบสถ์และเจดีย์จึงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ ตัวโบสถ์เป็นอาคารที่มีลวดลวดงาม และมีกุฏิเก่าๆ อีกหลายหลัง บริเวณโดยรอบมีต้นไม้ขึ้นอย่างร่มรื่น นักท่องเที่ยวสามารถเดินมาชมได้โดยสะดวก (รูปที่ 4.2)

3. วัดนครโกษา อยู่บริเวณตอนเหนือของสถานีรถไฟ ตำบลท่าหินโดยตั้งอยู่ริมทางรถไฟ ต่อจากศาลพระกาฬ ลงมาทางใต้เล็กน้อยเดิมเป็นเทวสถานของขอม สร้างขึ้นราวสมัยพุทธศตวรรษที่ 17 ก่อด้วยอิฐ ถือปูน แน่นหนาและสูงมาก ข้างในเป็นที่ว่าง คนทั่วไปเดินได้ ภายในมีพระปรางค์ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรม สมัยลพบุรี ซึ่งยังคงสภาพสมบูรณ์ นอกจากนั้นแล้ว ยังมีซากอาคาร ที่เ็นโบราณสถานอยู่อีกเป็นจำนวนมาก โดยแต่ละ หลังอยู่ต่างยุคสมัยกัน แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการด้านสถาปัตยกรรม นับได้ว่า เป็นสิ่งมีค่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจเชิงประวัติศาสตร์ และอารยธรรมของไทย (รูปที่ 4.3)

4. วัดมณีชลขันธ์ ตั้งอยู่บนเกาะทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ของตัวเมืองลพบุรี ใกล้กับตลาดท่าโพธิ์ เป็นวัดสร้างขึ้นใหม่ ในสมัยรัชกาลที่ 4 เดิมชื่อ วัดเกาะแก้ว จุดเด่นของวัดคือเจดีย์ ถ่อมมไม้สิบสองของครุฑาแสง หรือเรียกว่า เจดีย์หลวงพ้อแสง เป็นเจดีย์ทรงลังกา ปัจจุบันนี้เจดีย์องค์นี้ เอียงไปทางใต้ จนทำให้ได้สมญานามว่า "หอเอนเมืองลพบุรี" ปุขนิยวัตถุที่น่าสนใจ คือ พระพุทธรูปใหญ่ริมน้ำ เป็นศิลปะวัตถุ ที่งดงามมาก และเนื่องจากวัดตั้งอยู่บนเกาะ มีน้ำล้อมรอบ ดังนั้น วัดจึงเป็นศูนย์กลาง แห่งกิจกรรมทางน้ำ หรือกิจกรรมที่ต้องใช้น้ำ เช่น แข่งเรือ ลอยกระทง สงกรานต์ เป็นต้น (รูปที่ 4.4)

5. พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าหิน ห่างจากเทวสถานปรากฏแก่กบไปทางทิศใต้ สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.2199-2231) โปรดให้สร้างเมืองลพบุรีเป็นราชธานีที่สอง ซึ่งสภาพภูมิประเทศจะมีลักษณะกีดขวางเข้าคิกผู้รุกรานได้ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ มีเนื้อที่กว้างขวางถึง 42 ไร่เศษ ด้านหน้า หันเข้าหาตัวเมือง ด้านหลังติดแม่น้ำลพบุรี ภายในพระราชวัง ประกอบด้วยอาคารหลายหลัง แต่ละหลังมีความเป็นมา และรูปลักษณะ ที่น่าสนใจดังนี้

- อ่างเก็บน้ำใหญ่ ก่อด้วยอิฐยกเป็นกำแพงสูง ใช้เป็นที่กักเก็บน้ำ โดยเดินท่อดินเผาฝังอยู่บริเวณพื้น น้ำที่เก็บกักในอ่างเก็บน้ำ เป็นน้ำที่ไหลมาตามท่อดินเผาจากอ่างทับเหล็ก ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ อยู่กลางหุบเขา

- หมู่ตึกสิบสองห้องพระคลัง เป็นตึก 2 แถว วางเรียงชิดติดกันมีถนนผ่ากลาง ทั้งหมด 12 หลัง เป็นรูปทรงตันทึบ หน้าต่างน้อย มีลักษณะเหมือนใช้เป็นที่เก็บของ

- ตึกรับรองแขกเมือง เป็นตึกขนาดไม่ใหญ่นัก ประตุนหน้าต่าง เป็นรูปโค้งแหลมทั้งหมด จากหลักฐานล้วนกล่าวถึงการพระราชทานเลี้ยงในตึกนี้ทั้งสิ้น

- โรงช้างหลวง มีหลักฐานปรากฏนับได้ 10 โรง มีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร มีประตูทางเข้าเจาะขนาดพอเหมาะกับตัวช้าง มีหน้าต่างเพื่อระบายอากาศ และรับแสงสว่าง

- พระที่นั่งจันทรพิศาล เป็นอาคารที่สง่างาม หน้าต่างมีซุ้มแบบไทย ข้างบน ด้านหลังพระที่นั่งมีมุขเด็จยื่นออกมา มีพระบัญชาบรรทมมุขเด็จ

- พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท อยู่ด้านซ้ายมือสุดของเขตพระราชฐานชั้นกลาง ตั้งอยู่บนฐานสูง มีเกลียวล้อมรอบ ใช้เป็นที่ทรงพระโรง เดิมมีหลังคาทรงมณฑป มี 2 ส่วน ส่วนหนึ่ง หน้าต่างประตู เป็นรูปโค้งแหลมตามอิทธิพลตะวันตก อีกส่วนหนึ่ง มีหน้าต่างและซุ้ม ประตูแบบไทย

- พระที่นั่งสุทาสวรรค์ อยู่ในเขตพระราชฐานชั้นในมีปราสาทสร้างด้วยศิลาแลง ในปัจจุบัน คงเหลือแต่ฐานอาคาร

ตึกพระประเทียม เป็นหมู่ตึก ๘ หลัง ใช้เป็นที่พักของข้าราชการฝ่ายใน ที่ตามเสด็จรัชกาลที่ 4 เมื่อทรงเสด็จประทับ เมืองลพบุรี มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบผสมผสาน โดยหน้าต่างประตูเป็นเรือนไทยเดิม ภายใต้ชายคา อิทธิพลอิตาเลียน

ปัจจุบันพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์แสดงโบราณสถานวัตถุสมัยต่าง ๆ ของประเทศไทย สังกัดกรมศิลปากร ซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้และข้อมูลของอารยธรรมของประเทศ ทั้งยังใช้ เป็นบริเวณจัดการแสดง นิทรรศการทางแสงสีเสียงที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย (รูปที่ 4.5)

๕. วัดกวีศราราม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของพระนารายณ์ราชนิเวศน์ มีถนนเทพ-ราชาคั่นกลางระหว่างวัดนี้ กับพระนารายณ์ราชนิเวศน์ เดิมมีชื่อว่าวัดวิด เป็นวัดร้างมานาน จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาประทับเมืองลพบุรี จึงโปรดให้บูรณะใหม่ และพระราชทานนามว่า "วัดกวีศราราม ราชวรวิหาร" ภายในวัดมีโบราณวัตถุที่เก่าแก่ คือ พระอุโบสถ ซึ่งมีลักษณะของสมัยอยุธยาตอนปลาย มีจิตรกรรมฝาผนัง เป็นลายดอกไม้แบบตะวันตก สวยงาม น่าชม และมีเจดีย์และหอไตร โบราณที่มีคุณค่าอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์มาก (รูปที่ 4.6)

7. เทวสถานปรางค์แขก อยู่ห่างจากพระปรางค์สามยอดและศาลพระกาฬไม่มากนัก ใกล้กับตลาดเทศบาล ตำบลท่าหิน เข้าใจกันว่าเทวสถานนี้สร้างโดยขอมในสมัยลพบุรี ราว พ.ศ. 1500 ใช้เป็นเทวสถานเพื่อพิธีกรรมทางศาสนา พราหมณ์ ตัวปรางค์เดิมก่ออิฐไม่ถือปูน ทำให้ชำรุดหักพังลงมา ต่อมาสมัยพระนารายณ์ ได้สร้างขึ้นใหม่ โดยทำตามเค้าของเดิม นอกจากนี้ยังมีโบสถ์หลังเล็ก ๆ เรียกว่า โบสถ์พราหมณ์ ในปัจจุบันเทศบาลเมืองลพบุรีได้ดูแลตกแต่ง บริเวณรอบ ๆ เทวสถาน ให้สวยงามและสะอาดขึ้น และยังมีโคมไฟฟ้าติดตั้ง ทำให้สว่างไสวในเวลากลางวัน สามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนได้ (รูปที่ 4.7)

8. ศาลพระกาฬ ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของทางรถไฟ เหนือสถานีรถไฟ ขึ้นไปเพียงเล็กน้อย อยู่ในตำบลท่าหิน เป็นสถานที่เคารพสักการะของสาธุชนทั่วไป บริเวณร่มครึ้มด้วยต้นไม้ และครึกครื้นด้วยฝูงลิง ศาลพระกาฬหรือศาลสูงเข้าใจกันว่า เป็นเทวสถานของขอม ต่อมาสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้สร้างศาลเทพารักษ์บนซากเทวสถานเดิม แล้วนำรูปพระนารายณ์บรมสมันต์มาประดิษฐาน โดยศาลที่สร้างใหม่นี้เป็นรูปทรงไทย และรูปพระนารายณ์ ทำด้วยศิลาสีดำ ขนานนามว่า พระกาฬ (พระกาล) ซึ่งเดิมรูปพระนารายณ์ไม่มีเศียรและพระกร ต่อมาได้นำเศียรศิลาทรายสมัยอยุธยา มาต่อกับส่วนพระองค์ ปัจจุบันมีความเชื่อว่าลูกศิษย์เจ้าพ่อพระกาฬ คือ ฝูงลิงที่มาอาศัยอยู่ มีการประกอบพิธีกรรมที่สนองศติความเชื่อของชาวบ้านอยู่เกือบทุกวัน ซึ่งเป็นที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศ (รูปที่ 4.8)

9. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อยู่หลังสถานีรถไฟลพบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ เป็นวัดใหญ่คู่บ้านคู่เมืองลพบุรี สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ทราบแน่ชัด แต่ฝีมือแบบอย่างสมัยกรุงศรีอยุธยาขึ้นต้น และได้รับการบูรณะครั้งใหญ่ ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีปูชนียสถานที่สำคัญเป็นปรางค์ประธานองค์ใหญ่ ก่อด้วยศิลาแลง อายุอยู่ในราว พ.ศ. 1600 ภาคนิเวศปรางค์มีรูปเขียนด้วยสีฝุ่น เกี่ยวกับพระพุทธรูปเจ้าและสาวก และวัดมีลักษณะสถาปัตยกรรมต่างประเทศ ในปัจจุบันเป็นวัดร้าง ใช้เป็นโบราณสถานให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชม และใช้ศึกษาศิลปะวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ความเจริญทางพุทธศาสนากับอารยธรรมของยุคต่าง ๆ (รูปที่ 4.9)

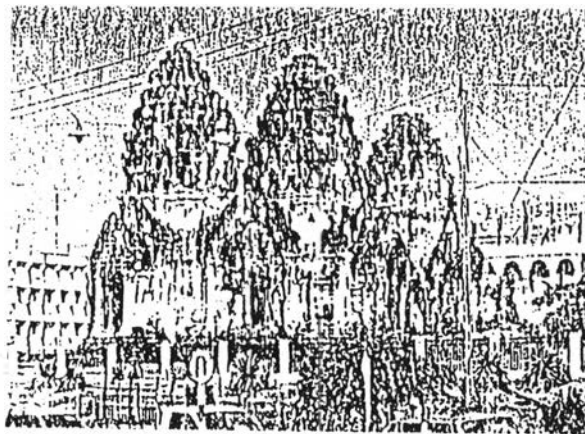
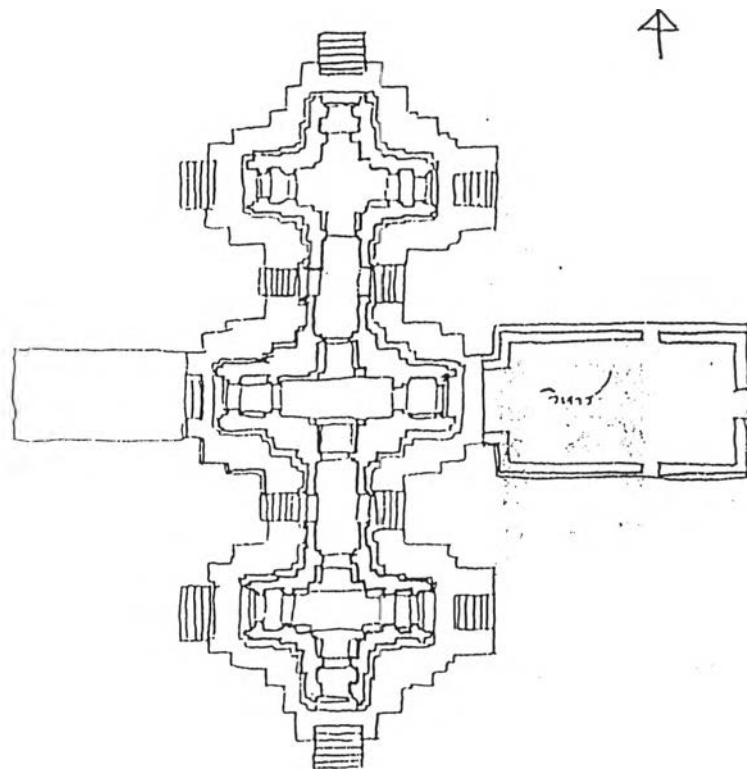
10. วัดทองป ตั้งอยู่ในตำบลทะเลชุบศร เดิมชื่อวัดทองป เป็นวัดเก่าสมัยอยุธยาตอนปลาย เป็นโบราณสถานที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยพระนารายณ์ ทั้งดงามและซัดแจ้ง มีอุโบสถ วิหารและหอไตร ที่ยังคงสภาพสมบูรณ์และงดงาม ภายในอุโบสถ มีพระประธานเป็นพระพุทธรูปนาคปรก มีหลักสำหรับสวดมนต์วิกรมัญญ์ แกะสลักไม่มีพระจันทร์ ทำให้เข้าใจว่าเป็นวัดของพวกมอญในสมัยอยุธยา นอกจากนี้ยังมีกลุ่มกุฎีศาลาการเปรียญตลอดถึงความเ็นอยู่ของพระ เป็นสิ่งแสดงถึงชีวิตและวิถีชีวิตของพระสงฆ์ เป็นสิ่งดึงดูดให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ในแง่วัฒนธรรมไทย (รูปที่ 4.10)

11. พระที่นั่งไกรสรสีหราช (พระที่นั่งเย็นหรือตำหนักทะเลชุบศร) ตั้งอยู่ริมทะเลชุบศร เป็นพระที่นั่งที่ประทับอีกแห่งหนึ่ง ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนพระราชอิริยาบถกับชาวฝรั่งเศส เป็นพระที่นั่งชั้นเดียวทรงจตุรมุข มีมุขเด็จยื่นออกมา และมีสีหบัญชร กลางมุขเด็จ ชุ่มหน้าต่าและประตูทำเป็นชั่มเรือนแก้ว เป็นการสร้างตามแบบไทยแท้ การวางผังและกลุ่มอาคาร แยกเป็นสัดส่วนแสดงให้เห็นการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม นับได้ว่าการจัดวางผังมีความกลมกลืนกัน ทำให้เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงาม สร้างความประทับใจ แก่ผู้มาท่องเที่ยว ทั้งบริเวณใกล้เคียงพระที่นั่ง มีสวนน้อยหน้า ซึ่งเ็นน้อยหน้าที่มีผลโตและรสชาติ จึงมีชื่อเรียกว่า "น้อยหน้าพระที่นั่งเย็น" (รูปที่ 4.11)

12. วัดสันเปาโล หรือเซนต์เปาโลอยู่บนถนนร่วมมิตร ตอนเหนือหรือทางทิศตะวันออกของบ้านประตูลี ชาวพื้นเมืองเรียกกันว่า ตึกส้มเปาหล่อ วัดนี้เป็นวัดในศาสนา โรมันคาทอลิก โดยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระราชทาน ที่ดินให้บาทหลวงคณะเยซุอิต โดยตัวโบสถ์เป็นรูปแปดเหลี่ยม มีมุขสี่เหลี่ยมยื่นไปทางทิศตะวันตก สร้างแบบโบสถ์ฝรั่งสมัยโบราณ ปัจจุบันเหลือแต่ฐานหอรบั้งและซากอาคารคูหา จากหลักฐานวัตถุต่าง ๆ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับทวยยุโรป นับได้ว่ามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (รูปที่ 4.12)

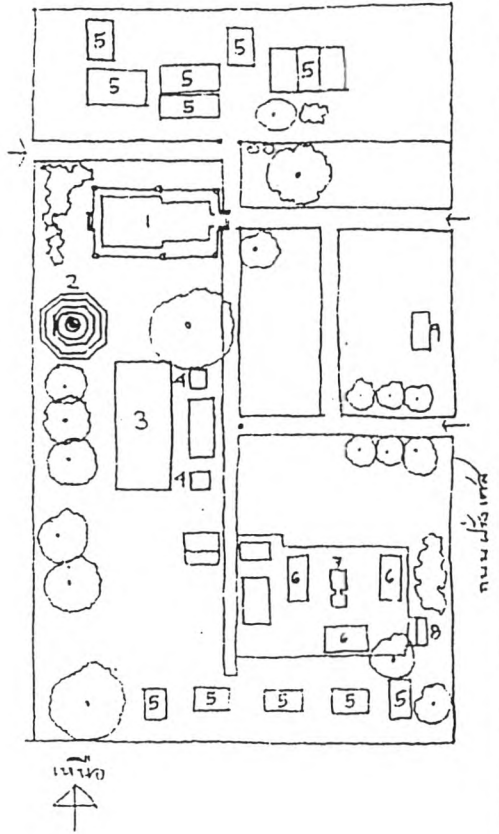
13. สวนสัตว์สระแก้ว ลพบุรี อยู่ห่างจากสระแก้วไปทางทิศตะวันออกประมาณ 1 กิโลเมตร สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2483 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ

ต่อมา พ.ศ. 2520 ศูนย์สงครามพิเศษ ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ปรับปรุงบูรณะสวนสัตว์ขึ้นใหม่ ให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ในปัจจุบันมีความสมบูรณ์ในแง่ที่มีทั้งสัตว์ สุนัขเด็กเล่น สนามเอนกประสงค์ เพื่อจัดกิจกรรม มีสระน้ำสำหรับลอยเรือ เปิดบริการ ตั้งแต่เวลา 08.00-18.00 น. ค่าผ่านประตู ผู้ใหญ่ 5 บาท เด็ก 3 บาท สวนสัตว์สระแก้ว ได้รับการดูแลในปัจจุบันโดยภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติของจังหวัดลพบุรี

รูปที่ 4.1 พระปรางค์สามยอด

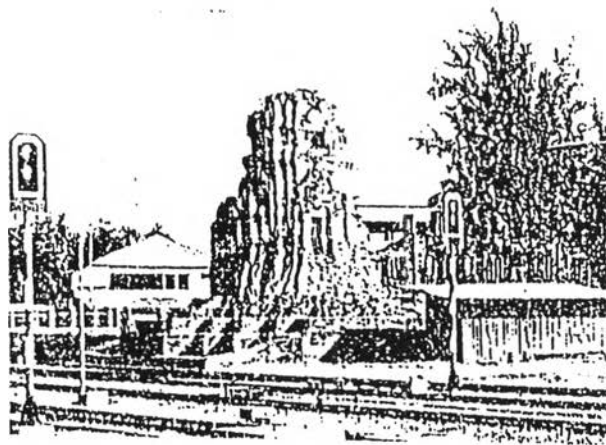
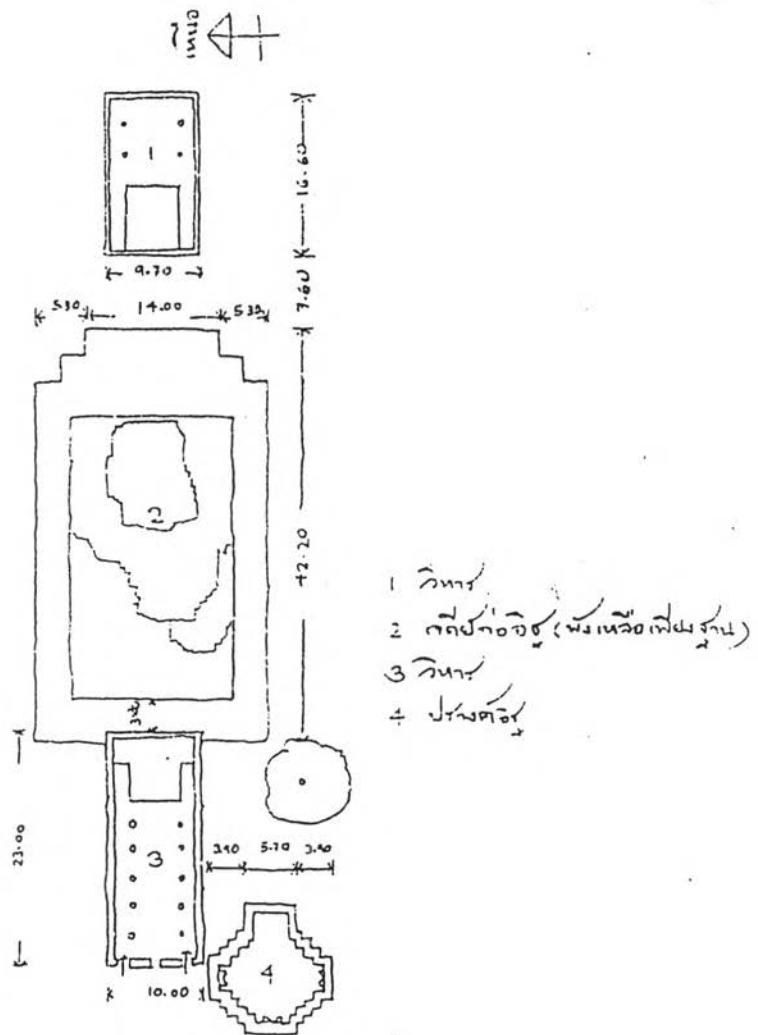
- 1 โพนาค
- 2 กลีบบ
- 3 ศาลาการเปรียญ
- 4 นอนระฆัง
- 5 ฐาน
- 6 ศาลาพระสงฆ์
- 7 เมา
- 8 หัน
- 9 ฐานมณฑป

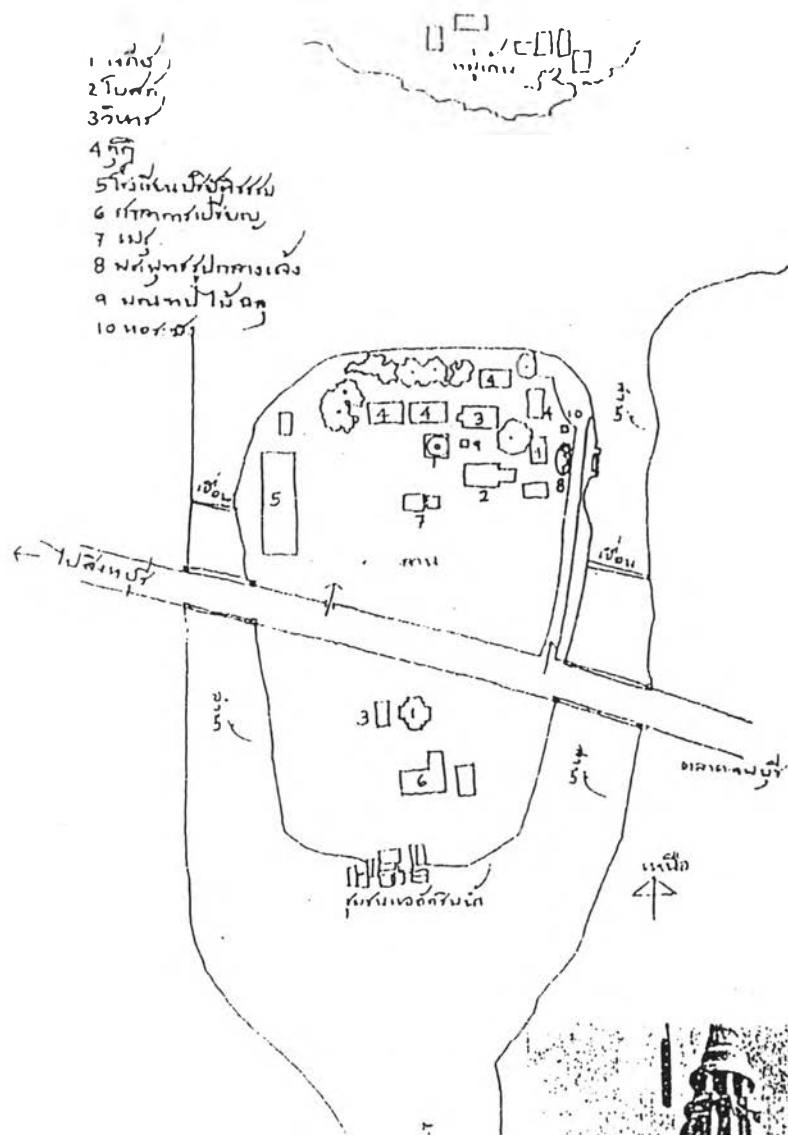
รูปที่ 4.2

วัดเสาชิงทอง

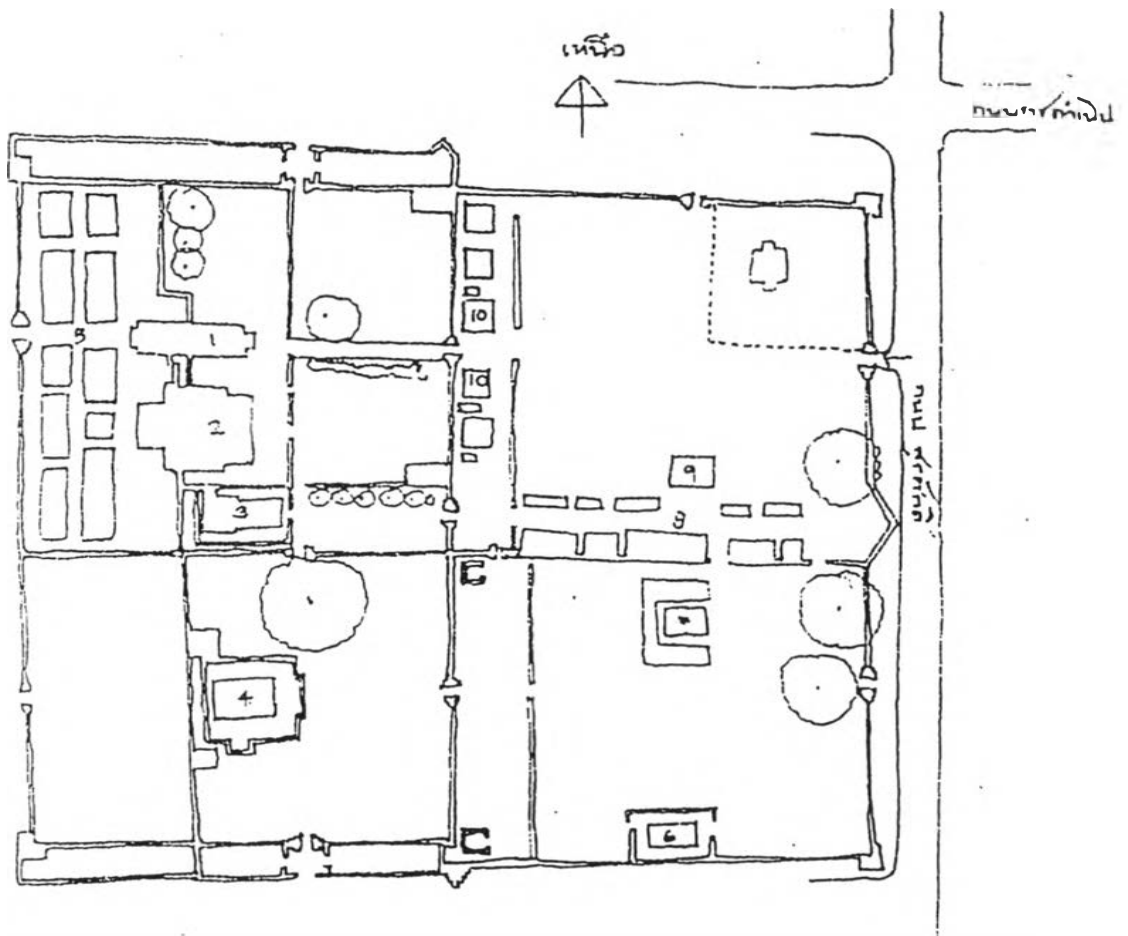

รูปที่ 4.3 วัดนครโกษา

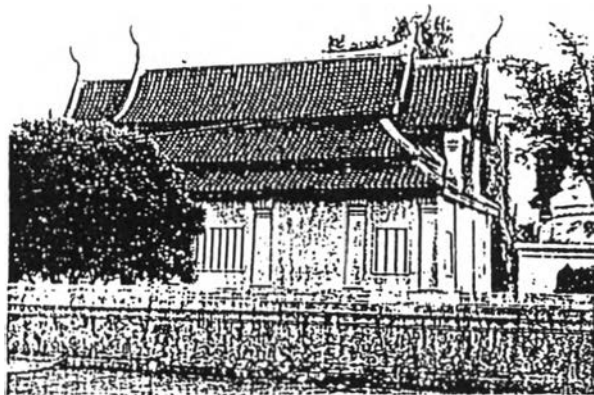
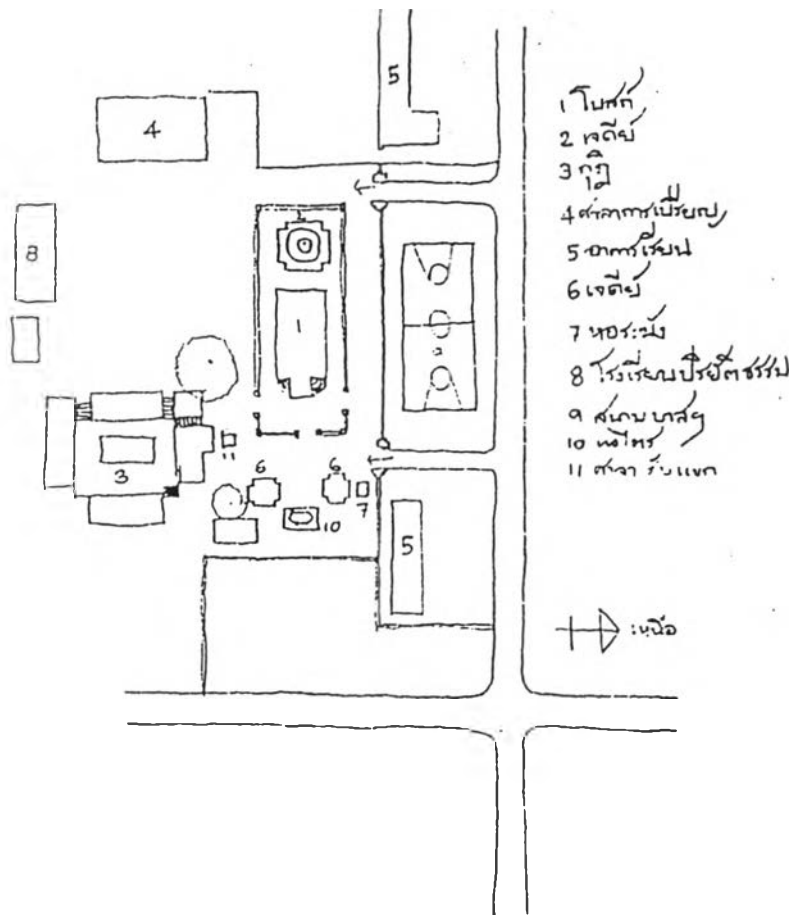
รูปที่ 4.4

วัดพนมชลขันธ

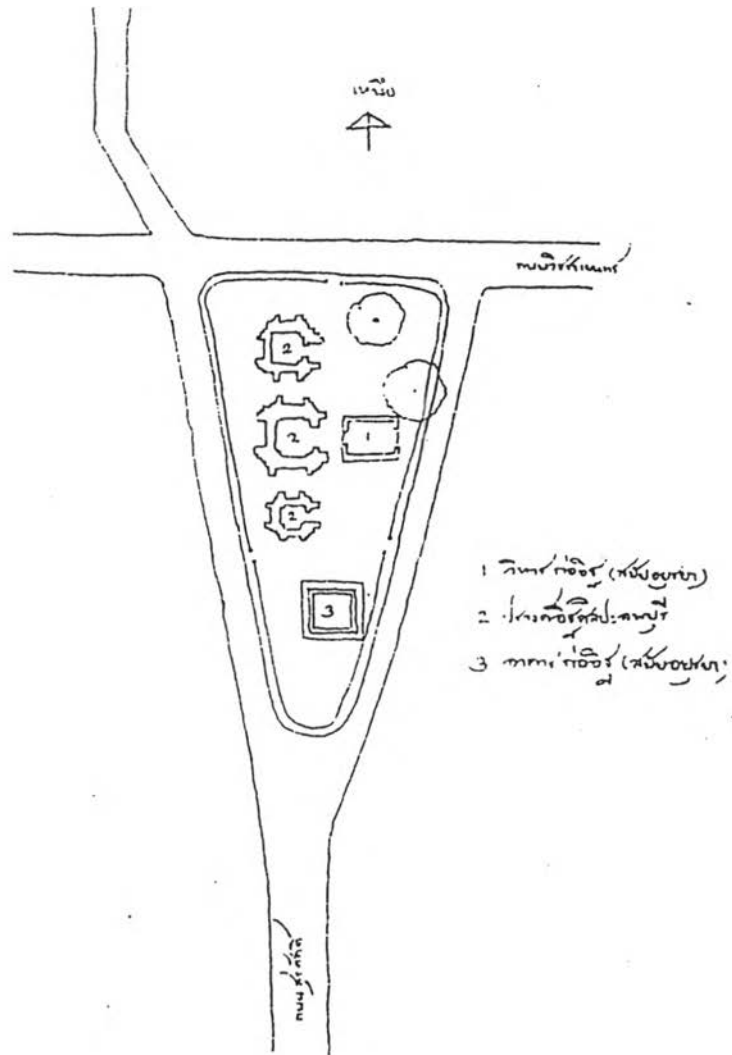
รูปที่ 4.5

พระราชวังนารายณ์ราชินีเวศน์

รูปที่ 4.6

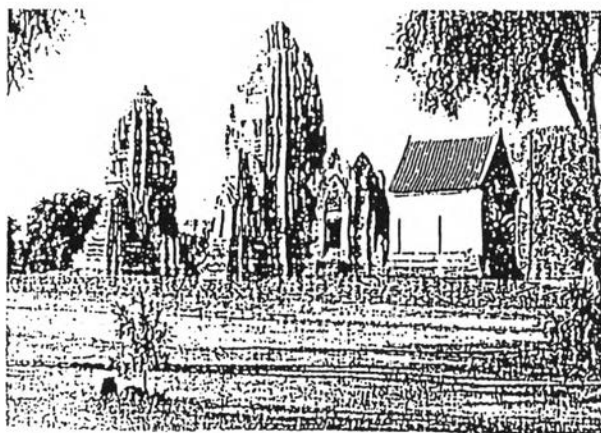
วัดวิสธาราม

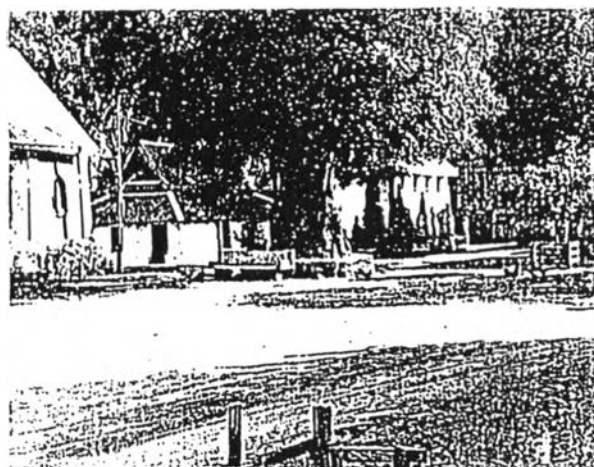
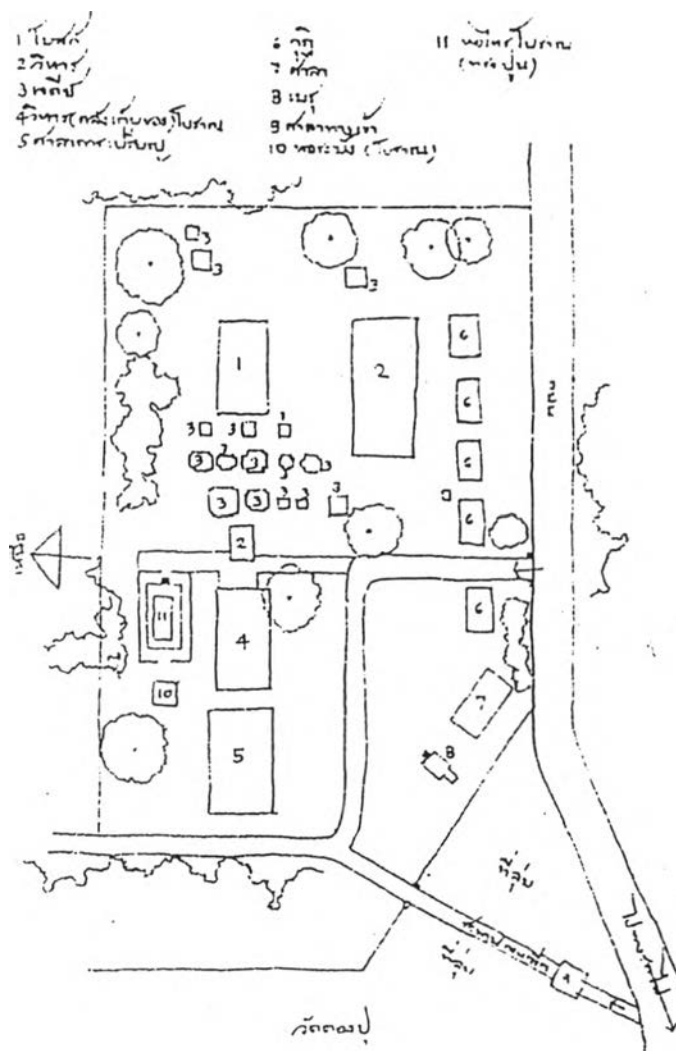
รูปที่ 4.7   เทวสถานปรางคแซก

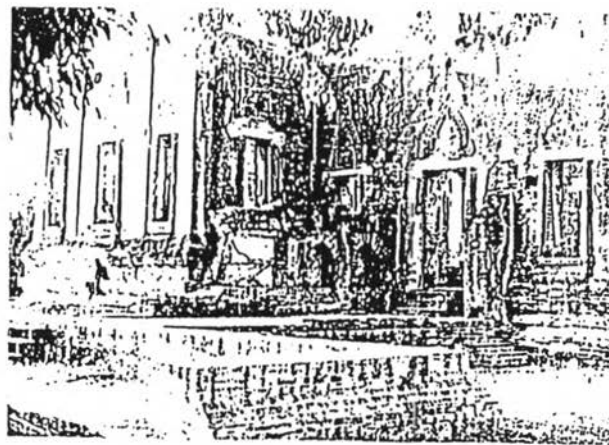
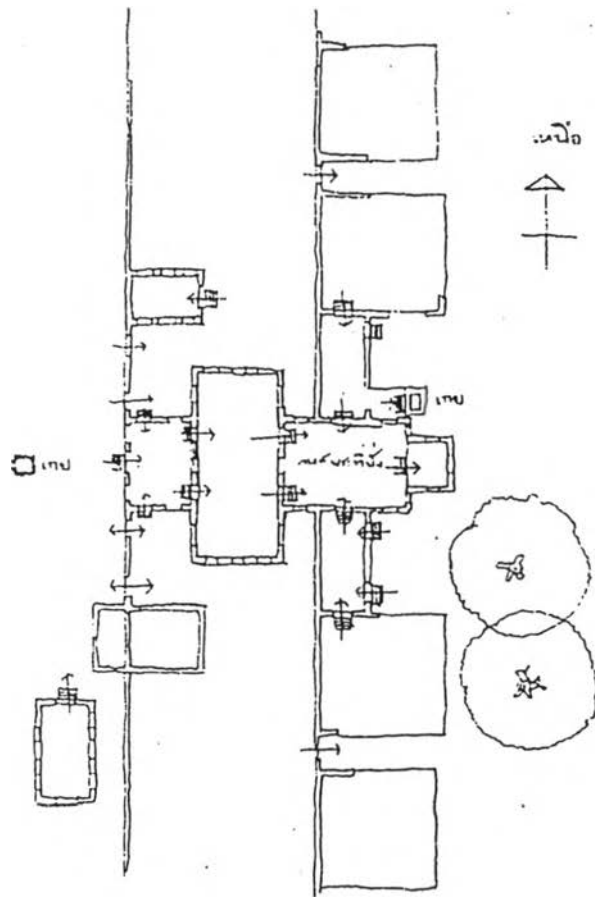
รูปที่ 4.8 ศาลพระกาฬ

รูปที่ 4.9 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

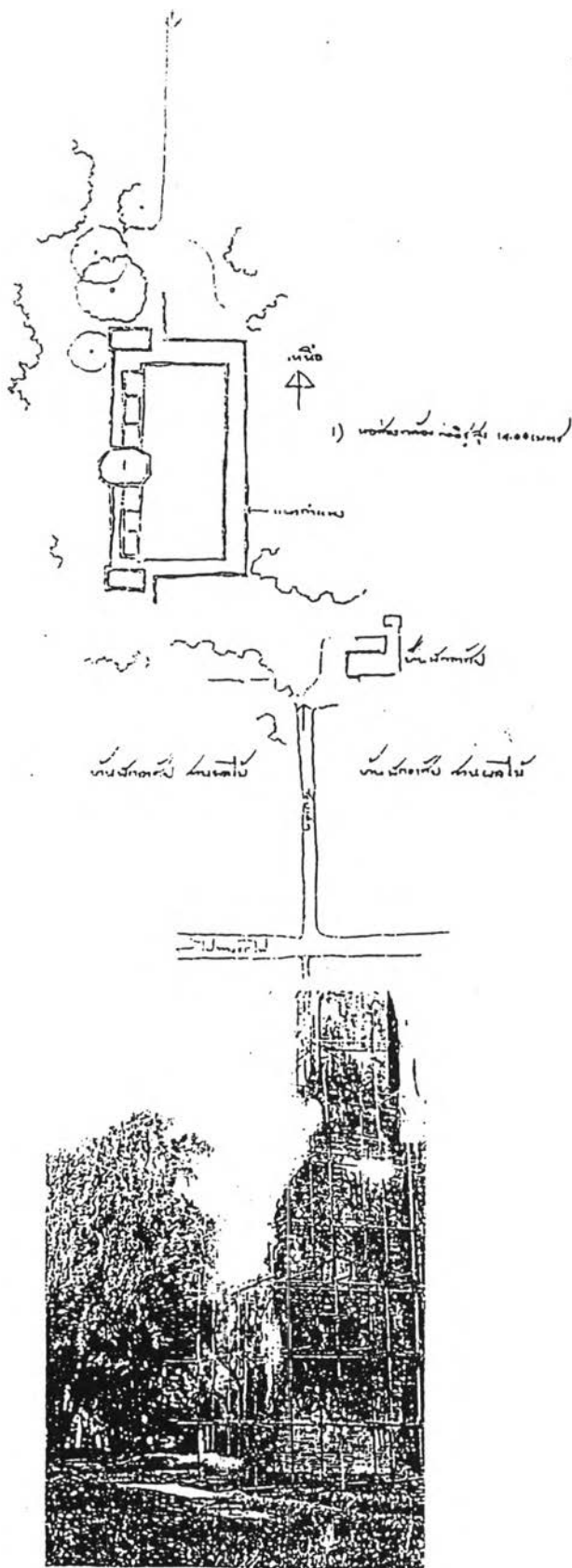

รูปที่ 4.10 วัดทองป

รูปที่ 4.11 พระที่นั่งไกรสรสีหราช

รูปที่ 4.12 วัดสันเปาโล

การทบทวนทิศทาง การพัฒนา ที่ผ่านมา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงทิศทาง และนโยบายการพัฒนาไว้ "แผนหลักการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง (1988)" ซึ่งแผนหลัก ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดลพบุรีในฐานะที่เป็นเมืองที่ประทับของพระมหากษัตริย์ในอดีต และมีโบราณสถานที่ริคุณค่าทางวัฒนธรรมต่าง ๆ อยู่ในเมือง การส่งเสริมและปรับปรุง การทำควบคู่ไปกับจังหวัดอยุธยา เพื่อจะได้เพิ่มประสิทธิภาพ ที่ยังมีการฟื้นฟูสินทรัพย์ ทางวัฒนธรรม การจัดระเบียบ การใช้ที่ดิน การรักษาความสะอาดของบ้านเมือง และจัดระบบ การรักษาความปลอดภัย ภายใต้แนวความคิดเหล่านี้สามารถ เสนอแนวทางได้ดังนี้ คือ

1 การส่งเสริมการตลาด จัดกิจกรรมใหม่ ๆ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ โดยเน้นการเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางการสัมพันธ์ทางการทูตกับต่างประเทศ

2 การจัดสรรเส้นทางท่องเที่ยว ผนวกไปกับจังหวัดใกล้เคียง เพื่อพัฒนาให้เมืองลพบุรี เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่สามารถเดินทาง ไปได้กลับในวันเดียวโดยทางรถยนต์ และทางรถไฟ

3 การพัฒนาหัตถกรรม ฟื้นฟูหัตถกรรมไทยพื้นบ้าน นามาปรับปรุงให้สินค้านี้สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และก่อให้เกิดรายได้

4 การพัฒนาบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยปรับปรุงและเพิ่มเติมโรงแรม ให้ได้มาตรฐาน ตลอดจน ร้านขายของที่ระลึก ภัตตาคาร สถานที่พักริมทาง ส้วมสาธารณะ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการท่องเที่ยว นโยบาย ในการพัฒนาการสอดคล้องกับ นโยบายการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับ แผนการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน และอนุรักษ์พื้นที่ปู
 ลิงแวงล้อม ซึ่งหาก มีนโยบายที่เหมาะสมแล้วจะสามารถส่งเสริม การท่องเที่ยว และกระตุ้น
 เศรษฐกิจให้ขยายตัว ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น แต่การนำแผนการไปสู่การปฏิบัติให้เป็นจริงให้
 ต้องใช้เวลาและความพยายามมากดั่งนั้นองค์การ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องไม่ย่อท้อในขั้นต้น
 ที่ต้องใช้ระยะเวลา และการสร้างความร่วมมือกับประชาชน เพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติอีก
 ทางหนึ่งซึ่งการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ
 และเผยแพร่ข้ออธิบายให้ เข้าใจถึงการพัฒนาและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับทั้งทาง เศรษฐกิจ และ
 สังคม

มาตรการ

การพัฒนา การท่องเที่ยว จังหวัดลพบุรี การกำหนดมาตรการการพัฒนา ดัง
 ต่อไปนี้

1 ส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้จังหวัดลพบุรีเป็นจุดปลายทาง และค้างคืนสำหรับ
 นักท่องเที่ยว และจัดเส้นทางเดินทางท่องเที่ยว สามารถไปกลับได้ในวันเดียวส่งเสริมการเดินทาง
 ท่องเที่ยวโดยการคมนาคม ทางรถไฟ นอกจากนี้ใช้สื่อมวลชนทุกชนิดรณรงค์ประชาสัมพันธ์ภาพพจน์
 ต่อการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

2 พื้นที่บูรณะโบราณสถานต่าง ๆ และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมพื้นที่ใกล้เคียง ออก
 ระเบียบการใช้ที่ดินและควบคุมการก่อสร้าง ให้สอดคล้อง เหมาะสม กลมกลืนกับศิลปะโนบริเวณนั้น

3 พัฒนารบริการต่าง ๆ ในเขตเมือง บริการสาธารณูปการ ส่งเสริมการลงทุน
 ในการก่อสร้าง โรงแรม และการลงทุนเพื่อเป้าหมายใหม่ ๆ เช่น การจัดตั้ง ซิตีพลาซ่า ให้
 นักท่องเที่ยว สามารถจับจ่ายซื้อสินค้า ในเวลากลางวันได้ตลอดปี ประชาสัมพันธ์ส่งข่าวสาร ให้
 นักท่องเที่ยวทราบตัวแหล่งท่องเที่ยว เทศกาล และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ฯลฯ

กลวิธีการพัฒนา

เป้าหมายของการพัฒนา คือพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ตามลำดับศักยภาพ ความสำคัญ เพื่อจำนวนนักท่องเที่ยว โดยสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นและสร้างรายได้เพิ่มขึ้น กลวิธีการพัฒนา ที่จะนำมาปรับปรุง ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1 พัฒนาการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยพัฒนาอนุรักษ์ของเดิมที่มีอยู่ แบบเร่งด่วน พร้อมทั้งหาแนวทางอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมควบคู่ไปด้วย รวมทั้งจัดให้มีโครงการส่งเสริม และการจัดอาคารแสดงศิลปวัฒนธรรม
- 2 พัฒนาการตลาด เป็นการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของตลาด โดยแนวทางระยะสั้น เป็นนักท่องเที่ยวประเภทไปกลับในวันเดียว และระยะยาวมุ่งเน้นชักจูงให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืน
- 3 พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน และบริการ เช่น พัฒนาเส้นทางคมนาคม พัฒนาเมือง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
- 4 พัฒนาด้านองค์การ จัดหน่วยงาน ร่วมรับผิดชอบโดยผู้ประสานงาน ประกอบด้วย ผู้แทน ภาครัฐราชการ เอกชนและ ประชาชน

4.9 บทบาทของชุมชนเมืองลพบุรี

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบและศักยภาพของชุมชนเมืองลพบุรีจากลักษณะพื้นที่ ทรัพยากร ประชากร และกิจกรรมภายในชุมชน ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าชุมชนเมืองลพบุรีมีบทบาทที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- เป็นแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์
- เป็นศูนย์กลางของหน่วยราชการทหาร
- เป็นศูนย์กลางบริหารราชการและพาณิชยกรรมของชุมชนและของจังหวัด

4.9.1 บทบาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

ชุมชนเมืองลพบุรีมีความสำคัญติดต่อกันมานานนับพันปี ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และดำรงความเป็นเมืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน จึงปรากฏเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดในด้านความเป็นเมืองประวัติศาสตร์สมัยละโว้และสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งมีโบราณวัตถุสถานที่เป็นศิลปะและสถาปัตยกรรมในสมัยดังกล่าวปรากฏเป็นหลักฐานอยู่อย่างเด่นชัด ดังเช่นคำขวัญประจำเมืองว่า "วังนารายณ์คู่บ้าน ศาลพระกาฬคู่เมือง ปรางค์สามยอดลือเลื่อง เมืองแห่งดินสอพอง แผ่นดินทองสมเด็จพระนารายณ์ฯ" ดังนั้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เด่นของชุมชนเมืองลพบุรีจึงเป็นประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถานและศาสนา

แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเมืองลพบุรีที่สำคัญได้แก่ โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ช่วงสมัยลพบุรีและสมัยอยุธยา ซึ่งอาจจัดกลุ่มดังนี้คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พระปรางค์สามยอด พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ และกลุ่มโบราณสถานนอกเมืองได้แก่ พระที่นั่งไกรสรสีหราช วัดสันเปาโล เป็นต้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ มีแรงดึงดูดในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทเดียวกันของประเทศ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับภาคพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีคุณค่าและมีความโดดเด่นเฉพาะตัว สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และรองรับนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร ภาคกลางและจังหวัดใกล้เคียงได้ อีกทั้งยังสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริมเส้นทางท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ภาพลักษณ์ของการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนเมืองลพบุรี ควรมึชื่อเสียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานซึ่งตั้งอยู่ภายในตัวเมืองลพบุรี ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พระปรางค์สามยอด เทวสถานปรางค์แขก วัดนครโกษา พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ บ้านวิชาเยนทร์ บ่อมและกำแพงเมืองโบราณ วัดเสาธงทอง วัดตองปุ วัดกวีศวราราม ควรพัฒนาเส้นทางเดินเท้า เชื่อมต่อแหล่งโบราณสถานต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณตัวเมือง

4.9.2 บทบาทเป็นศูนย์กลางของหน่วยราชการทหาร

บทบาทของศูนย์กลางหน่วยราชการทหารนั้น เนื่องมาจากรัฐบาลในสมัยของ พลเอก พลพล พลพยุหเสนา มีนโยบายที่จะให้เมืองลพบุรีเป็นเมืองศูนย์กลางทางทหาร ทั้งนี้จึงได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดิน พ.ศ.2479 กำหนดพื้นที่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอบ้านเข่า ตำบลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีอาณาบริเวณประมาณ 330,000 ไร่ เพื่อเป็นที่ตั้งและเพื่อใช้ในกิจกรรมของทหาร ประกอบด้วยหลายหน่วยกระจายอยู่ทั้งในพื้นที่ชุมชนเมืองลพบุรีและโดยรอบ มีกำลังพลทั้งนายทหาร นายสิบ และลูกจ้างอยู่เป็นจำนวนมาก ประมาณ 11,500 คน ซึ่งเมื่อรวมทั้งครอบครัวด้วยแล้วจะมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 45,000 คน นับว่าเป็นจำนวนมากกว่าประชากรในพื้นที่ชุมชนเมืองลพบุรีทั้งหมด กำลังพลบางส่วนประมาณร้อยละ 60 จะมีบ้านพักอยู่ภายในที่ตั้งหน่วยทหาร และนอกนั้นจะอาศัยอยู่ภายนอก การใช้บริการต่าง ๆ ยังคงใช้บริการจากชุมชนเมืองลพบุรี

4.9.3 บทบาทเป็นศูนย์กลางบริหารราชการ และศูนย์กลางพาณิชยกรรมของชุมชนและจังหวัด

ชุมชนเมืองลพบุรีมีบทบาทเป็นศูนย์กลางบริหารราชการและศูนย์กลางพาณิชยกรรมของชุมชน และจังหวัดลพบุรี ทั้งนี้ก็เพราะว่า ชุมชนเมืองลพบุรีเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดลพบุรี ซึ่งทำหน้าที่บริหารราชการของอำเภอเมืองและอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดลพบุรีทั้งหมด ซึ่งรวมถึงหน่วยราชการทางทหาร และทางด้านการศึกษาซึ่งชุมชนเมืองลพบุรีเป็นศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดลพบุรี และภาคการศึกษา 6 ประกอบด้วย 6 จังหวัด มีที่ตั้งศูนย์

การศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยครูเทพสตรี จะเห็นได้ว่าหน่วยราชการต่าง ๆ จำนวนมากเหล่านี้จะประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมากทั้งจากในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ที่เป็นตัวแทนจากส่วนกลาง ประกอบกับชุมชนเมืองลพบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวภายในเมืองอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ชุมชนเมืองลพบุรีมีกิจกรรมทางด้านพาณิชยกรรมเพื่อตอบสนองให้กับชุมชนเมือง และจากพื้นที่โดยรอบทั้งจังหวัด และนอกจากนั้น เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดลพบุรีมีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม จังหวัดลพบุรีจึงมีผลผลิตส่วนใหญ่ทางด้านเกษตรกรรมที่นำมาซื้อขายภายในเมือง ทำให้เกิดเป็นกิจกรรมทางด้านพาณิชยกรรม ซึ่งในชุมชนเมืองลพบุรีจะมีย่านพาณิชยกรรมอยู่สองแห่ง คือ ย่านพาณิชยกรรมเดิมอยู่บริเวณภายในบริเวณเมืองเก่าในตำบลท่าหิน บริเวณถนนบนเมือง ถนนสุรศักดิ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดสดของชุมชน และย่านพาณิชยกรรมแห่งที่สองอยู่บริเวณวงเวียนศรีสุริโยทัย หรือวงเวียนสระแก้ว เป็นย่านพาณิชยกรรมที่อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเมืองเก่า ระยะทางห่างจากเมืองเก่าประมาณ 2 กม. มีการคมนาคมสะดวกและเป็นที่ตั้งของสถานีขนส่งรถโดยสารอีกด้วย.